

Begroting 2019

vastgesteld door de raad 5 november 2018.

gemeente
Weststellingwerf

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Voorwoord	5
Leeswijzer	6
Begroting op hoofdlijnen	8
Begroting 2019 in één oogopslag.....	13
Kerngegevens.....	14
Programma 0 Bestuur en Ondersteuning.....	15
Programma 1 Veiligheid	25
Programma 2 Verkeer, Vervoer en Waterstaat	31
Programma 3 Economie	35
Programma 4 Onderwijs	38
Programma 5 Sport, Cultuur en Recreatie	47
Programma 6 Sociaal domein	52
Programma 7 Volksgezondheid en Milieu	63
Programma 8 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing.....	72
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	78
Overhead, Vennootschapsbelasting en Onvoorzien	83
Vennootschapsbelasting	84
Onvoorziene uitgaven.....	85
Paragrafen	86
Paragraaf Lokale heffingen	86
Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing.....	97
Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen	106
Paragraaf Financiering	109
Paragraaf Bedrijfsvoering	112
Paragraaf OWO-samenwerking	115
Paragraaf Verbonden Partijen	118
Paragraaf Grondbeleid	127
Paragraaf Streekagenda	131

gemeente

Uiteenzetting van de financiële positie	133
Geprognosticeerde balans 2019-2022	134
Reserves en Voorzieningen	135
Meerjareninvesteringsplan 2019-2022	138
Overzicht van incidentele lasten en baten.....	142
Bijlagen	143
Bijlage I: Subsidieplafonds 2019	143
Bijlage II: Lijst met afkortingen.....	145
Bijlage III: Collegeprogramma 2018-2022.....	149

Voorwoord

BESTE LEDEN VAN DE RAAD VAN DE GEMEENTE WESTSTELLINGWERF,

Met genoegen bieden we u hierbij de begroting 2019-2022 aan. De basis van deze begroting is ons collegeprogramma 'Weststellingwerf, de kracht van Samen en Doen!' In deze begroting verwijzen wij op meerdere plekken naar ons collegeprogramma. Het collegeprogramma wordt daarom gelijktijdig met deze programmabegroting aangeboden.

We starten deze begroting vanuit een financiële basis die op orde is en dat willen we vanzelfsprekend zo houden. We zijn een gemeente waar het veilig en comfortabel wonen en werken is en het voor onze recreanten plezierig verblijven is. Daarom zorgen wij voor stabiele woonlasten en ruimte voor investeringen.

Belastingen en leges blijven gelijk

Voor 2019 blijven de woonlasten gelijk. De tarieven van afvalstoffenheffing en rioolheffing veranderen niet en dat geldt ook voor de opbrengst onroerende-zaakbelastingen. De leges en overige belastingen blijven ook gelijk.

Schuldpositie

Onze schulden zijn in de afgelopen periode al aanzienlijk verlaagd. Op het bestaande schuld totaal gaan we verder aflossen.

Ambities en investeringen

In ons collegeprogramma leest u onze missie en de 41 opgaven of ambities waar wij met u en de samenleving de komende jaren aan willen werken. Deze ambities, verdeeld over de vier thema's Bestuurlijke vernieuwing, Mensen, Werk en Wonen en Leefomgeving zijn in de begroting al voor het merendeel financieel vertaald. Ook een aantal eerder geformuleerde ambities is al meegenomen in de begroting. Dit zijn onder andere de aanleg van snel internet, het renoveren van het fietspad langs de Linde, Noordwolde fase 5 en de herinrichting van de stationsomgeving.

Voor de volgende investeringsambities uit ons collegeprogramma stellen wij voor om (een deel van) de ontvangen precarioheffing in te zetten:

- De herstructurering van de Steenwijkerweg in De Blesse;
- Economie / Winkelcentrum;
- Basisscholen (De Blesse / Steggerda en Wolvega);
- Realisatie van een veilige Lycklamaweg;
- Recreatie Driewegsluis / Rottige Meente.

Ook financiële behoedzaamheid

Hoewel we de komende jaren daadkrachtig aan de slag willen, zijn we ook zeker behoedzaam. We sluiten deze bestuursperiode onze ogen niet voor financiële risico's die onder meer te maken hebben met onzekerheden in de jeugdzorg en grondexploitaties.

Weststellingwerf, de kracht van Samen en Doen!

Samen met u als raad, onze medewerkers, onze inwoners, het onderwijs, ondernemers, verenigingen en andere maatschappelijke partners willen we aan deze gezamenlijke ambities werken. Wij vertrouwen erop dat binnen deze begroting te kunnen doen. We nodigen iedereen uit om daadkrachtig via bestaande of nieuwe netwerken hier aan bij te dragen!

Burgemeester en wethouders van Weststellingwerf.

Leeswijzer

De leeswijzer vertelt hoe deze begroting is opgebouwd met daarbij de hoofdlijnen van de inhoud. Elk programma is opgebouwd volgens een vaste indeling. We beginnen met het hoofdstuk 'Begroting op hoofdlijnen' waarin we het totaalbeeld van deze begroting weergeven.

BELEIDSBEGROTING

De beleidsbegroting bestaat uit een programmaplan en uit paragrafen.

Programmaplan

Programma's

De indeling van de programma's is als volgt:

- Taakvelden

Per programma geven we de bijbehorende taakvelden weer.

- Beleidsnota's

Per programma staan de relevante beleidsdocumenten.

- Actuele ontwikkelingen en nieuw beleid

Per programma geven we de belangrijkste ontwikkelingen aan.

- Doelstellingen

In deze programmabegroting staan de doelstellingen centraal. Per doelstelling zijn er twee W-vragen uitgewerkt. De twee W-vragen luiden: "Wat willen we bereiken?" (gewenste maatschappelijke ambities en effecten) en "Wat doen we daarvoor?". De doelstellingen zijn bijgesteld op basis van het collegeprogramma 2018-2022. Voor de nieuwe doelstellingen verwijzen we korthedshalve naar het bijgevoegde collegeprogramma.

- Beleidsindicatoren

De effecten van beleid worden toegelicht aan de hand van een vaste - voorgeschreven - set beleidsindicatoren. Facultatief zijn er bij sommige programma's een aantal beleidsindicatoren aan toegevoegd.

- Wat mag het kosten?

Per programma wordt de omvang van de middelen weergegeven om de doelstellingen in de programma's te kunnen realiseren. Er vindt een onderverdeling plaats tussen de lasten en baten per taakveld. Daaronder wordt een financiële analyse gegeven van de cijfers. In deze toelichting wordt een vergelijking gemaakt tussen de ramingen uit de begroting jaarschijf 2019 met die van de vorige begroting jaarschijf 2018 en een vergelijking tussen de ramingen uit de begroting jaarschijf 2019 met die van het meerjarenperspectief (2020, 2021 en 2022).

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen vormen de financiële dekking van de bestedingen in de programma's 0 tot en met 8. Hier staan de taakvelden die betrekking hebben op de gemeentefondsuitkering, de gemeentelijke belastingen en het renteresultaat.

Andere overzichten

Er is een afzonderlijk overzicht van de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces (de zogenaamde overheadkosten), de (eventueel) verschuldigde vennootschapsbelasting en de stelpost voor niet-voorzien uitgaven.

Paragrafen

Doel van de paragrafen is dat belangrijke reguliere gemeentelijke taken met betrekking tot de financiële positie worden gebundeld, waarmee de raad inzicht krijgt in de door hem gestelde kaders voor deze onderwerpen. De paragrafen zijn een dwarsdoorsnede van de begroting. Met de genoemde onderwerpen is een groot financieel belang gediend. De paragrafen geven daardoor extra informatie voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en langere termijn.

BIJLAGEN

Er zijn drie bijlagen toegevoegd. Bijlage I geeft een overzicht van de subsidies voor het begrotingsjaar 2019. Bijlage II is de lijst van afkortingen die in deze begroting voorkomen. Bijlage III is het collegeprogramma 2018-2022 dat tegelijk met deze programmabegroting wordt gepubliceerd.

FINANCIËLE BEGROTING

De financiële begroting bestaat uit het overzicht van baten en lasten en een uiteenzetting van de financiële positie.

Overzicht van lasten en baten

Dit geeft een totaalbeeld van de raming van baten en lasten per programma. Verder staat hier het overzicht van de geraamde algemene dekkingsmiddelen, de geraamde kosten van de overhead, de vennootschapsbelasting en de raming voor onvoorzien. Het geraamde saldo daaruit en de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves daarmee verrekend, leiden uiteindelijk tot het geraamde resultaat.

Het totaalbeeld wordt aangevuld met een overzicht van geraamde incidentele lasten en baten per programma.

De uiteenzetting van de financiële positie

Hieronder staat de meerjarige geprognosticeerde balans. Verder staat hier het meerjarige beeld van de reserves en voorzieningen en een totaaloverzicht van de geplande investeringen.

Begroting op hoofdlijnen

Een nieuw collegeprogramma, nieuwe en gewijzigde doelstellingen en dus ook nieuwe zaken die de komende jaren uitgevoerd gaan worden. In hoofdlijnen pakken we hier de highlights uit de programma's.

FINANCIEEL VERTREKPUNT

Het financiële vertrekpunt van de programmabegroting 2019-2022 is de eindstand van de programmabegroting 2018-2021.

x € 1.000

Omschrijving	Begroot 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Eindstand programmabegroting 2018-2021	394	220	685	732
Wijzigingen na vaststelling programmabegroting 2018-2021	-213	-213	-213	-213
Strategisch vastgoedbeleid	-78	-78	-78	-78
Saldo na besluitvorming door de raad	103	-71	394	441
Bijstelling gemeentefonds mei-circulaire 2018	2.326	2.568	2.847	3.378
Vertrekpunt programmabegroting 2019-2022	2.429	2.497	3.241	3.819

UITGANGSPUNTEN BIJ DEZE PROGRAMMABEGROTING

De technische uitgangspunten hebben betrekking op specifieke onderdelen van de begroting, zoals te hanteren percentages voor rente en loon- en prijsstijging en de ontwikkeling van de lokale lasten.

Rente

In de notitie rente (BBV) van juli 2016 wordt ingegaan op de verwerking van de rentelasten en -baten in de begroting en de jaarstukken. Op basis van de daarin opgenomen berekening van de renteomslag komen we uit op een (voor) gecalculeerd percentage voor 2019 van 2%. In deze begroting hebben we dit percentage ook voor de latere jaren gehanteerd. Voor 2018 was het eveneens 2%.

Loon- en prijsontwikkeling

Voor de ramingen van de salarissen van het ambtelijk personeel vormen de cao-afspraken het uitgangspunt. Het laatste cao-akkoord loopt tot 1 januari 2019. We houden rekening met een stijging van de CAO-lonen met 2,5% vanaf 1 januari 2019. Deze verwachting is gebaseerd op gegevens van het Centraal planbureau (Centraal Economisch Plan 2018) en afgestemd binnen de OWO-gemeenten.

Voor de prijzen van alle inkoopbudgetten hebben we de nullijn gehanteerd dat wil zeggen we nemen geen prijsstijging (inflatie) mee. Ook voor onze inkomsten hebben we geen inflatie toegepast. Uitgangspunt in deze begroting is dat de gemiddelde woonlast - bestaande uit de onroerende-zaakbelastingen voor woningen, de riool- en afvalstoffenheffing - voor 2019 gelijk blijft aan die van 2018. Ook de overige gemeentelijke heffingen blijven gelijk aan die van 2018 (met uitzondering van eventuele contractafspraken voor bijvoorbeeld huur en pacht).

HERIJKING EXPLOITATIE

Binnen de kaders stellen wij voor om een aantal zaken te wijzigen in de exploitatie. Een specificatie van de aanpassingen staan hierna.

x € 1.000

Herijking exploitatie	Begroot 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Autonome stijgingen	-94	-95	-95	-95
Verbonden partijen	-63	-63	-78	-122
Personeel	-914	-942	-942	-942
OWO-samenwerking	-117	-117	-117	-117
Bomenbeleidsplan, slootafval	-200	-100	-100	-100
Gemeentefonds	587	588	589	589
Speeltuinen	-35	-35	-35	-35
Jeugd en WMO	-1.379	-1.322	-1.368	-1.427
Verward gedrag	-28	-28	-28	-28
Technische aanpassingen	-19	49	-127	-324
Stelpost prijsstijgingen	320	320	320	320
Gemeentelijke heffingen	28	16	24	10
Overig	26	12	9	123
Totaal mutaties herijking	-1.888	-1.717	-1.948	-2.148

TOELICHTING OP HERIJKING EXPLOITATIE

Autonome stijgingen

Betreft met name de actualisatie van de te betalen kosten van de nutsvoorzieningen en kosten van publieke heffingen.

Verbonden partijen

Op basis van de meerjarenbegroting van de Veiligheidsregio Fryslân is de gemeentelijke bijdrage verhoogd. Ook voor de Friese Uitvoeringsdienst Milieu en Omgeving (FUMO) betalen we een hogere bijdrage.

Personeel

Voor de loonontwikkelingen per 1 januari 2019 hebben we € 380.000 meegenomen. We gaan er dan vanuit dat de loonkosten van de collectieve sector met 2,5% toenemen. Het overige betreft uitbreiding van de formatie en toename overige personeelskosten. Ook de uitbreiding van ons college nemen we hier in mee.

OWO-samenwerking

Voor de loonontwikkelingen van de medewerkers die in dienst zijn van de andere twee OWO-gemeenten hebben we eveneens 2.5% meegenomen.

Bomenbeleidsplan, slootafval

Als gevolg van diverse boomziektes moeten diverse bomen worden gekapt. We verwachten voor 2019 nog kosten te moeten maken voor herplant. Verder zijn hier de kosten van afvoer van het slootafval meegenomen.

Gemeentefonds

In de raming van de gemeentefondsuitkering is een voorschot op de ruimte onder het Btw Compensatie Fonds (BCF)-plafond (2/3 deel) meegenomen. Dit is € 500.000 (uitgaande van € 506 miljoen macro) per jaar extra voor onze gemeente. Deze verhoging is meegenomen omdat we verwachten dat gemeenten niet volledig een beroep doen op het BCF-fonds. Als de gemeenten minder declareren dan wordt "het overschot" gestort in het gemeentefonds. Het ministerie van BZK en de VNG staat op het standpunt dat de ruimte onder het plafond in 2019 voor 100% mag worden geraamd. De provincie adviseert een voorzichtige inschatting te maken, want er schuilt een risico in. Verder is hier de bijdrage voor buurtsportcoaches (jaarlijks bijna € 90.000) meegenomen.

Speeltuinen

Betreft de kosten van het in standhouden van de speelvoorzieningen om te voldoen aan de veiligheidseisen.

Jeugd en WMO

We verwachten dat de structurele kosten van jeugdhulp en Wmo toenemen. We ramen daarvoor € 1 miljoen extra. We hebben extra middelen gekregen via het gemeentefonds. Daarnaast hebben we € 250.000 extra opgenomen voor risico jeugd detentie. Ook het benodigde budget voor de WMO is € 0,6 miljoen hoger. De opheffing van 't "Hek" Sociaal domein betekent dat de opgenomen stelpost voor 2019-2022 vrijvalt (zie programma 6 onder "actuele ontwikkelingen").

Verward gedrag

In 2018 en 2019 worden in Friesland een aantal pilotprojecten uitgevoerd om te komen tot een sluitende aanpak voor personen met verward gedrag. Deze projecten dragen bij aan de verkenning die moet leiden naar een structurele borging van de gemeentelijke inzet bij aanpak personen met verward gedrag.

Technische aanpassingen

Betreft actualisatie van de geplande investeringen waardoor de geraamde kapitaallasten later ingaan alsmede correcties in de ramingen. Verder staat hier het renteresultaat van de te betalen rente en de (doorberekende) en ontvangen rente.

Stelpost prijsstijgingen inkoopbudgetten

In de vorige meerjarenbegroting is een stelpost opgenomen voor eventuele aanpassing van de inkoopbudgetten. In deze programmabegroting laten we de stelpost vervallen omdat de ramingen opnieuw zijn geactualiseerd.

Gemeentelijke heffingen

De raming van de onroerende-zaakbelastingen is bijgesteld aan de hand van de werkelijke opbrengst over het belastingjaar 2018. Daarnaast is de raming van de leges burgerzaken bijgesteld omdat we verwachten dat er minder rijbewijzen en reisdocumenten worden afgenomen. De geldigheid van rijbewijzen en reisdocumenten is door het rijk verhoogd van vijf naar tien jaar.

Overig

Hier staan correcties in een aantal uitgavenbudgetten.

COLLEGEPROGRAMMA

Op basis van het collegeprogramma dat bij deze programmabegroting is gevoegd komen we nog tot de volgende wijzigingen:

x € 1.000

Nr. Mutaties op basis van collegeprogramma	Begroet 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Programma 0				
1 Bestuurlijke vernieuwing	-40	-40	-40	
2 Initiatieven van uit de samenleving	-100	-100	-100	-100
3 Beleidsplan dienstverlening		-50		
4 Proces doorontwikkeling PIM	-85	-85	-85	-85
39 OWO-samenwerking	-241	-224	-208	-208
Programma 3				
23 Versterken (kern-) winkelstructuur Wolvega	-25	-25	-25	-25
Programma 5				
9 Versterken kunst- en cultuuraanbod		-45	-45	-45
10 Sport en Bewegen	-60	-210	-210	-210
25 Bevorderen recreatie en toerisme	-120	-120	-120	-120
Programma 6				
15 Herijken welzijnswerk	-65			
16 Aanpak laaggeletterdheid, armoede en schulden	-39	-39		
18 Versterken ketensamenwerking ouderen	-47	-47	-47	-47
Programma 8				
37 Uitwerken Omgevingsvisie	-250	-250	-250	-250
Totaal mutaties collegeprogramma	-1.072	-1.235	-1.130	-1.090

TOELICHTING OP COLLEGEPROGRAMMA

Voor een toelichting verwijzen wij u naar het collegeprogramma. De nummering in bovenstaande tabel is conform het collegeprogramma.

EINDSTAND

x € 1.000

Omschrijving	Begroot 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Beginsaldo programmabegroting 2019-2022	2.429	2.497	3.241	3.819
Mutaties op basis van herijking exploitatie	-1.888	-1.717	-1.948	-2.148
Mutaties op basis van het collegeprogramma	-1.072	-1.235	-1.130	-1.090
Eindsaldo programmabegroting 2019-2022	-531	-455	163	581

STRUCTUREEL BEGROTINGSEVENWICHT

Als in het betreffende begrotingsjaar structurele lasten gedekt zijn door structurele baten is er sprake van structureel evenwicht. Uit de begroting moet duidelijk zijn welke geraamde lasten en baten structureel van aard zijn en welke incidenteel.

Het structureel begrotingsevenwicht wordt berekend door de totale lasten en baten te corrigeren met de incidentele lasten en baten. Het saldo dat overblijft moet positief zijn (de structurele baten zijn dan groter dan de structurele lasten).

Uit de tabel hierna blijkt dat we ieder jaar voldoen aan het structurele evenwicht.

x € 1.000

Omschrijving	Begroot 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Eindsaldo programmabegroting 2019-2022	-531	-455	163	581
Bij: incidenteel saldo	538	485	220	180
Structureel saldo van de begroting	7	30	383	761

Begroting 2019 in één oogopslag

ONS HUISHOUDBOEKJE

In ons huishoudboekje hebben we een begroting gemaakt voor 2019. Welke inkomsten verwachten we en waar gaan we geld aan uitgeven? Ons boekje sluit voor 2019 met een tekort van € 0,5 miljoen. Dat is meegenomen bij de inkomsten onder "Overig" zodat de totale inkomsten en totale uitgaven gelijk zijn.

Inkomsten		Uitgaven 	
 Rijk	51.874.000	 Verkeer en vervoer (wegen)	4.116.000
 Onroerende-zaakbelastingen	4.693.000	 Groenonderhoud	2.624.000
 Rioolheffing	1.909.000	 Sport	1.811.000
 Afvalstoffenheffing	2.443.000	 Sociaal domein	30.453.000
 Omgevingsvergunningen	540.000	 Onderwijs (inclusief huisvesting)	3.455.000
 Overige leges (zoals paspoorten)	327.000	 Kunst, cultuur, recreatie	966.000
 Graf- en begraafrechten	88.000	 Uitvoeringskosten	12.947.000
 Toeristen- en forensenbelasting	168.000	 Overig	19.418.000
 Marktgeden	10.000	Totaal	75.791.000
 Precariobelasting	2.353.000		
 Reclamebelasting	40.000		
 Overig	11.178.000		
Totaal	75.791.000		

powered by
PIKTOCHART

Kerngegevens

Kerngegevens	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Prognose 2020	Prognose 2021	Prognose 2022
Sociale structuur	31-12-2017	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022
Inwoners						
van 0-4 jaar	947	1.080	1.120	1.120	1.120	1.120
van 5-19 jaar	4.273	4.390	4.280	4.280	4.280	4.280
van 20-64 jaar	14.219	14.200	14.260	13.960	13.660	13.360
vanaf 65 jaar	6.276	6.030	6.100	6.400	6.700	7.000
Totaal inwoners	25.715	25.700	25.760	25.760	25.760	25.760
Uitkeringsgerechtigden	496	540	500	500	500	500
Fysieke structuur						
Oppervlakte gemeente in km²*						
binnenwater	7,73	7,73	7,73	7,73	7,73	7,73
land	220,71	220,71	220,71	220,71	220,71	220,71
Totaal oppervlakte	228,44	228,44	228,44	228,44	228,44	228,44
Woonruimten						
Koopwoningen (excl.recreatie)	7.585	7.545	7.575	7.605	7.635	7.665
Huurwoningen	3.498	3.496	3.484	3.514	3.500	3.500
Recreatiewoningen	119	126	127	127	127	127
Totaal woonruimten	11.202	11.167	11.186	11.246	11.262	11.292
Woonwagens	16	16	16	16	16	16
Woonschepen	1	1	1	1	1	1
Lengte van de wegen in meters						
Binnen de bebouwde kom	116.430	116.430	118.440	119.340	120.240	121.140
Buiten de bebouwde kom	284.600	284.600	284.600	284.600	284.600	284.600
Totaal lengte van de wegen	401.030	401.030	403.040	403.940	404.840	405.740
Lengte van de fietspaden in meters	84.576	84.576	84.861	84.861	84.861	86.361
Aantal m2 openbaar groen	1.037.990	1.038.083	1.080.041	1.108.540	1.137.040	1.165.540

*Bron voor oppervlakte gemeente in km² is voor alle jaren gewijzigd naar CBS statline regionale kerncijfers.

Programma 0 | Bestuur en Ondersteuning

Portefeuillehouder(s)	Van de Nadort en Hoen
Organisatie	Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Organisatie

Het programma Bestuur en Ondersteuning omvat de taakvelden:

TAAKVELDEN

- Bestuur
- Burgerzaken

BELEIDSNOTA'S

	Vastgesteld
Kadernota Intergemeentelijke samenwerking	2012
Kwaliteitshandvest Dienstverlening	2016
Raadsnotitie Overheidsparticipatie	2013
Communicatievisie 2017-2020	2017

ACTUELE ONTWIKKELINGEN EN NIEUW BELEID

Het collegeprogramma 2018 -2022 benoemt vijf bestuurlijk/ maatschappelijke opgaven binnen programma 0, namelijk bestuurlijke vernieuwing, nabij besturen, nieuw beleidsplan (digitale) dienstverlening, organisatieontwikkeling PIM en doorontwikkeling OWO-samenwerking.

Doelstellingen

De gemeenteraad wil inwoners meer betrekken bij de politiek

Wat willen we bereiken

- Betrokkenheid van inwoners bij de gemeentelijke politiek
- Activering van inwoners om mee te denken met de gemeentelijke politiek
- Betrokkenheid van de raad(sleden) bij initiatieven van inwoners

Wat doen wij ervoor

Bezoek leerlingen van voortgezet onderwijs aan de gemeente

Bezoek leerlingen van voortgezet onderwijs aan het gemeentehuis en kennismaking met de gemeente en gemeentelijke politiek

Ontwikkelen van voorstellen om burger- en overheidsparticipatie te bevorderen

Ontwikkelen van voorstellen om burger- en overheidsparticipatie te bevorderen (werkgroep Bestuurlijke vernieuwing)

Ontwikkelen van voorstellen om efficiënter te vergaderen met meer betrokkenheid van inwoners

Ontwikkelen van voorstellen om door middel van bestuurlijke veranderingen efficiënter te vergaderen met meer betrokkenheid van inwoners door onder andere een inloopspreekuur (Werkgroep Bestuurlijke Veranderingen).

Uitvoering van twee experimenten op het gebied van overheids- en burgerparticipatie

Doelstellingen

De gemeenteraad wil zijn positie verstevigen

Wat willen we bereiken

- Verstevigen van de positie van de gemeenteraad in het duale bestel
- Versterking van de kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rollen van de raad

Wat doen wij ervoor

Besluitvorming en uitvoering van voorstellen van de werkgroep Bestuurlijke Vernieuwing

Uitvoering geven aan griffie jaarplan

Doelstellingen

Faciliteren werkwijze college en raad op bestuurlijke vernieuwing

Zie uitwerking collegeprogramma 2018-2022

Doelstellingen

Een actief communicatiebeleid

Het communicatiebeleid voor 2019 is gebaseerd op de Communicatievisie 2017-2020 van de gemeente Weststellingwerf:

- *de gemeente Weststellingwerf communiceert op een transparante en verbindende manier, passend bij de eigen positionering. Door verantwoording af te leggen over de gemaakte keuzes en het gevoerde beleid, bouwen we aan vertrouwen. We durven zichtbaar trots te zijn op onze successen;*
- *we staan in verbinding met onze omgeving middels direct contact en door voortdurend alert te zijn op wat er om ons heen gebeurt. Samen met inwoners, ondernemers of partners ontwikkelen we plannen, projecten of beleid. Hiervoor zoeken we aansluiting bij netwerken in de samenleving;*
- *communicatie is binnen onze organisatie van iedereen. We vertellen ons verhaal in heldere taal op de manier zoals onze inwoners, ondernemers of partners dat willen. We gaan met hen in gesprek: online én offline.*

In 2019 gaan wij werken aan:

1. concerncommunicatie: goed bereik en heldere taal;
2. collegecommunicatie: zichtbaar en transparant;
3. raadscommunicatie: door en voor inwoners;
4. participatie en sociale media: iedereen kan meedoen;
5. projectcommunicatie: vertellen en vieren;
6. interne communicatie: integraal samenwerken;
7. gebiedspromotie: samen aan de slag.

Wat doen wij ervoor

Collegecommunicatie: zichtbaar en transparant

Zichtbaar en benaderbaar college

De wethouders dragen in hun portefeuille ook verantwoordelijkheid voor een bepaald geografisch gebied. Dit brengt verbindingen met inwoners, belangengroepen, ondernemers en maatschappelijke organisaties met zich mee. In 2019 willen we de interactie tussen deze groepen en de portefeuillehouders meer zichtbaar maken. Publieke optredens en bijeenkomsten waarin de dialoog met inwoners en ondernemers wordt aangegaan, koppelen we terug aan de samenleving.

Openbaarmaking en transparantie

Het verbeteren van de begrijpelijkheid van college- en raadsvoorstellen blijft in 2019 onze aandacht vragen. Besluiten van het college maken we actief bekend in begrijpelijke taal. Hierbij hoort ook het geven van duidelijkheid over de besluitvorming: hoe verloopt deze verder, wat moet de raad nog besluiten en heeft de inwoner (nog) invloed (gehad).

Pers

De pers is een belangrijke intermediair in openbaarmaking. Door ons persbeleid en door mediamonitoring hebben we overzicht van wat er in de media verschijnt.

Actiepunten voor 2019:

- Werken aan de zichtbaarheid van het college van B&W
- Bekendmaken van collegebesluiten in heldere taal
- Overzicht krijgen en behouden op de media

Concerncommunicatie: goed bereik en heldere taal

Kwaliteit

Team communicatie helpt de interne organisatie om zo goed mogelijk te communiceren. Een werkwijzer met handreikingen en tips helpt medewerkers om dat zelf al zo goed mogelijk te doen. We zorgen ervoor dat medewerkers zich meer bewust zijn van de openbaarheid van hun werk. Met tips, trainingen en het herschrijven van standaard teksten zorgen we voor het gebruik van heldere taal.

Online communicatie en dienstverlening

We werken aan een klantgerichte en toegankelijke website, zodat bezoekers snel vinden wat ze zoeken. We richten de website in op basis van de meest gestelde vragen en de meest bezochte webpagina's. De web-teksten herschrijven wij in heldere taal en checken de begrijpelijkheid bij de inwoners. Via MijnWeststellingwerf en MijnOverheid kunnen inwoners zoveel mogelijk zaken zelf online regelen. De (nieuwe) online mogelijkheden gaan we actief promoten, het is ons voorkeurskanaal.

Crossmediale aanpak

Voor een goed bereik is de inzet van online en offline middelen nodig. Een wekelijkse gemeentepagina (Westwijzer met bekendmakingen) in de krant geeft meer ruimte om te vertellen wat we doen en waar we voor staan. Door te zorgen voor terugkomende rubrieken zorgen we voor herkenbaarheid. We maken actief gebruik van sociale media, niet alleen door berichten te posten maar ook door te adverteren voor een groter bereik. Daarnaast gaan we de digitale nieuwsbrieven voor inwoners en ondernemers promoten. De inzet van beeldmateriaal (foto's, filmpjes en infographics) zorgt voor meer bereik.

Actiepunten voor 2019:

- Werken aan de borging van heldere taal in de interne organisatie, onder meer door het herschrijven van de standaardbrieven en e-mails
- Zorgen voor een begrijpelijke en toegankelijke website
- Invulling van de wekelijkse gemeentepagina Westwijzer in de krant

Gebiedspromotie: samen aan de slag

Aansluiting bij projecten

We benutten de kansen die er zijn om Weststellingwerf te promoten. Bijvoorbeeld als de Koloniën van Weldadigheid in 2019 UNESCO werelderfgoed worden.

Samenwerking

Voor de promotie van Weststellingwerf zoeken wij verbinding met andere partijen die zich (willen) inzetten. Met elkaar zoeken wij de Unique Selling Points van onze gemeente en op basis daarvan gaan we gezamenlijk aan de slag. We hebben niet alleen aandacht voor recreatie en toerisme. Weststellingwerf is bovenal een prachtige gemeente om in te wonen en te werken.

Actiepunten voor 2019:

- Verbinding zoeken met/leggen tussen partijen die zich voor gebiedspromotie willen inzetten
- Stimuleren en faciliteren van gebiedspromotie

Interne communicatie: integraal samenwerken

Informatievoorziening

Het sociaal intranet brengt medewerkers in verbinding en maakt het gemakkelijk om samen te werken en kennis te delen. Voor integraal werken biedt het intranet mogelijkheden die nog verder ontgonnen kunnen worden.

Intergemeentelijke samenwerking

Het intranet faciliteert ook het vinden van en samenwerken met OWO-collega's. Het is gemakkelijk om berichten en informatie in OWO-verband te delen. De communicatieve ondersteuning van de OWO-afdelingen vindt plaats in de gemeente waar de betreffende afdeling gehuisvest is.

Actiepunten voor 2019:

- Stimuleren van online samenwerken met (OWO-)collega's via het intranet

Participatie en sociale media: iedereen kan meedoen

Participatie

Als gemeente willen we aan de slag met participatie om de kracht van de samenleving te benutten. En draagvlak te creëren voor beleid. Afhankelijk van waar het om gaat, willen we dat inwoners meeweten, meedenken, meewerken of zelfs meebepalen. Vaak vragen we als gemeente veel van dezelfde lokale schouders. Hoe zorgen we ervoor dat we (nieuw) publiek bereiken?

Inwoners willen vooral participeren wanneer het hun eigen woon- en leefomgeving betreft. En wanneer participeren gemakkelijk en leuk is. Wij kunnen dat faciliteren door op zoek te gaan naar een (online) tool om sneller met meer inwoners in gesprek te komen. En die eerlijk inzicht geeft in wat er met de input van de inwoner(s) wordt gedaan. Deze tool kan, onder redactie van de gemeente, ook gebruikt worden door bijvoorbeeld Plaatselijke Belangen.

Het vorm en inhoud geven aan participatie is maatwerk. Het delen van ervaringen maakt dat we leren en handvatten voor participatie krijgen. Want het betrekken van of meedoen met inwoners en ondernemers moet gemakkelijker en gewoner worden.

Sociale media

Bij het 'met de samenleving' werken aan beleid en dienstverlening is luisteren naar en interactie met inwoners op sociale media een must. Met onze tool voor monitoring en web-care volgen we online wat er leeft en kunnen we daar actief op in spelen.

Actiepunten voor 2019:

- Implementatie en inzet van online tool om sneller met meer inwoners in gesprek te komen
- Ontwikkeling en uitvoering van een social media plan

Projectcommunicatie: vertellen en vieren

Kansen

Bij projectcommunicatie wordt tastbaar wat een gemeente doet en waar ze voor staat. Het draagt bij aan de betrokkenheid van inwoners. Deze kansen moeten we niet laten lopen.

Communicatieaanpak

Door de korte lijnen tussen de (vak)afdelingen en team Communicatie stellen we tijdig een communicatieaanpak op. We zoeken hierbij bewust de dialoog met de doelgroep en zetten proactief meerdere middelen in voor een groot bereik. Door verhalen te vertellen in woord en beeld en door successen te vieren, maken we duidelijk wat het project brengt en/of heeft gebracht.

Actiepunten voor 2019:

- Vormgeven van dialoog als wezenlijk onderdeel in de communicatie over een project
- Verhalen vertellen en successen vieren

Raadscommunicatie: door en voor inwoners

Dialoog

Het is belangrijk dat inwoners de raad en de raadsleden weten te vinden, zodat de raadsleden goede invulling kunnen geven aan hun vertegenwoordigende rol. Daarom stellen we regelmatig en evenredig raadsleden met hun contactgegevens in de Westwijzer aan de inwoners voor. De inspraak- en inspreekmogelijkheden, waaronder het inloopspreekuur, moeten actief worden gepromoot.

Transparantie

De gemeenteraad is zelf verantwoordelijk voor de communicatie over de raad en de raadsvergaderingen. Het laagdrempelig maken van (het volgen van) de raadsvergaderingen blijft een aandachtspunt. Raadsvergaderingen kunnen effectief gepromoot worden door interessante en/of belangrijke onderwerpen op de agenda te benutten. Maar ook uitleg over vergaderwijze en besluitvorming draagt hier aan bij. Workshops, gastlessen en rondleidingen kunnen worden ingezet om inwoners te interesseren voor de gemeentelijke politiek.

Actiepunten voor 2019:

- Het op regelmatige basis voorstellen van de raadsleden (één voor één) in de gemeentepagina Westwijzer
- Promoten van de inspraak- en inspreekmogelijkheden en de raadsvergaderingen

Doelstellingen

Het faciliteren van initiatieven vanuit de samenleving (wijken en kernen)

Zie uitwerking collegeprogramma 2018-2022

Ruimte voor initiatief

De gemeente wil samen met bewoners, dorpen en wijken werken aan een samenleving waarin eigen initiatief centraal staat. Onze gemeente kent een grote verscheidenheid aan instellingen, verenigingen, bedrijven, inwoners die op net zoveel terreinen actief zijn. Samen maken zij onze gemeente. Al deze partijen hebben hun eigen deskundigheid, wensen, ideeën en behoeften. De gemeente wil deze graag nog méér met elkaar verbinden. Initiatieven vanuit de samenleving stimuleren, faciliteren, ondersteunen en samenbrengen, zonder hierbij direct de verantwoordelijkheid over te nemen.

Vertrouwen

Vertrouwen over en weer vormt de basis voor succes in de bestaande en nieuwe samenwerkingsverbanden. Daarin speelt de dorpencoördinator een belangrijke rol als eerste aanspreekpunt voor actieve organisaties in onze gemeente. Maar ook het college wil actief inhoud aan geven aan de zichtbaarheid en de korte lijnen richting de dorpen en wijken, onder andere door de inzet van gebiedswethouders. Door de gebiedswethouders verwachten we een herkenbaar en vertrouwd eerste gezicht te creëren op bestuursniveau voor de plaatselijke belangen en daaraan verbonden partijen.

Nieuwe vormen van participatie

Onze dorps-, wijk- en buurtverenigingen en individuele bewoners vervullen een belangrijke signalerings- en klankbordfunctie voor de gemeentelijke organisatie. Door de voortdurende aandacht voor die relatie, kan in een vroeg stadium worden geanticipeerd op nieuwe ontwikkelingen. Even belangrijk is de (veranderende) rol van de dorpsorganisaties als intermediair, aanjager en inspirator voor nieuwe ontwikkelingen en als belangrijke pion in de samenwerking met buurdorpen. Hierdoor neemt de druk op actieve bewoners om te participeren in overheidsbeleid toe. Dit vraagt voortdurende aandacht. Met de inzet van digitale instrumenten denken we dat onze plaatselijke belangen en ook de gemeente zelf, op efficiëntere wijze een breder publiek kunnen bereiken.

Actief informeren en betrekken

Voor de vakafdelingen en externe partners is de dorpencoördinator een laagdrempelig aanspreekpunt en partner in het betrekken van onze inwoners. De dorpencoördinator vervult bij diverse gemeentebrede projecten een verbindende rol tussen de gemeente en belangengroepen. Via de brugfunctie van dorpencoördinator informeren wij gericht onze actieve plaatselijke belangen en/of andere bewonersgroepen en halen wij nuttige informatie op om onze aanpak zo goed mogelijk af te stemmen op de wensen uit de dorpen. Dit is zichtbaar in bijvoorbeeld de implementatie van de Omgevingsvisie en de aanleg aan het breedbandnetwerk

Ruimte voor creativiteit

Op lokaal niveau en bij de uitwerking van de dorps- en omgevingsvisies willen wij in een vroeg stadium kunnen adviseren over de nemen stappen en kenbaar kunnen maken op welke wijze de gemeente de initiatiefnemers van dienst kan zijn. Dit vraagt goede afstemming tussen de vakafdelingen, opbouwwerkers, gebiedsteams en externe partijen. De dorpencoördinator heeft daarin een spilfunctie. Daarbij constateren we dat zich steeds weer en steeds sneller nieuwe (technologische) ontwikkelingen en inzichten aandienen. Wij bieden onze organisatie de bewegingsvrijheid om tot creatieve, experimentele ideeën, nieuwe samenwerkingsvormen en uitvoering te komen en om onze bewoners uit te dagen.

Wat doen wij ervoor

Dorpennetwerk vormt basis voor beleid

De structurele contacten met dorps- en wijkvertegenwoordigers, op zowel project- als bestuurlijk niveau, vormen een belangrijke basis voor ons dorpenbeleid. De reguliere overleggen met plaatselijke belangen worden voortgezet en op projectniveau wordt intensief samengewerkt. De dorps- en wijkvertegenwoordigers vormen een belangrijke ingang in onze dorpen en vervullen een belangrijke “ogen en oren” – rol, onmisbaar om goed in te kunnen spelen op lokale ontwikkelingen. Dit vereist van zowel gemeente als dorpen een actieve houding bij het halen en brengen van informatie. Het college vormt door de inzet van gebiedswethouders een laagdrempelig bestuurlijk aanspreekpunt.

Voor de vakafdelingen en externe partners is de dorpencoördinator een aanspreekpunt en partner in het betrekken van onze inwoners bij nieuwe ontwikkelingen.

Het combineren van nieuwe initiatieven met bestaande/geplande werkzaamheden blijft een belangrijk uitgangspunt in de samenwerking met de dorpen

De gemeente heeft een positieve houding als het gaat om nieuwe initiatieven. De dorpencoördinator speelt een belangrijke rol als eerste aanspreekpunt voor initiatiefnemers. Hij ondersteunt in samenwerking met de vakafdelingen bij het verder brengen van ideeën door de aanwezige deskundigheid van de gemeente of het externe netwerk in te zetten. Het combineren van ideeën en wensen met bestaande/geplande werkzaamheden (werk-met-werk-maken) blijft een belangrijk uitgangspunt in de samenwerking met onze bewoners. Daar waar mogelijk proberen we mee te liften, maar weten we ook hoe gebruik kan worden gemaakt van subsidies, fondsen en bestaande netwerken om initiatieven in een vroeg stadium op te faciliteren. Dit geldt voor zowel initiatieven in het fysieke als sociale domein.

Omgevingsvisie belangrijk kader voor samenwerking

De Omgevingsvisie speelt een belangrijke rol in de samenwerking met onze dorpen. Bewoners worden uitgenodigd om dorpsvisies te maken of de bestaande visies te vertalen naar de actualiteit. Elk dorp zal dit op eigen manier willen oppakken. Initiatieven worden getoetst aan de gemeentelijke Omgevingsvisie en de Weststellingwerf stellingen. Dit vraagt brede afstemming in een vroeg stadium. In dat proces is ruimte voor nieuwe vormen van samenwerking en werkwijzen die passen bij de aard en schaal van onze dorpen.

Het dorpenfonds als aanjager van initiatieven

Het dorpenfonds heeft in de jaren 2016-2018 zijn nut bewezen als aanjager van initiatieven. We hebben in de begroting 2019-2022 een structurele verhoging van de voeding van het dorpenfonds tot € 100.000 opgenomen. Naast de belangrijke faciliterende rol van de gemeente, is het dorpenfonds een belangrijk instrument als stimulans voor initiatieven. De gemeente kan met het dorpenfonds snel anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en bijbehorende financiële uitdagingen. Belangrijk effect van het dorpenfonds is dat initiatiefnemers ons in een vroeg stadium benaderen en de samenwerking tussen overheid en samenleving stimuleert. Daarnaast geeft een bijdrage uit het dorpenfonds de initiatiefnemers meer kansen op co-financiering van andere organisaties/fondsen. Het reguliere werkbudget vervult een essentiële rol om initiatieven en plannen vanuit de dorpen te ontwikkelen en te stimuleren. Dit budget wordt vooral ingezet als “Haarlemmerolie”. Blijft een proces haperen of dreigt een goed idee tussen wal en schip te vallen, dan biedt dit werkbudget uitkomst.

Gebiedswethouders dragen bij aan zichtbaarheid bestuur

Het college wil hier actief inhoud aan geven en is zoekende naar de best passende werkvorm. De inzet van gebiedswethouders is een eerste aanzet. De gemeente wil benaderbaar en zichtbaar zijn, korte lijnen hebben en waar mogelijk deze versterken. Vertrouwen over en weer vormt de basis voor succes in de bestaande en nieuwe samenwerkingsverbanden. Door de gebiedswethouders verwachten we een herkenbaar eerste aanspreekpunt te creëren op bestuursniveau voor de plaatselijke belangen en daaraan verbonden partijen.

Nieuwe (digitale) vormen van participatie

Bewoners(organisaties) worden gestimuleerd om initiatief te nemen, dorpsvisies te maken, projecten te ontwikkelen en draagvlak daarvoor te creëren; de gemeente wil de (denk)kracht van de samenleving benutten ten behoeve van bestaand en nieuw beleid, bewoners op passende wijze adviseren en faciliteren en een breed publiek laten meedenken, meewerken en meebepalen. Het vorm en inhoud geven aan participatie is maatwerk en vraagt de nodige tijdsinzet van onze organisatie. De inzet van nieuwe digitale instrumenten (zoals “Ikpraatmee”) en social media helpt ons bij de invulling van nieuwe vormen van participatie. En daardoor kunnen wij onze bewoners en de eigen organisatie op efficiënte wijze van dienst zijn om draagvlak te creëren.

De Vereniging Kleine Dorpen (VKD) speelt een belangrijke rol in het stroomlijnen van de contacten tussen gemeente en dorpen

De Vereniging Kleine Dorpen (VKD) speelt met betrekking tot meerdere ontwikkelingen een belangrijke rol als klankbord of adviesgever. We vinden het belangrijk dat deze koepel van dorpsbelangen ons gevraagd en ongevraagd advies geeft. Daarnaast initieert de VKD zelf projecten en stimuleert men de bovenlokale samenwerking. De bestaande korte lijnen met en ondersteuning van de VKD vinden we belangrijk en zullen we voortzetten.

Doelstellingen

Beleidsplan (digitale) dienstverlening

Wat willen wij bereiken

Tevreden klanten, efficiënte bedrijfsvoering en het concretiseren en uitvoeren van het landelijke overheidsprogramma Digitalisering dienstverlening. Ons uitgangspunt daarbij is digitaal waar het kan met ruimte voor persoonlijk contact en maatwerk.

Wat doen wij ervoor

Wij doen mee aan een landelijke benchmark voor de dienstverlening

We doen mee aan het landelijke programma digitalisering, met als uitgangspunt digitaal waar het kan en persoonlijk als het moet, omdat we ook aandacht hebben bij onze dienstverlening voor laaggeletterdheid en digibetisme. Wij doen mee aan de landelijke benchmark voor de dienstverlening. Aan de hand van managementrapportages en de resultaten van de benchmark zal gekeken worden naar de kwaliteit en het behandelproces. Indien nodig zal dit worden aangepast. Kritieke prestatie indicatoren (KPI's) worden opnieuw vastgesteld. Wij houden nieuwe ontwikkelingen bij en onderhouden nauwe contacten in verband met implementatie en beheer van Informatie- en Communicatie Technologie (ICT). Het gemeentelijke digitale loket wordt uitgebreid en gevuld met producten, diensten en formulieren die door onze inwoners en bedrijven gebruikt kunnen worden; we lopen op dat punt in de pas met de landelijke opgave.

Doelstellingen

Proces doorontwikkeling organisatie met PIM op expeditie

Zie uitwerking collegeprogramma 2018-2022, nader uitgewerkt in paragraaf bedrijfsvoering

Doelstellingen

Continueren en door ontwikkelen OWO-samenwerking

Zie uitwerking collegeprogramma 2018-2022, nader toegelicht in paragraaf OWO-samenwerking

BELEIDSINDICATOREN

De effecten van beleid worden toegelicht aan de hand van een vaste set beleidsindicatoren.

Beleidsindicatoren vanuit het rijk	Eenheid	Waarde	Peiljaar
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	10,95	2019
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	9,92	2019
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	704	2019
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	5,00	2019
Overhead	% van totale lasten	11%	2019
<i>Bron: eigen gegevens</i>			

Wat mag het kosten

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
0.1 Bestuur	1.229.346	1.768.037	1.528.174	1.528.174	1.528.174	1.488.174
0.2 Burgerzaken	917.757	811.480	1.045.981	1.018.887	1.005.866	1.000.345
Totaal Lasten	2.147.103	2.579.517	2.574.155	2.547.061	2.534.040	2.488.519
Baten						
0.1 Bestuur	-531.339	-51.000	-51.000	-51.000	-51.000	-51.000
0.2 Burgerzaken	-485.229	-386.879	-276.485	-248.085	-257.585	-219.485
Totaal Baten	-1.016.568	-437.879	-327.485	-299.085	-308.585	-270.485
Saldo van lasten en baten	-1.130.535	-2.141.638	-2.246.670	-2.247.976	-2.225.455	-2.218.034
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	8.487	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	8.487	0	0	0	0	0
Resultaat	-1.122.049	-2.141.638	-2.246.670	-2.247.976	-2.225.455	-2.218.034

TOELICHTING

Begroting 2019 ten opzichte van de begroting 2018

Algemeen

De kosten van personeel moeten worden verdeeld over de taakvelden die in ieder programma staan. Om de kosten per taakveld beter in beeld te hebben is de verdeling voor 2019 opnieuw uitgerekend. Dit geeft een verschuiving in de kosten van de diverse taakvelden.

Lasten

Bestuur

Dit kosten zijn lager dan vorige jaar doordat er vorig jaar incidenteel wachtgeld opgenomen is voor het aftreden van wethouders. Daarnaast wordt het verschil veroorzaakt door de verschuiving van de personeelskosten naar taakveld burgerzaken.

Het incidenteel werkbudget voor bestuurlijke vernieuwing is € 40.000 per jaar voor drie jaar.

Voor het dorpenfonds is een structureel budget van €100.000 per jaar.

Burgerzaken

Het verschil wordt veroorzaakt door de verschuiving van de personeelskosten naar taakveld bestuur.

Baten

Bestuur

Er zijn geen verschillen.

Burgerzaken

De baten van dit taakveld dalen. Naar verwachting worden er minder rijbewijzen en reisdocumenten afgenomen. De geldigheid van rijbewijzen en reisdocumenten is door het rijk verhoogd van 5 naar 10 jaar.

Begroting 2019 en meerjarenperspectief

Lasten

Bestuur

Er is een incidenteel werkbudget voor bestuurlijke vernieuwing van € 40.000 tot en met 2021.

Burgerzaken

Rijbewijzen en reisdocumenten

Meerjarig dalen de lasten voor rijbewijzen en reisdocumenten ten opzichte van 2019.

Beleidsplan (digitale) dienstverlening

Voor het opstellen van een beleidsplan dienstverlening is in 2020 incidenteel €50.000 beschikbaar.

Baten

Bestuur

Er zijn geen verschillen.

Burgerzaken

Rijbewijzen en reisdocumenten

Meerjarig dalen de baten voor rijbewijzen en reisdocumenten.

Mutatie reserves

Er zijn geen mutaties in de reserve.

Programma 1 | Veiligheid

PROGRAMMA 1 | VEILIGHEID

Portefeuillehouder(s)	Van de Nadort
Organisatie	Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Organisatie

Het programma Veiligheid omvat de taakvelden:

TAAKVELDEN

- Crisisbeheersing en brandweer
- Openbare orde en veiligheid

BELEIDSNOTA'S

	Vastgesteld
Beleidsplan veiligheid (crisisbeheersing & brandweer)	2018
Beleidsplan preventie en handhaving Drink- en horecawet	2018
Nota Integraal veiligheidsbeleid Weststellingwerf	2012

ACTUELE ONTWIKKELINGEN EN NIEUW BELEID

De gemeente heeft de regierol op integrale veiligheid. Wij werken met diverse partijen samen om een positieve bijdrage te leveren aan de veiligheid binnen de gemeente en daarmee aan het welzijn van de inwoners en ondernemers. Wij zetten in op het betrekken van inwoners en ondernemers bij de uitvoering van het veiligheidsbeleid. De gemeente is alert op kansen die zich kunnen voordoen die passen binnen de geprioriteerde speerpunten van het veiligheidsbeleid. Dat maakt dat het beleid enige flexibiliteit heeft binnen de speerpunten. De gemeente heeft een stimulerende en faciliterende rol, met daarbij aandacht voor de eigen verantwoordelijkheid van inwoners en ondernemers. De prioriteiten voor het Integrale veiligheidsbeleid zijn door de raad bepaald via de nota Integraal veiligheidsbeleid 2012. Met de nieuwe bestuursperiode start het traject om te komen tot een geactualiseerd integraal veiligheidsbeleidsplan. Tot de vaststelling daarvan door de raad blijft het beleidsplan 2012 leidend. Dit programma zal geen grote beleidsmatige aanpassingen bevatten omdat er door de gemeenteraad nieuwe speerpunten worden opgesteld.

Ontwikkelingen 2019

- Landelijk en regionaal is de aandacht hoog voor de aanpak van personen met verward gedrag. In 2019 wordt verder ingezet op de ketensamenwerking Zorg en Veiligheid via de Aanpak Voorkoming Escalatie (AVE);
- Ook de ondermijnende criminaliteit is een actueel thema waar gemeenten zich steeds meer mee bezig gaan houden;
- Cybercrime bestaat al lange tijd, maar begint steeds meer in beeld te komen.

Doelstellingen

Beleidsplan integrale veiligheid

Zie collegeprogramma 2018 -2022 met als resultaat een nieuw beleidsplan Integrale Veiligheid.

Doelstellingen

De gemeente is een veilige samenleving op het gebied van criminele jeugd/individuele probleemjongeren

Wat willen wij bereiken

Het voorkomen en aanpakken van hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen.

Wat doen wij ervoor

Aanpak overlastgevende, hinderlijke en criminele jeugd(groepen)

In 2019 is er structureel overleg tussen gemeente (diverse functionarissen), jongerenwerk en politie (jeugdagent en wijkagenten). Samen met een welzijnsinstelling, scholen, ouders en de politie wordt de ontwikkeling van groepen jongeren gevolgd en indien nodig actie ondernomen. Gewerkt wordt conform het calamiteiten protocol jeugd 2016. Binnen de aanpak voorkomen escalatie tafel worden problemen in de samenwerking tussen de ketenpartners opgepakt en besproken, alsook de ontwikkelingen en trends.

Doelstellingen

De gemeente is een veilige samenleving op het gebied van de brandveiligheid

Wat willen wij bereiken

Volgens de Wet op de veiligheidsregio's worden de brandweertaken uitgevoerd door de Veiligheidsregio Fryslân (VRF). Via het algemeen bestuur heeft de gemeente (beperkte) invloed op de kwaliteit en de kosten van brandweezorg in onze provincie. Wij besteden structureel aandacht aan preventie en bewustwording van risico's en eigen verantwoordelijkheid bij brand.

Wat doen wij ervoor

Wij volgen de ontwikkelingen vanuit de Veiligheidsregio nauwlettend en brengen onze prioriteiten in Adviezen geven op de crisisbeheersing en brandweer beleidsstukken van de Veiligheidsregio in de bestuurscommissie veiligheid en het algemeen bestuur.

De gemeenteraad adviseren wel of geen zienswijze in te dienen over de crisisbeheersing en brandweer beleidsstukken van de Veiligheidsregio.

Doelstellingen

De gemeente is een veilige samenleving op het gebied van de objectieve veiligheid en de criminaliteit

Wat willen wij bereiken

Het aantal aangiften voor de misdrijven met grote impact stabiliseren. Voor onze gemeente gaat het specifiek om woninginbraak, geweldsdelicten en bedreiging van personen.

Wat doen wij ervoor

Continueren buurt-/wijk whatsappgroepen

De gemeente faciliteert en promoot de whatsapp buurtpreventie om inwoners te verbinden op het gebied van veiligheid in de eigen woon- en leefomgeving.

Toepassen maatregelen uit de Wet tijdelijk huisverbod

Bij (vermoedens van) huiselijk geweld kan de burgemeester huis- en contactverboden opleggen.

Uitvoeren Digitaal Opkopers Register (DOR)

In- en verkopers van tweedehands roefgoederen moeten in- en verkoop registreren in het DOR. De afzetmarkt voor helers wordt hiermee verkleind. De gemeente en politie controleren of het register gebruikt wordt.

Werken aan bewustwording van risico's en eigen verantwoordelijkheid om onder andere woninginbraken te voorkomen

Samen met ketenpartners werken we aan bewustwording. In 2019 gaan we:

- De Veiligheidskrant uitgeven tijdens de week van de veiligheid
- In de week van de veiligheid bijeenkomsten organiseren gericht op bewustwording
- Promotie activiteiten tijdens het Lindefestival
- Besmettingsbrieven versturen bij woninginbraken

Doelstellingen

De gemeente is een veilige samenleving op het gebied van de sociale kwaliteit woon- en leefomgeving

Wat willen wij bereiken

Een daling van het aantal zaken dat escaleert naar het niveau van het sociaal team. Wij realiseren deze doelstelling door de aanpak en werkwijze met de gebiedsteams Sociaal domein, het gericht inzetten van mediation en het project "goede burens". Een tweede doelstelling is het realiseren van een daling van het aantal meldingen burengerucht. Het ijkjaar is 2013.

Wat doen wij ervoor

Inzetten van professionele mediation bij zwaarder geëscaleerde burenruzies

Waar buurtbemiddeling door vrijwilligers te licht wordt bevonden zal de gemeente professionele bemiddelaars inzetten om te bemiddelen in een zwaar geëscaleerde burenruzie, waarbij de veiligheid van betrokkenen en omgeving in het geding is.

Pilot buurtbemiddeling uitvoeren, volgen en evalueren

Om burenruzies niet te laten escaleren wordt ingestoken op bemiddeling door vrijwilligers. De verantwoordelijkheid blijft bij de ruziënde burens liggen, maar ze worden hierbij geholpen door andere burgers. De vrijwilligers pakken minder zware casuïstiek op dan de professionele bemiddelaars.

Samenwerking met het veiligheidshuis

Het veiligheidshuis helpt ons bij sociale casuïstiek waarvoor wij geen expertise, capaciteit of mogelijkheden hebben.

Doelstellingen

De gemeente is een veilige samenleving op het gebied van verkeersveiligheid

Wat willen wij bereiken

Bewustwording bij verkeersdeelnemers verhogen van het te hard rijden en alcohol- en drugsgebruik in het verkeer.

Wat doen wij ervoor

Ondersteunen verkeerswerkgroepen in samenwerking met Veilig Verkeer Nederland

De gemeente faciliteert, ondersteunt diverse werkgroepen verkeer om bewustwordingsacties op te zetten en uit te voeren.

Uitvoering geven aan het Manifest Verkeersveiligheid Fryslân dat betrekking heeft op het veld van integrale veiligheid

Waar mogelijk worden verbindingen gelegd met het verkeersplan van de politie Zuidoost Fryslân.

Doelstellingen

Rampenbestrijding en crisisbeheersing

Wat willen wij bereiken

De gemeente heeft de planvorming geactualiseerd en het team bevolkingszorg is goed opgeleid en beoefend. De samenwerking in het cluster (Heerenveen, Ooststellingwerf en Opsterland) wordt verder ingedikt waardoor we de efficiëntie en kwaliteit van het team bevolkingszorg verder kunnen verhogen. De gemeentelijke inzet richt zich op het vergroten van de bewustwording van risico's op brand en de eigen verantwoordelijkheid van inwoners voor preventie.

Wat doen wij ervoor

De gemeente geeft invulling aan de regionale afspraken over de expertteams

De gemeente geeft invulling aan de regionale afspraken over de expertteams ten behoeve van de crisisbeheersing (regionaal, sublokaal en lokaal) en voldoet aan de wettelijke opkomsttijden.

Participeren en volgen van opleidingen, trainingen en oefeningen

Sleutelfunctionarissen volgen opleidingen, trainingen en oefeningen. Sleutelfunctionarissen zijn medewerkers die in een regionale pool zitten of hardpiket hebben. Ook medewerkers in reguliere functies volgen opleidingen, trainingen en oefeningen.

BELEIDSINDICATOREN

Werken aan de sociale kwaliteit van woon- en leefomgeving voor een veilige samenleving

Lokale beleidsindicator	Eenheid	2014	2015	2016	2017
Burenruzies voorgelegd aan mediator	Aantal	2	0	1	3*
Geregistreerde meldingen over burengerucht	Aantal	129	106	106	102
Meldingen van overspannen/gestoorde personen	Aantal	154	232	129	111
Behandelde casussen door sociaal team	Aantal	195	203	177	195
Nazorg ex-gedetineerden trajecten	Aantal	23	30	14	18**
Waarvan begeleiding door sociaal team ex- gedetineerden	Aantal	4	4	2	10
Incidenten vernieling en. zaakbeschadiging	Aantal	137	159	98	127
Incidenten overlast	Aantal	420	459	325	257

*Waarvan 1 is uitgevoerd. In de andere casuïstiek wilden niet alle partijen meedoen.

**Waarvan 1 maal Bestuurlijke Informatie Justitiabelen. Sinds halverwege 2017 ontvangen wij ook deze informatie.

Werken aan de objectieve veiligheid en het tegengaan van criminaliteit voor een veilige samenleving

Lokale beleidsindicator	Eenheid	2014	2015	2016	2017
Aangiftes woninginbraken	Aantal	69	72	63	40
Aangiftes inbraken in schuren/bijgebouwen	Aantal	34	43	20	14
Aangiftes mishandelingen	Aantal	46	50	57	43
Aangiftes bedreigingen	Aantal	33	34	39	30
Opgelegde huisverboden	Aantal	5	7	4	2
Aangiftes huiselijk geweld	Aantal	116	144	110	89

Beleidsindicatoren vanuit het rijk	Eenheid	2015 gemeente	2016 gemeente	2017 gemeente	2016 Nederland	2017 Nederland
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,8	1,4	1,2	2,3	2,2
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2,9	2,5	1,6	3,3	2,9
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	3,7	4,3	2,9	5,3	5,0
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	6,3	3,7	4,1	5,6	4,8

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Werken aan de aanpak van criminele jeugd/individuele probleemjongeren voor een veilige samenleving

Beleidsindicatoren vanuit het rijk	Eenheid	2015 gemeente	2016 gemeente	2017 gemeente	2016 Nederland	2017 Nederland
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 inwoners	88	77	47	137	131

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Werken aan verkeersveiligheid voor een veilige samenleving

Lokale beleidsindicator	Eenheid	2013	2014	2015	2016	2017
VVN vrijwilligers acties op scholen in samenwerking met scholen en plaatselijke belangen/verkeerswerkgroepen politie	Aantal	12	11	15	5	15

Werken aan brandveiligheid voor een veilige samenleving

Lokale beleidsindicator	Eenheid	2014	2015	2016	2017
Controles op brandveiligheid bedrijven	Aantal	141	52	53	50
Voorlichtingen op scholen	Aantal	9	18	11	9
Oefeningen in de wijk	Aantal	nb	1	1	1
Voorlichtingen na brand	Aantal	nb	2	1	2

Wat mag het kosten

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.247.034	1.303.467	1.357.056	1.371.056	1.403.056	1.434.056
1.2 Openbare orde en veiligheid	182.455	204.710	179.285	179.285	179.285	179.285
Totaal Lasten	1.429.488	1.508.177	1.536.341	1.550.341	1.582.341	1.613.341
Baten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-604	-518	0	0	0	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	-56.894	-70.317	-70.357	-70.357	-70.357	-70.357
Totaal Baten	-57.498	-70.835	-70.357	-70.357	-70.357	-70.357
Saldo van lasten en baten	-1.371.990	-1.437.342	-1.465.984	-1.479.984	-1.511.984	-1.542.984

TOELICHTING

Begroting 2019 ten opzichte van de begroting 2018

Algemeen

De kosten van personeel moeten worden verdeeld over de taakvelden die in ieder programma staan. Om de kosten per taakveld beter in beeld te hebben is de verdeling voor 2019 opnieuw uitgerekend. Dit geeft een verschuiving in de kosten van de diverse taakvelden.

Lasten

Crisisbeheersing en brandweer

De stijgende lasten van Veiligheidsregio Fryslân (VRF) geeft een verschil van bijna € 40.000.

Openbare orde en veiligheid

Door de verschuiving van de personeelskosten is er € 25.000 minder doorberekend.

Baten

Er zijn geen verschillen.

Begroting 2019 en meerjarenperspectief

Lasten

Crisis beheersing en brandweer

De bijdrage voor de VRF neemt op basis van de meerjarenbegroting van de VRF jaarlijks toe.

Openbare orde en veiligheid

Er zijn geen verschillen.

Baten

Er zijn geen verschillen.

Programma 2 | Verkeer, Vervoer en Waterstaat

PROGRAMMA 2 | VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

Portefeuillehouder(s)	Jongebloed en Rijkers
Organisatie	Ruimte

TAAKVELDEN

- Openbaar vervoer
- Economische havens en waterwegen
- Openbaar groen en (openlucht) recreatie (in de openbare ruimte)
- Verkeer en vervoer
- Recreatieve havens
- Parkeren (geen lasten en baten)

BELEIDSNOTA'S

- Beleidsplan Kwaliteitsambitie openbare ruimte 2012-2016
- Gemeentelijk Verkeer en Vervoerplan (GVVP 2000) inclusief de uitgevoerde evaluatie (2007)
- Nota Openbare verlichting
- Landschapsbeleidsplan
- Bomenbeleidsplan
- Beleidsvisie Versterking kernwinkelapparaat (MKB REVA rapport)
- Ontwikkelagenda Versterking economische structuur
- Structuurplan 2000-2015
- Investeringskalender 2017 – 2027

ACTUELE ONTWIKKELINGEN EN NIEUW BELEID

Aanleg zebrapaden en belijning

In het kader van verkeersveiligheid onderzoeken wij of er op ontsluitingswegen in Wolvega (50 km/h wegen) een aantal zebrapaden aangelegd kunnen worden. De locaties hiervan worden bepaald op basis van een aantal uitgangspunten. Ook wordt gekeken in hoeverre onze huidige werkwijze aangaande belijning op wegen en fietspaden aanpassing behoeft.

Verbeteren aansluiting A32/Stellingenweg/Om den Noort

Onderdeel van de in 2010 met de provincie Fryslân overeengekomen bestuurlijke afspraken betreft het verbeteren van de aansluiting A32/Stellingenweg/Om den Noort/Lycklamaweg. Belangrijk doel hiervan is de Lycklamaweg autolouwer te maken en te zorgen voor een betere doorstroming over Om den Noort. In april 2018 hebben wij ingestemd met de realisatie van een door de provincie voorgestelde oplossing van een bypass. Daarnaast is afgesproken met de provincie om aanvullend een verkeersplateau aan te leggen ter hoogte van de aansluiting Lycklamaweg met als doel om de verkeersdruk hier verder terug te dringen. De provincie heeft hier inmiddels budget voor vrijgemaakt. Verwachte uitvoering 2019.

Vervanging bedieningsinstallatie brug Nijelamer

De bedieningsinstallatie van de brug Nijelamer is verouderd en aan vervanging toe. Er is een onderzoek opgestart om te kijken welke toekomstige oplossing het best aansluit bij het gebruik. Dan is ook duidelijk welke financiële gevolgen dit heeft.

Doelstellingen

Kwaliteit (onderhoudsniveau) openbare ruimte

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Project herinrichting De Blesse

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Autoluwe Lycklamaweg met veilige spoorwegovergang langzaam verkeer

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Herinrichting stationsomgeving

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Notitie veilig landbouwverkeer

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Hoofdverkeersstructuur Wolvega en Noordwolde

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Fietspad langs de Linde

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Het herstellen en versterken van groenstructuren ter behoud van de herkenbaarheid van de identiteit van het huidige kleinschalige landschap in Zuidoost-Friesland

Wat willen wij bereiken

Een groenstructuur die passend is bij de landschapskenmerken van onze gemeente.

Wat doen we ervoor

Door het uitvoeren van het project Dorpen, landschap en biodiversiteit wordt het oorspronkelijk project Dorpen in het groen uitgevoerd

Door het uitvoeren van het project Dorpen, landschap en biodiversiteit wordt het oorspronkelijk project Dorpen in het groen uitgevoerd. In het voorjaar wordt het projectonderdeel 'Oosterstreek en deels buitengebied Noordwolde' afgerond. Het projectonderdeel 'Boijl en Zandhuizen' wordt in het voorjaar 2019 opgestart, uitvoering zal plaatsvinden in najaar 2019 en voorjaar 2020.

Wat mag het kosten

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
2.1 Verkeer en vervoer	4.229.586	4.111.793	4.057.324	4.144.099	4.072.147	4.100.874
2.3 Recreatieve havens	48.558	54.580	37.923	37.893	37.864	37.834
2.4 Economische havens en waterwegen	4.244	2.340	2.325	2.311	2.296	2.281
2.5 Openbaar vervoer	19.452	36.632	18.786	18.786	18.786	18.786
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.195.237	1.985.526	2.040.311	1.965.311	2.040.311	2.040.311
Totaal Lasten	5.497.077	6.190.871	6.156.669	6.168.400	6.171.404	6.200.086
Baten						
2.1 Verkeer en vervoer	-30.024	-10.931	-10.931	-10.931	-10.931	-10.931
2.3 Recreatieve havens	-33.393	-28.500	0	0	0	0
2.5 Openbaar vervoer	-1.047	-6.344	-6.344	-6.344	-6.344	-6.344
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-179.566	-87.830	-87.830	-57.830	-57.830	-57.830
Totaal Baten	-244.031	-133.605	-105.105	-75.105	-75.105	-75.105
Saldo van lasten en baten	-5.253.046	-6.057.266	-6.051.564	-6.093.295	-6.096.299	-6.124.981
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	50.000	25.925	0	0	0	0
Mutaties reserves	50.000	25.925	0	0	0	0
Resultaat	-5.203.046	-6.031.341	-6.051.564	-6.093.295	-6.096.299	-6.124.981

TOELICHTING

Begroting 2019 ten opzichte van de begroting 2018

Algemeen

De kosten van personeel moeten worden verdeeld over de taakvelden die in ieder programma staan. Om de kosten per taakveld beter in beeld te hebben is de verdeling voor 2019 opnieuw uitgerekend. Dit geeft een verschuiving in de kosten van de diverse taakvelden.

Lasten

Verkeer en vervoer

In 2018 is incidenteel geld beschikbaar gesteld voor bestrijding van onkruid op een milieuvriendelijke manier. Voor 2019 is dit budget vooralsnog niet toegekend in afwachting van de discussie omtrent het ambitieniveau voor de kwaliteit van de openbare ruimte.

Recreatieve havens

De haven bij de Driewegsluis is in 2017 in eigen beheer genomen in de vorm van een pilot. Deze pilot loopt tot en met 2018. In 2018 is de begroting aangepast naar aanleiding van deze pilot. Het is nog niet bekend wat de uitkomsten van deze pilot zijn en welke keuzes er gemaakt gaan worden over het beheren van de haven. Daarom is in de begroting 2019 nog geen rekening gehouden met de nieuwe situatie.

Openbaar vervoer

Bij de voorjaarsnota 2018 zijn incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld voor een onderzoek naar de mogelijkheden om de voor Wolvega verslechterde dienstregeling van de NS te kunnen beïnvloeden. Deze middelen zijn voor 2019 niet nodig.

Baten

Recreatieve havens

Zie toelichting onder de Lasten.

Begroting 2019 en meerjarenperspectief

Lasten

Verkeer en vervoer

De afwijkingen op dit taakveld zijn procentueel niet heel groot. Binnen het taakveld verschuiven de budgetten wel. Zo zal er meer budget nodig zijn om de kapitaallasten van de bermverhardingen die in het buitengebied worden aangelegd, te kunnen dekken. Het voorbereidingsbudget voor projecten in de openbare ruimte komt vanaf 2021 te vervallen. De kapitaallasten voor de openbare verlichting nemen in de toekomst af.

Per saldo zijn de lasten voor Verkeer en vervoer door de jaren nagenoeg gelijk.

Openbaar groen en openluchtrecreatie

In de begroting van 2019 zijn bedragen opgenomen voor het project Dorpen in het groen en voor het bomenbeleidsplan. Deze bedragen zijn incidenteel toegekend en vervallen met ingang van 2020.

INVESTERINGEN

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Vervangingsbudget openbare verlichting	89.000	89.000	89.000	89.000
Verbeteren bereikbaarheid station	647.000			
Uitvoeringsplan bermen	688.000	1.000.000	688.000	
Vervanging brug over de Tjonger	100.000			
1e fase upgrading fietspad langs De Linde (Kontermansbrug-IJkenverlaatpad)	206.000			
2e fase upgrading fietspad langs De Linde (Lindepad)	43.500	375.500	413.000	
3e fase upgrading fietspad langs De Linde (Kontermansbrug-IJkenverlaatpad)	43.500	251.000	213.500	
Bruto investeringsbedrag	1.817.000	1.715.500	1.403.500	89.000

Programma 3 | Economie

PROGRAMMA 3 | ECONOMIE

Portefeuillehouder(s)	Van de Nadort, Jongebloed, Hoen en Rijkers
Organisatie	Ruimte, Dienstverlening, Bestuur en Organisatie

TAAKVELDEN

- Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
- Economische ontwikkeling
- Economische promotie
- Fysieke bedrijfsinfrastructuur

BELEIDSNOTA'S

- Werfboek
- Ontwikkelagenda Versterking economische structuur
- Nota Grondbeleid
- Structuurplan 2000-2015
- Beleidsvisie Versterking kernwinkelapparaat (MKB REVA rapport)
- Plan van aanpak Bestemming Noordwolde
- Notitie Verblijfsrecreatie
- Evenementenbeleid
- Coalitieakkoord 2014-2018 'Samen werken aan Weststellingwerf'
- Klimaatbeleidsplan 2010-2020
- Zendmastenbeleid 2014
- Wandel- en ruiterspadenplan 2014
- Streekplan Fryslân 'Om de kwaliteit fan de romte' en de provinciale verordening 'Romte'
- Subsidieregeling Ondernemersfonds Weststellingwerf 2016
- Investeringskalender 2017 – 2027

ACTUELE ONTWIKKELINGEN EN NIEUW BELEID

Detailhandel

Op initiatief van de provincie wordt onderzocht of er op provinciale schaal een retaildeal kan worden gesloten. Deze deal moet dan een handvat bieden om te komen tot sterkere winkelcentra. Dit zal in 2019 een vervolg krijgen.

Bedrijventerreinen

Voor de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen zijn er op provinciale schaal prognoses opgesteld. De provincie vraagt of de gemeenten binnen de regio Zuidoost hierover afspraken kunnen maken. Uit onderzoek is gebleken dat er binnen de regio Zuidoost nog voldoende hectare industrieterrein beschikbaar zijn om tot 2030 aan de vraag te kunnen voldoen. Een aanvullend, door de regio uitgevoerd onderzoek, toont echter aan dat er sprake is van een mismatch tussen vraag en aanbod. Voor vooral logistieke bedrijven die een grote kavel nodig hebben is geen ruimte beschikbaar. In 2019 moet er uiteindelijk een afspraak zijn gemaakt tussen de regio en de provincie.

Doelstellingen

Aanpak versterken lokale economie

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Versterken (kern-) winkelstructuur Wolvega

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Breedband in het buitengebied

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

BELEIDSINDICATOREN

Beleidsindicatoren vanuit het rijk	Eenheid	2015 gemeente	2016 gemeente	2017 gemeente	2016 Nederland	2017 Nederland
Funciemenging	%	43,5	43,7	43,8	52,1	52,4
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	161,1	164,8	166,5	136,4	139,7
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl						

Wat mag het kosten

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
3.1 Economische ontwikkeling	52.210	60.419	83.249	83.189	83.129	83.069
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	439.068	432.504	521.111	493.220	512.441	353.014
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	60.806	56.110	74.790	74.790	39.790	39.790
3.4 Economische promotie	53.190	52.627	39.881	39.881	39.881	39.881
Totaal Lasten	605.274	601.660	719.031	691.080	675.241	515.754
Baten						
3.1 Economische ontwikkeling	-605	0	0	0	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-393.006	-432.504	-520.751	-492.860	-512.081	-352.654
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-17.499	-17.557	-17.557	-17.557	-17.557	-17.557
Totaal Baten	-411.110	-450.061	-538.308	-510.417	-529.638	-370.211
Saldo van lasten en baten	-194.164	-151.599	-180.723	-180.663	-145.603	-145.543

TOELICHTING

Begroting 2019 ten opzichte van de begroting 2018

Algemeen

De kosten van personeel moeten worden verdeeld over de taakvelden die in ieder programma staan. Om de kosten per taakveld beter in beeld te hebben is de verdeling voor 2019 opnieuw uitgerekend. Dit geeft een verschuiving in de kosten van de diverse taakvelden.

Baten en lasten

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

In de lasten bij dit taakveld is een deel van de personeelskosten voor strategisch vastgoed meegenomen. De baten en lasten van de grondexploitatie in programma 3 hebben nagenoeg geen invloed op het saldo van dit programma, maar zijn terug te vinden in een stijging of daling van de vlottende activa op balans. Voor meer informatie wordt verwezen naar paragraaf grondbeleid en de vlottende activa op de balans.

Economische ontwikkeling

Het verschil tussen 2018 en 2019 wordt veroorzaakt door de geraamde kosten voor de inzet van een centrummanager voor de winkelstructuur in Wolvega.

Begroting 2019 en meerjarenperspectief

Baten en lasten

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Zie bovenstaande tekst fysieke bedrijfsinfrastructuur.

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Met ingang van 2016 heffen we voor tenminste vijf jaar reclamebelasting (zie overzicht Algemene dekkingsmiddelen). De opbrengst komt ten goede aan het ondernemersfonds. De bijdrage aan het fonds is opgenomen in dit programma tot en met 2020.

Programma 4 | Onderwijs

PROGRAMMA 4 | ONDERWIJS

Portefeuillehouder(s)	Hoer
Organisatie	Sociaal domein

TAAKVELDEN

- Onderwijsbeleid en leerlingzaken
- Onderwijshuisvesting
- Openbaar basisonderwijs

BELEIDSNOTA'S

	Vastgesteld
Notitie Brede schoolontwikkeling	maart 2005
Integraal Huisvesting Plan 2012-2015 (IHP)	2012
Nota Visie toekomst basisonderwijs Weststellingwerf	2013
OWO-visie op de drie decentralisaties	2013
Verordening Leerlingenvoer	juni 2014
Verordening Voorziening huisvesting onderwijs	2015
Beleidsregel Bekostiging lokalen bewegingsonderwijs	2015
Kadernotitie Peuteropvang Weststellingwerf	2018

ACTUELE ONTWIKKELINGEN EN NIEUW BELEID

Spreidingsplan Toekomst basisonderwijs Weststellingwerf

Weststellingwerf heeft te maken met een daling van het aantal leerlingen. In 2017 hebben een aantal schoolbesturen primair onderwijs gebruik gemaakt van de subsidiemaatregel 'herzien spreidingsplan basisonderwijs'. Onder leiding van een procesbegeleider zullen de schoolbesturen in 2019 komen tot een herzien spreidingsplan voor Weststellingwerf. In eerste instantie is dit een schoolbestuurlijke verantwoordelijkheid. Gezien de gevolgen voor het onderwijsaanbod en vrijkomende gebouwen voert de gemeente regelmatig overleg met de betrokken schoolbesturen.

Integraal Huisvestingsplan Onderwijs

Het opstellen Integraal Huisvestingsplan Onderwijs wordt mogelijk een verplichting voor gemeenten (voorstel VNG, PO-raad en VO-raad). Goede toekomstbestendige huisvesting is ook een speerpunt in het coalitieakkoord. Ten aanzien van de financiële dekking is het een risico, omdat met het huisvestingsplan een meerjaren fasering met financiële consequenties wordt opgesteld.

Gemeentelijk Onderwijs Achterstandenbeleid

Vanaf 2019 is er vanuit het rijk sprake van een herverdeling van het beschikbare rijksbudget voor Gemeentelijk Onderwijs Achterstandenbeleid. Als gevolg hiervan zal Weststellingwerf meer budget ontvangen. Dit budget is bedoeld om te kunnen voldoen aan de nieuwe maatregelen die in 2019 en 2020 van kracht worden. Eén van de maatregelen betreft de uitbreiding van het aantal uren peuteropvang Voorschoolse Educatie voor peuters met een (taal-) achterstand. Dat is nu 10 uur per week maar wordt met ingang van 2020 16 uur per week. Dit heeft gevolgen voor het aantal groepen, personele bezetting en huur van accommodaties. Met de uitvoerende en betrokken organisaties wordt gewerkt aan het opstellen en vormgeven van een beleidsplan 2019-2022.

Doelstellingen

Duurzame en toekomstbestendige onderwijshuisvesting

Wat willen wij bereiken

- Functioneel en duurzaam scholenbestand;
- Een passend spreidingsplan voor toekomstbestendige onderwijsvoorzieningen met een brede functie, waardoor kwaliteit en betaalbaarheid gewaarborgd zijn.
  - Keuzevrijheid voor ouders uit diverse denominaties (levensbeschouwelijke visie) en onderwijsconcepten;
  - Passend aanbod voor iedere leerling.

Voor onderwijshuisvesting heeft de gemeente een wettelijke taak. Daarbinnen hebben we een beperkte invloed op de vanuit maatschappelijk oogpunt wenselijke subdoelstelling om keuzevrijheid na te streven voor ouders. Hierin zijn de schoolbesturen vrij in handelen, hebben de regie en het initiatief. Wij bewaken en signaleren. Voor het basisonderwijs vinden we het belangrijk dat er keuze is in openbaar en bijzonder onderwijs en in diverse onderwijsconcepten. Ook voor het voortgezet onderwijs kijken we naar variatie en breedte van het aanbod in de gemeente en de regio. Doel is een passend aanbod voor iedere leerling binnen Weststellingwerf dan wel in de regio van Weststellingwerf in functionele en toekomstbestendige schoolgebouwen. Door de inzet van leerlingenvervoer zijn kinderen in staat het onderwijs van hun keuze en/of met het juiste niveau te volgen binnen Weststellingwerf dan wel in de regio van Weststellingwerf.

Schoolbesturen kunnen alleen voor nieuwbouw, uitbreiding en aanpassingen ten gevolge van constructiefouten, eerste inrichting en schade/vandalisme aanvragen indienen bij de gemeente op basis van de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs. Voor groot buitenonderhoud aan een gymzaal, waarvan het schoolbestuur eigenaar is, kan het schoolbestuur een aanvraag indienen op basis van de beleidsregel Bekostiging lokalen bewegingsonderwijs.

Bewegingsonderwijs wordt gegeven in gymnastiekzalen en sporthallen. De gymnastiekzalen en sporthallen zijn in gemeentelijk beheer, met uitzondering van gymzaal Matthijsje te Oosterstreek en sporthal De Schakel te Munnekeburen. De gemeente draagt zorg voor deugdelijke en veilige gymnastiekmaterialen ten behoeve van het bewegingsonderwijs in de gemeentelijke gymnastiekzalen en sporthallen. De gymnastiekzalen zijn allemaal aan het eind van de zeventiger jaren gebouwd. Het groot gymnastiekmateriaal zoals ringen- en klimtouweninstallaties en klimramen zijn dan ook in de komende jaren gefaseerd aan vervanging toe. Hiervoor is al extra budget opgenomen in de begroting.

Wat doen wij ervoor

Brede scholen, multifunctionele accommodaties en integrale kindcentra

In Weststellingwerf hebben we 6 nieuwe brede scholen. Dit is een gebouw waarin een school is gehuisvest samen met andere kindvoorzieningen zoals kinderopvang en peuterspeelzaal. In de brede school wordt op basis van één pedagogisch beleidsplan samengewerkt. In Weststellingwerf zijn ook een aantal multifunctionele accommodaties. In deze accommodaties zijn een basisschool en andere voorzieningen (niet zijnde kindvoorzieningen) gehuisvest maar er is geen sprake van één pedagogisch uitgangspunt.

Een aantal schoolbesturen heeft in 2018 aangegeven voor een aantal basisscholen graag een doorontwikkeling te willen maken naar een Kindcentrum. Hierbij wordt niet alleen vanuit één pedagogisch beleid samengewerkt maar is één persoon verantwoordelijk voor de dagelijkse aansturing van het Kindcentrum. Enkele basisscholen hebben te maken met leegstand als gevolg van een dalend aantal leerlingen. Als het toekomstperspectief van de school het toelaat, is het wenselijk om in de leegstaande lokalen voorschoolse voorzieningen te huisvesten. Dit clusteren van voorzieningen geeft invulling aan rijksbeleid, namelijk de ontwikkeling van integrale basisvoorzieningen voor 0-12 jaar. Deze voorzieningen hebben dan een regiofunctie en bedienen meerdere dorpen/wijken. Het huisvesten van voorschoolse voorzieningen in een schoolgebouw vraagt wel om een investering in aanpassingen aan gebouw en/of terrein.

Zie verder het collegeprogramma 2018 - 2022 'Samenhangende visie op onderwijs'

Versterken van de educatieve infrastructuur waarbij sprake is van een evenwichtige spreiding over de gemeente

Wij geven uitvoering aan de verordening Voorziening huisvesting onderwijs via de jaarlijkse vaststelling van programma en overzicht van aangevraagde voorzieningen onderwijshuisvesting.

Voor 2019 hebben schoolbesturen onderwijshuisvestingsaanvragen ingediend voor Matthijsje en de Franciscusschool.

- Basisschool Matthijsje heeft een aanvraag ingediend in verband met een constructiefout in de vloer van de gymnastiekzaal.
- De Bisschop Möller Stichting heeft voor de Franciscusschool een uitbreiding in een tijdelijke bouwaard aangevraagd. Het bestuur heeft op eigen kosten en voor eigen risico twee noodlokalen geplaatst bij de school.

Een aanvraag van Comprix voor nieuwbouw en bouwvoorbereidingskrediet voor Steggerda/De Blesse is ingetrokken.

Schoolbestuur Comprix werkt samen met Jongerwerven aan een spreidingsplan. Dit plan zal in 2019 vorm krijgen. De scholen zullen de komende tijd in de huidige gebouwen gehuisvest blijven.

Brede scholen en multifunctionele accommodaties zijn in beheer bij de gemeente. Regelmatig hebben we overleg met gebruikers van brede scholen en multifunctionele centra.

Enkele basisscholen hebben te maken met leegstand als gevolg van een dalend leerlingenaantal. Als het toekomstperspectief van de school het toelaat, is het wenselijk om in de leegstaande lokalen voorschoolse voorzieningen te huisvesten.

Duurzame en toekomstbestendige onderwijshuisvesting

Demografische ontwikkelingen (afname aantal jongeren) hebben invloed op de ruimtebehoefte voor scholen en daarmee op de exploitatie en betaalbaarheid van onderwijshuisvesting. Op basis van kwaliteit en toekomstvisie voor onderwijs wordt door de schoolbesturen een passend spreidingsplan opgesteld. Op basis van een integrale strategische visie op onderwijshuisvesting zullen we de planvorming concretiseren. Zodat de fasering en structurele financiële consequenties in de begroting opgenomen kunnen worden.

Zie verder collegeprogramma 2018 - 2022 'Toekomstbestendig onderwijshuisvestingsplan'

Doelstellingen

Goede schoolloopbaan voor iedereen: zoveel mogelijk leerlingen en cursisten hebben een doorlopende schoolloopbaan

Wat willen wij bereiken

- We vinden het belangrijk dat iedere Weststellingwerfse leerling in en rondom het onderwijs optimale kansen heeft om zijn talenten te ontwikkelen;
- Alle Weststellingwerfse leerlingen beschikken over een startkwalificatie (naar vermogen) zodat ze zijn toegerust voor vervolgonderwijs en/of de arbeidsmarkt;
- Kwalitatief goed onderwijs;
- Alle inwoners van Weststellingwerf beheersen de Nederlandse taal, hebben een startkwalificatie en zijn goed (naar vermogen) opgeleid;
- Goede bereikbaarheid van onderwijsvoorzieningen buiten de gemeente als leerlingen hier door persoonlijke omstandigheden op aangewezen zijn.

Onderwijs en werk vormen de basis voor alle inwoners van Weststellingwerf om zich te ontwikkelen en naar vermogen deel te nemen aan de samenleving. Dit begint thuis, op voorschoolse voorzieningen en op school. Voorschoolse voorzieningen en de scholen spelen een belangrijke rol in de verbetering van kansen voor iedereen om talenten te ontwikkelen.

Wat doen wij ervoor

Internationale schakelklas (voortgezet onderwijs)

Voor leerlingen voortgezet onderwijs, met een achterstand in de Nederlandse taal, is er de Internationale SchakelKlas (ISK). Vanuit Weststellingwerf kunnen deze leerlingen naar ISK-locaties in Drachten of Leeuwarden. Bij het ISK staat de taal centraal. Het grootste deel van de lessen bestaat uit het vak Nederlands als tweede taal. Verder worden leerlingen wegwijs gemaakt in de Nederlandse cultuur en samenleving. De meeste leerlingen vervolgen na een half jaar tot een jaar hun schoolcarrière bij een reguliere school voor voortgezet onderwijs.

Leerlingenvervoer

Het recht op leerlingenvervoer is in de wet vastgelegd. De praktische uitvoering is vastgelegd in de verordening Leerlingenvervoer. Op basis van de verordening kunnen ouders van leerlingen die vanwege een zorgbehoefte een speciale school bezoeken, eventueel aanspraak maken op een voorziening leerlingenvervoer. Uitgangspunt is dat leerlingen zo zelfstandig mogelijk reizen; daar waar het kan maken ze gebruik van openbaar vervoer.

Sinds 2016 werkt de gemeente met een nieuwe werkwijze voor aangepast leerlingenvervoer. Na toekenning van een budget door de gemeente bepalen en regelen ouders en/of verzorgers zelf een taxivervoerder (met TX-keurmerk). Ook in 2019 blijft deze systematiek gehandhaafd.

Leerplicht

De meeste kinderen gaan al naar school als ze 4 jaar zijn. Zij vallen dan nog niet onder de leerplichtwet. De leerplicht begint als kinderen 5 jaar zijn en eindigt als ze 16 jaar zijn. Ouders of verzorgers moeten hun leerplichtige kinderen inschrijven op een school. Scholen en leerplichtambtenaar zien erop toe dat leerlingen ook daadwerkelijk naar school gaan. Scholen en gemeente werken op deze wijze samen aan het toerusten van leerlingen in hun schoolloopbaan. Met als doel dat alle leerlingen hun talenten in en om de school ontwikkelen en uiteindelijk een startkwalificatie halen.

De kwalificatieplicht is een van de maatregelen van de Rijksoverheid om schooluitval van jongeren tegen te gaan. De maatregel moet de kansen van startende jongeren op de arbeidsmarkt vergroten. De begrippen preventie, zorg en helder handhaven staan hierbij centraal. Naast de handhavingstaak is er veel ruimte voor de maatschappelijke zorgtaak.

In de gemeente Weststellingwerf is leerplicht naast helder handhaven vooral preventief. Bij dreigende schooluitval werken school, gebiedsteams van de gemeente, eventuele ketenpartners en ouders samen. Centraal staat het kind en de vraag wat nodig is om schooluitval te voorkomen (maatschappelijke zorgtaak).

Voor leerplicht MBO en voortijdig schoolverlaters maakt de gemeente Weststellingwerf deel uit van Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) De Friese Wouden. Naast het monitoren en registreren van voortijdig schoolverlaters houdt RMC zich bezig met het benaderen en begeleiden van voortijdig schoolverlaters (trajectbegeleiders). Het uitgangspunt hierbij is om de leerling terug te leiden naar school, al dan niet in combinatie met een zorgtraject en of werk.

RMC speelt een belangrijke rol in het coördineren en opbouwen van samenwerkingen tussen partijen die te maken hebben met voortijdig schoolverlaters. Daarbij ontwikkelt het RMC in samenwerking met de partners beleid om het voortijdig schoolverlaten aan te pakken.

Onderwijsachterstandenbeleid

De gemeente Weststellingwerf is zogenaamd planplichtig (het maken van een plan) als het gaat om Gemeentelijk Onderwijsachterstandenbeleid (GOAB). In 2019 gaat een nieuwe planperiode van 4 kalenderjaren in. Gemeenten ontvangen voor GOAB een specifieke uitkering. De indicatoren voor het bepalen van de hoogte van de specifieke uitkering zijn door het rijk gewijzigd. Hierdoor is er sprake van een evenredige verdeling van de specifieke uitkering over de gemeenten. Naast leerlingenaantallen, land van herkomst ouders is er een nieuwe indicator; het aantal kinderen waarvan de ouders gebruik maken van een schuldsaneringstraject. Ook nieuw is dat jaarlijks de hoogte van de specifieke uitkering wordt bepaald. Dit kan leiden tot een zowel positieve als negatieve, naar verwachting minimale, financiële afwijking.

Om de kwaliteit van voorschoolse voorzieningen met een Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) aanbod te verstevigen heeft het rijk enkele maatregelen doorgevoerd. De kwaliteitsvoorwaarden hebben betrekking op het taalniveau van de pedagogisch medewerkers, een mix tussen MBO en HBO geschoolde pedagogisch medewerkers. Ook zal het aantal uren Voorschoolse Educatie worden uitgebreid van 10 uur per week naar 16 uur per week. Om de kwaliteitsvoorwaarden te kunnen uitvoeren ontvangen gemeenten extra impulsmiddelen.

Op basis van de nieuwe indicatoren en kwaliteitsvoorwaarden wordt voor de periode 2019-2022 een nieuw plan opgesteld. Het plan wordt in OWO-verband opgesteld/afgestemd. De belangrijkste uitgangspunten van het plan zijn 'preventie' en 'het kind centraal'. De uitvoering van GOAB vindt vooral plaats binnen voorschoolse voorzieningen (voorschoolse educatie) en basisonderwijs (vroegschoolse educatie).

Passend onderwijs

Zorg 0-12 jarigen

Met betrekking tot de uitvoering van passend onderwijs en de aansluiting bij de zorg voor jeugd (0-12 jarigen) in Weststellingwerf is sinds de transities in het Sociaal domein geïnvesteerd in een goede samenwerking tussen kinderopvang, peuteropvang, basisonderwijs en gebiedsteams. Het ontwikkelen van en toeleiden naar onderwijsondersteuning, gecombineerd met zorgondersteuning is hierbij een specifiek aandachtspunt.

Zorg 12-23 jarigen

Met betrekking tot de uitvoering van passend onderwijs en de aansluiting bij de zorg voor jeugd (12-23 jarigen) in Weststellingwerf is sinds de transities in het Sociaal domein geïnvesteerd in een goede samenwerking tussen het onderwijs en de gebiedsteams Weststellingwerf. Vlechtwerkers jeugd zijn vaak aanwezig binnen de scholen. Het ontwikkelen van en toeleiden naar onderwijsondersteuning gecombineerd met zorgondersteuning is hierbij een specifiek aandachtspunt. Het zijn altijd unieke situaties waarbij het gaat om maatwerk. Uitgangspunt was en is het voorkomen van langdurig thuiszitten door betere signalering (onderwijs) en het bieden van maatwerkondersteuning aan leerlingen met een ondersteuningsbehoefte.

In 2019 willen we de aansluiting tussen de beleidsvelden onderwijs en jeugd nog beter op elkaar aansluiten. Hierbij staat het kind centraal en specifiek de vraag naar wat nodig is voor een kind om deel te kunnen nemen aan onderwijs.

Zie verder collegeprogramma 2018 - 2022 'Versterken ketensamenwerking jeugd'

Volwasseneneducatie

Volwasseneneducatie, onderdeel van de Participatiewet, biedt een aanbod voor Nederlandse geletterdheid: luisteren, spreken, lezen, schrijven, 'gecijferdheid' en het gebruik van alledaagse informatie en communicatietechnologie. Educatie is vooral bedoeld voor anderstaligen (niet-verplichte inburgeraars), analfabeten, laaggeletterden of inwoners die hun taalniveau willen verbeteren.

Het wettelijk kader voor volwasseneneducatie is de Wet Educatie en Beroepsonderwijs. In 2015 waren er enkele wetswijzigingen. Dit heeft er onder andere toe geleid dat de arbeidsregio Friesland (gehele provincie) is aangewezen als samenwerkingsregio met Leeuwarden als coördinatiegemeente. Hierdoor is een netwerk- en infrastructuur ontstaan die de komende jaren verder wordt uitgebouwd. Daarnaast blijft het versterken van het netwerk met bedrijven voor het realiseren en creëren van taalstage-plaatsen een belangrijk onderdeel.

Het aanbod Volwassenen Educatie is na een Europese aanbesteding gegund aan het Friesland College voor de periode 2018- 2020 (met verlengingsopties).

Vanuit Weststellingwerf maken jaarlijks ongeveer 50 inwoners gebruik van het formele taalaanbod (de niet-verplichte inburgeraars).

Naast het formele taalaanbod biedt het Friesland College in samenwerking met de bibliotheek en Timpaan een informeel taalaanbod. Dit bestaat uit het begeleiden van inwoners met een taalachterstand door een taal-vrijwilliger (aangestuurd door Friesland College).

Voorschoolse voorzieningen

Met ingang van 2018 valt peuteropvang onder de Wet Kinderopvang en is er sprake van een open markt. Ouders kunnen kiezen uit verschillende vormen van opvang: peuteropvang en/of kinderopvang. In 2019 wordt voornamelijk ingezet op het bereiken van de doelgroep 2-4 jarigen.

BELEIDSINDICATOREN

Algemene beleidsindicatoren:

Beleidsindicatoren vanuit het rijk	Eenheid	2015 gemeente	2016 gemeente	2017 gemeente	2016 Nederland	2017 Nederland
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	1,04	1,30	0,53	1,81	1,82
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	27,48	26,56	22,08	26,55	26,58
Voortijdig schoolverlaters	% deelnemers aan het VO en MBO-onderwijs	1,0	1,4	-	1,7	
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl						

Beleidsindicatoren per doelstelling:

Goede schoolloopbaan voor iedereen: zoveel mogelijk leerlingen en cursisten hebben een doorlopende schoolloopbaan

Omschrijving	Eenheid	2014 werkelijk	2015 werkelijk	2016 werkelijk	2017 werkelijk	2018 werkelijk	2019 prognose
Kindplaatsen Voor-en Vroegschoolse Educatie	Aantal	32	32	32	32	42	42
Deelnemers peuterspeelzalen	Aantal	257	212	162	88	85	80
Deelnemers kinderdagverblijven	Aantal	275	286	337	462	470	475
Leerlingen basisonderwijs	Aantal	2.197	2.150	2.121	2.121	2.060	2.010
Leerlingen voortgezet onderwijs	Aantal	1.675	1.629	1.591	1512	1500	1460
Deelnemers educatietrajecten	Aantal	50	50	50	50	50	50
Kinderopvang	Aantal	10	10	10	10	11	12
Peuterspeelzalen	Aantal	10	10	10	7	5	5
Scholen primair onderwijs	Aantal	23	22	22	22	22	22
Scholen voortgezet onderwijs	Aantal	2	2	2	2	2	2
Brede scholen	Aantal	7	6	6	6	6	6

Tabel deelnemers aangepast leerlingenvervoer

Omschrijving	Eenheid	2014 werkelijk	2015 werkelijk	2016 werkelijk	2017 werkelijk	2018 prognose	2019 prognose
Leerlingen	Aantal	120	109	105	100	100	100

Wat mag het kosten

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
4.2 Onderwijshuisvesting	2.981.812	2.571.940	2.327.909	2.509.133	2.407.931	2.386.092
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	987.347	1.068.007	1.126.620	1.393.807	1.411.994	1.411.885
Totaal Lasten	3.969.159	3.639.947	3.454.529	3.902.940	3.819.925	3.797.977
Baten						
4.2 Onderwijshuisvesting	-523.700	-524.242	-524.242	-524.242	-524.242	-524.242
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-179.377	-169.851	-221.217	-470.217	-470.217	-470.217
Totaal Baten	-703.078	-694.093	-745.459	-994.459	-994.459	-994.459
Saldo van lasten en baten	-3.266.081	-2.945.854	-2.709.070	-2.908.481	-2.825.466	-2.803.518
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	18.297	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	18.297	0	0	0	0	0
Resultaat	-3.247.784	-2.945.854	-2.709.070	-2.908.481	-2.825.466	-2.803.518

TOELICHTING

Begroting 2019 ten opzichte van de begroting 2018

Algemeen

De kosten van personeel moeten worden verdeeld over de taakvelden die in ieder programma staan. Om de kosten per taakveld beter in beeld te hebben is de verdeling voor 2019 opnieuw uitgerekend. Dit geeft een verschuiving in de kosten van de diverse taakvelden.

Lasten

Onderwijshuisvesting

De lasten voor het taakveld onderwijshuisvesting dalen in 2019 ten opzichte van 2018. Dit wordt voor € 30.000 veroorzaakt door de verschuiving van de personeelskosten. De verschillende budgetten per pand zijn opnieuw vastgesteld naar aanleiding van het gemiddelde kostenniveau in de afgelopen jaren. Het gaat hierbij om de nutsvoorzieningen, verzekeringen en de publieke heffingen. Daarnaast zorgen de uitgaven die verband houden met het planmatig onderhoud van het vastgoed voor verschillen in de benodigde budgetten

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

De beschikbare middelen ten behoeve van Gemeentelijk Onderwijs Achterstanden Beleid (GOAB) nemen toe met € 51.000. De herkomst van deze middelen is vanuit een specifieke doeluitkering; de middelen moeten verplicht aan dit specifiek doel worden besteed.

Baten

De specifieke doeluitkering voor GOAB neemt toe met € 51.000.

Begroting 2019 en meerjarenperspectief

Lasten

Onderwijshuisvesting

De verwachte kosten die samenhangen met het meerjarig onderhoudsplan vastgoed, zorgen voor fluctuaties in de benodigde middelen.

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

De beschikbare middelen ten behoeve van GOAB nemen toe met € 249.000. Aangezien de middelen beschikbaar komen vanuit een doeluitkering zijn het geormerkte gelden; de middelen moeten verplicht aan het specifieke doel worden besteed.

Baten

De specifieke doeluitkering voor GOAB neemt toe met € 249.000.

INVESTERINGEN

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Aanvragen voorzieningen onderwijshuisvesting	216.000			
Toekomstbestendig onderwijshuisvestingsplan		1.350.000		
Bruto investeringsbedrag	216.000	1.350.000	0	0

Programma 5 | Sport, Cultuur en Recreatie

PROGRAMMA 5 | SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

Portefeuillehouder(s)	Hoer en Jongebloed
Organisatie	Sociaal domein, Ruimte

TAAKVELDEN

- Openbaar groen en (openlucht) recreatie
- Cultureel erfgoed
- Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
- Media
- Musea
- Sportaccommodaties
- Sportbeleid en activering

BELEIDSNOTA'S

	Vastgesteld
Nota Kunst en cultuur	2009
Beleidskader Rottige Meente	2010
Visienota Sport en bewegen in Zuidoost Friesland 2017-2022	2017

ACTUELE ONTWIKKELINGEN EN NIEUW BELEID

Onderhoud speeltuinen

Het merendeel van de speeltuinen is jaren geleden ingericht. Er is enkel een onderhoudsbudget beschikbaar, geen vervangingsbudget. De speelvoorzieningen die kapot zijn worden weggehaald. Het aantal speelplaatsen versobert daarmee steeds meer. Vanuit het bestaande budget is vorig jaar één speeltoestel vervangen, maar het budget is onvoldoende om de komende jaren de speelplekken aantrekkelijk te houden. Daarnaast is meerdere keren de wens geuit speel/beweegplekken aan te passen voor speciale of bredere doelgroepen. De structurele verhoging van het budget met € 35.000 maakt het mogelijk om jaarlijks twee kleine of een grote speelplek aan te pakken. Dit willen we doen door goed te inventariseren welke behoefte er is onder jong en oud, in de desbetreffende wijk of desbetreffende dorp.

Sportstimulering

Per 1 januari 2019 wijzigt het btw regime voor investeringen in sportvoorzieningen. Voor gemeenten komt een specifieke uitkering beschikbaar en sportverenigingen kunnen een beroep doen op een nieuwe rijksregeling. De (financiële) effecten van deze ontwikkeling vragen nog nadere uitwerking en zijn daarom niet in de begroting meegenomen.

Doelstellingen

Het bieden, versterken en stimuleren van culturele activiteiten en voorzieningen

Wat willen wij bereiken

Kunst en cultuur verbinden en versterken de sociale structuur. De identiteit van de bevolking wordt beïnvloed door kunst en cultuur. Het belang van kunst en cultuur is niet alleen cultureel en sociaal van aard, maar vertegenwoordigt ook economische waarde. Wij zien kunst en cultuur dan ook als een onlosmakelijk deel van ons leven. Daarom willen we investeren in cultuurbesteding en het versterken en stimuleren van culturele activiteiten.

Zie verder collegeprogramma 'Versterken kunst en cultuur in Weststellingwerf'

Wat doen we ervoor

Het bevorderen, stimuleren, subsidiëren en faciliteren van culturele activiteiten in de gemeente

Culturele activiteiten en het culturele klimaat worden in de gemeente versterkt voor zowel de beoefenaar als de bezoeker. We besteden specifiek aandacht aan de deelname aan amateurkunst. Verder krijgt de doorlopende leerlijn van jeugd en jongeren aan het muziekonderwijs en de deelname daaraan specifieke aandacht. Gezamenlijk met het onderwijsveld wordt gezocht naar een verdere uitbouw van dit programma. Gedacht wordt aan een jaarlijkse presentatie in de vorm van een muziek contest voor alle leerlingen.

Andere activiteiten met raakvlak naar cultuur zijn:

- Specifieke ondersteuning en coördinatie ten behoeve van laaggeletterdheid in de gemeente in samenwerking met het Digi-taalhuis van de Bibliotheek. Dit gebeurt in aansluiting op de landelijke ontwikkelingen rondom dit beleidsveld.
- Het versterken van de culturele samenwerking binnen het Culturele Blok van het Vlechtwerk in Noordwolde.
- In aansluiting op het succesvolle culturele programma Culturele Hoofdstad 2018 Weststellingwerf de komende jaren inzetten op de legacy (nalatenschap) van dit culturele programma. Weststellingwerf richt zich daarbij op een duurzame versterking en verbreding van de culturele structuur en identiteit.

Doelstellingen

Het bevorderen van sport en bewegen

Wat willen wij bereiken

In de visienota Sport en bewegen in Zuidoost Friesland 2017-2022 wordt de nadruk gelegd op de gezonde en preventieve werking van meer bewegen. Onze visie is dat sport en bewegen van Zuidoost Friesland een vitale samenleving maakt die uitnodigt hier aan mee te doen.

De aanpak rond sport en bewegen is intensiever geworden. Sport en bewegen wordt namelijk ook als middel ingezet om andere maatschappelijke doelen te bereiken. Denk aan het voorkomen van eenzaamheid maar ook aan participeren in de samenleving. De sportverenigingen willen daar een rol in spelen. Maar deze sportverenigingen verwachten dan wel meer ondersteuning van de gemeente. Die ondersteuning hebben ze ook nodig om de verenigingen financieel gezond en toekomst bestendig te maken. De gemeente heeft daarom de ambitie om te komen tot een sportplatform en gaat in overleg met de sportverenigingen.

Deze gemeentelijke ambities op het gebied van sport en bewegen maken extra inzet in de vorm van een beleidsmedewerker sport noodzakelijk.

Zie verder collegeprogramma 2018 - 2022 'Sport en bewegen'

Wat doen we ervoor

Buurtsportwerk

Tijdens de activiteiten geven de buurtsportcoaches ook uitvoering aan de speerpunten vanuit GIDS en JOGG (zie ook onder programma 7).

Op maatschappelijk niveau draagt sport en bewegen bij aan de leefbaarheid in een dorp of buurt

Sport en bewegen is belangrijk voor al onze inwoners. Het draagt bij aan de leefbaarheid in een dorp of buurt. Sport en bewegen verbindt inwoners en kan bijdragen aan deelname in de samenleving.

De gemeente faciliteert haar inwoners om te kunnen sporten. We hebben goede gemeentelijke sporthallen en zwembaden. Daarnaast geven we sportverenigingen subsidies en maaien we het gras van de sportvelden. We hebben subsidies voor groot onderhoud van sportaccommodaties. Vanuit stichting Leergeld kunnen we kinderen een bijdrage in natura geven als sportdeelname te kostbaar is/wordt.

Sportplatform

Wij ondersteunen de vorming van een gemeentelijk sportplatform. Binnen het sportplatform wordt naast de onderhoudsvraagstukken ook nagedacht over hoe sportverenigingen vitaal kunnen blijven.

Doelstellingen

Bevorderen recreatie en toerisme Weststellingwerf

Wat willen we bereiken

In samenwerking met de recreatiesector versterken we de kwantiteit en kwaliteit van het recreatieve en toeristische aanbod van voorzieningen in de gemeente, onder meer door initiatieven vanuit de recreatiesector te stimuleren. Dit moet uiteindelijk leiden tot toename van de werkgelegenheid in deze sector.

Zie verder collegeprogramma 2018 - 2022

Wat doen we ervoor

Het participeren in het UNESCO dossier 'Koloniën van Weldadigheid' op weg naar Werelderfgoed

Verschillende recreatieondernemers aan de oostkant van Weststellingwerf werken samen met recreatieondernemers in Westerveld en Steenwijkerland. Zij hebben zich verenigd in de stichting Weldadig Oord. Vanuit deze stichting zijn diverse initiatieven gestart en projecten uitgevoerd. Voorbeelden hiervan zijn: het Weldadig fietsrondje, een Virtual reality tour, een informatief en verhalend boek over de Koloniën van Weldadigheid in dit gebied. Het Nationaal Vlechtmuseum haakt met de vlechtgeschiedenis aan bij de historie van de Koloniën van Weldadigheid en de invloed die dit heeft gehad op Noordwolde.

BELEIDSINDICATOREN

Beleidsindicatoren vanuit het rijk	2016 gemeente	2016 Nederland
Niet sporters	57,2%	48,7%
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl		

Wat mag het kosten

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
5.1 Sportbeleid en activering	580.927	628.454	618.798	624.127	618.798	624.127
5.2 Sportaccommodaties	1.096.406	1.098.832	1.192.252	1.300.343	1.262.467	1.257.787
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	338.671	424.982	315.362	360.362	360.362	360.362
5.4 Musea	76.347	83.256	82.493	82.493	82.493	82.493
5.5 Cultureel erfgoed	116.027	115.374	128.295	173.857	127.737	127.687
5.6 Media	441.992	454.381	439.799	439.799	439.799	439.799
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	171.066	481.204	583.292	549.972	550.468	550.871
Totaal Lasten	2.821.435	3.286.483	3.360.291	3.530.953	3.442.124	3.443.126
Baten						
5.1 Sportbeleid en activering	-20.342	-10.000	0	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	-458.250	-450.573	-451.238	-451.238	-451.238	-451.238
5.5 Cultureel erfgoed	-2.199	0	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-22.228	-30.416	-30.416	-30.416	-30.416	-30.416
Totaal Baten	-503.019	-490.989	-481.654	-481.654	-481.654	-481.654
Saldo van lasten en baten	-2.318.416	-2.795.494	-2.878.637	-3.049.299	-2.960.470	-2.961.472
Stortingen						
0.10 Mutaties reserves	100.000	0	0	0	0	0
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	0	122.936	0	0	0	0
Mutaties reserves	-100.000	122.936	0	0	0	0
Resultaat	-2.418.416	-2.672.558	-2.878.637	-3.049.299	-2.960.470	-2.961.472

TOELICHTING

Begroting 2019 ten opzichte van de begroting 2018

Algemeen

De kosten van personeel moeten worden verdeeld over de taakvelden waarvoor deze kosten worden gemaakt.

Deze verdeling is voor 2019 opnieuw uitgerekend. Dit geeft een verschuiving in de kosten van de diverse taakvelden.

Lasten

Sport accommodaties

Het verschil wordt veroorzaakt door de verschuiving van de personeelskosten (€ 20.000) en het actualiseren van het meerjarig onderhoudsplan (€ 44.000).

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Het voordelige verschil wordt veroorzaakt door de verschuiving van de personeelskosten (€ 68.000) en de eenmalige extra stimulering van projecten in het kader van Culturele Hoofdstad in het jaar 2018 (€ 40.000)

Openbaar groen en (open lucht) recreatie

Er is een verschil door verschuiving van de personeelskosten (€ 18.000) en de kosten voor het beheer en onderhoud/renovatie en vervanging van speeltuinen nemen toe met (€ 35.000).

Toeristisch Investeringsfonds (collegeprogramma)

De inkomsten uit de toeristenbelasting (€ 120.000) worden gestort in een toeristisch investeringsfonds.

Begroting 2019 en meerjarenperspectief

Lasten

Sport accommodaties

Voor de jaren 2020, 2021 en 2022 is een extra bedrag van € 150.000 voor verbetering sportaccommodaties inclusief aanleg kunstgrasveld(en) beschikbaar.

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Voor borging van het behaalde succes en uitstraling van Culturele Hoofdstad 2018 is vanaf 2020 extra budget beschikbaar (€ 45.000).

INVESTERINGEN

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Investeringsbudget gemeentelijke gebouwen op basis van het MOP	550.000	250.000	50.000	126.000
Groot materiaal sporthallen	30.000	30.000		
Aanvragen voorzieningen onderwijshuisvesting	83.000			
Bruto investeringsbedrag	663.000	280.000	50.000	126.000

Programma 6 | Sociaal domein

PROGRAMMA 6 | SOCIAAL DOMEIN

Portefeuillehouder(s)	Rijkers en Zonderland
Organisatie	Sociaal domein

TAAKVELDEN

- Samenkracht en burgerparticipatie
- Arbeidsparticipatie
- Begeleide participatie
- Geëscaleerde zorg 18+
- Inkomensregelingen
- Maatwerkdienstverlening 18+
- Maatwerkdienstverlening 18-
- Maatwerkvoorzieningen (Wmo)
- Wijkteams
- Geëscaleerde zorg 18-

BELEIDSNOTA'S

	Vastgesteld
Maatregelverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ Weststellingwerf 2015	december 2014
OWO-visie op de drie decentralisaties	mei 2013
Kadernota Armoedebeleid en Schuldhulpverlening 2018 -2021	januari 2018
Visienota Tegenprestatie	september 2014
Uitvoeringsnota Armoedebeleid 2014 e.v.	september 2014
Werkgeversbenadering OWO	oktober 2014
Beleidsplan Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 Oost- en Weststellingwerf	oktober 2014
Beleidsplan Hart voor de jeugd	oktober 2014
Verordening Individuele inkomenstoelage	december 2014
Verordening Individuele studietoelage	december 2014
Beleidsnota Re-integratie en participatie Oost- en Weststellingwerf 2015-2018	december 2014
Re-integratieverordening 2017	september 2017
Verfijning beleidsplan Re-integratie en participatie Oost- en Weststellingwerf 2015/2018	22 juni 2015

ACTUELE ONTWIKKELEN EN NIEUW BELEID

Op 1 januari 2015 werd de gemeente via de decentralisaties (3 D's) verantwoordelijk voor vrijwel alle taken op het gebied van het Sociaal domein. De decentralisatie hadden als doel de zorg en ondersteuning beter en overzichtelijker te regelen. De overdracht en transitie gingen gepaard met ingrijpende bezuinigingen.

Tot 2015 was er nog geen ervaring met de nieuwe taken en veel was nog omgeven door onzekerheden. Uw raad heeft daarom besloten vanaf 2015 alle middelen met betrekking tot de problematiek vanuit het individu te plaatsen binnen 't 'Hek'. 't 'Hek' omvat de rijksmiddelen voor Jeugdzorg, WMO, Participatie en BUIG. Ook zijn de gemeentelijke middelen die tot 2015 aan het Sociaal domein werden besteed en gericht zijn op individuele problematiek, aan 't 'Hek' toegevoegd.

Met ingang van 2019 gaat het integreerbare deel van de Integratie Uitkering Sociaal domein (IUSD) op in de Algemene uitkering. Daarmee gaat dit deel van de IUSD onderdeel uitmaken van de trap-op-trap-af systematiek. De komende jaren zullen meer onderdelen van de IUSD opgaan in de Algemene uitkering. Alleen voor de onderdelen WsW en voorheen WsW/Beschut werk is weinig perspectief op overheveling naar de Algemene uitkering (bron: meicirculaire 2018). Inmiddels hebben we ruim 3 jaar ervaring met de nieuwe taken van het Sociaal domein. Procesmatig en administratief beginnen zaken steeds meer op hun plek te vallen. Daarom is besloten 't 'Hek' te laten vervallen en de kosten die binnen programma 6 worden gemaakt op basis van verwachte uitgaven te begroten.

In de jaarrekening 2016 waren voor het eerst tekorten zichtbaar op het onderdeel Jeugd (exclusief effecten uit 2015). In de jaarrekening 2017 zijn op het programma Sociaal domein tekorten op Jeugdzorg en WMO gepresenteerd. Weststellingwerf lijkt zich in lijn met landelijke en regionale ontwikkelingen te bewegen als het gaat om de toenemende kosten voor Jeugdzorg. De omvang van de toename is dusdanig dat dit niet meer binnen programma 6 Sociaal domein op te vangen lijkt, ondanks de structurele verhoging van budgetten voor Jeugdzorg en WMO in deze begroting.

Dit betekent dat er nog meer belang aan de transformatie in het sociaal domein moet worden gehecht. We geven daarom ook in 2019 verder vorm aan de transformatie. Daarin zijn de komende jaren preventie en de ontwikkeling van meer collectieve voorzieningen belangrijke speerpunten. In samenhang hiermee gaan we het welzijnswerk anders inrichten. Verder willen we in 2019 de toegang tot het sociaal domein verder verbeteren. Hiervoor gaan we in Wolvega een pilot beginnen op de locatie Griffioenpark 3. Ook zal er meer aandacht zijn voor de samenwerking tussen gebiedsteams en maatschappelijke organisaties. We richten ons daarbij vooral op ouderen en jeugd.

Zie verder het collegeprogramma 2018-2022: 'Transformatie Sociaal domein'

Doelstellingen

Een sluitende aanpak jeugd- en kindzorg

Wat willen we bereiken

Kinderen en jongeren groeien veilig en gezond op in Weststellingwerf, we bieden ze de beste ontwikkelingskansen. De gemeente biedt een basis aan voorzieningen zodat inwoners zelf voor hun jeugd kan zorgen. Lukt dit niet, dan worden we zo vroeg mogelijk betrokken zodat we preventief kunnen werken en er minder of minder dure hulp nodig is. Het kind staat hierbij centraal. We werken vanuit de bedoeling om datgene te doen waar het kind en het betrokken gezin mee geholpen zijn. Dit vraagt dus om gepaste ondersteuning die vraaggericht, integraal en zo dichtbij mogelijk is.

Zie verder collegeprogramma 'Versterken ketensamenwerking jeugd'

Wat doen we ervoor

Aansluiting onderwijs en jeugd

De aansluiting onderwijs en jeugd willen we verbeteren. Er is een duidelijke link tussen de twee beleidsvelden bij (dreigende) uitval en ernstige (psychische) problematiek in het onderwijs. Redenerend vanuit 'het kind centraal stellen' willen we de komende jaren tot een integraal beleid komen, waarin onderwijs en jeugdhulp goed op elkaar zijn aangesloten. Hiermee wordt ook invulling gegeven aan meer preventief werken.

De toegang op orde en doorontwikkeling

We bieden een basis aan voorzieningen waar alle kinderen en hun ouders gebruik van maken. Is er meer ondersteuning nodig dan levert het gebiedsteam dit of het gebiedsteam verwijst door. Het gebiedsteam opereert in een dynamische omgeving en dit vraagt om continue aandacht voor doorontwikkeling. Ook de landelijke ontwikkelingen en actieplannen vragen om aanpassing en doorontwikkeling van de gebiedsteams. In 2019 krijgen we onder andere te maken met de aanpassingen in de Wet op de Meldcode. Dit heeft consequenties voor Veilig Thuis en ook voor onze eigen werkwijze en protocollen. Ook de verschuiving van de SAVE-werkwijze naar de gebiedsteams vraagt om aanpassing en focus op het behouden en bevorderen van deskundigheid.

Ontwikkelen preventief en integraal beleid

Om het gebiedsteam zo optimaal mogelijk te laten werken, is goede samenwerking in de keten nodig. Dit vraagt om integraal beleid en intensivering van de al bestaande connecties. Met onze ketenpartners willen we eerder aansluiten bij een kind en diens gezin wanneer dit nodig is. De komende periode geven we meer vorm aan het preventief en integraal beleid. Daarbij vinden we ook de inbreng van jongeren belangrijk. We gaan uitzoeken op welke manieren we de jongeren goed kunnen betrekken. We willen weten wat er bij hen leeft en daar aansluiting bij zoeken.

Doelstellingen

Investeren in de verbetering van de leefbaarheid van Noordwolde

Wat willen wij bereiken

In 2019 gaan we door met de uitvoering van fase 5 die van 2018 - 2020 loopt. In deze fase ligt de nadruk op sociaal-economische thema's: het versterken van de sociale cohesie, het ondersteunen van de ondernemersvereniging om zo het economisch klimaat in Noordwolde te versterken, vergroten van de (arbeids-) participatie en inzet op gezondheidspreventie. Zie verder het collegeprogramma.

Wat doen we ervoor

Voor het tweede deel van het project (2017-2024) ligt de nadruk op activiteiten in het Sociaal domein

Er is voor gekozen om voor het tweede deel van het project Noordwolde (2017-2024) de nadruk te leggen op activiteiten in het Sociaal domein die expliciet ten dienste staan van de projectdoelen participatie, inkomen en terugdringen van werkloosheid. De uitkomsten van de tweemeting en de participatie-enquête van Partoer leveren input voor de activiteiten.

In 2019 zal verder uitvoering worden gegeven aan:

- a. Inzet op gezondheidspreventie (project Vitale Regio);
- b. Inzet op (arbeids)participatie (project Versterken door te verbinden);
- c. Versterken van sociale cohesie.

Daarnaast wordt in gezamenlijkheid met alle betrokken (inwoners en ondernemers) gewerkt aan een compact en aantrekkelijk winkelgebied in Noordwolde

Doelstellingen

Participatie van inwoners, met een nadruk op zelfredzaamheid en economische participatie van kwetsbare groepen

Wat willen wij bereiken

Wij vinden het belangrijk dat mensen naar vermogen meedoen in de samenleving en bij voorkeur via betaald werk. Niet iedereen kan of hoeft te werken, bijvoorbeeld ouderen. Onze ambitie is dat ook zij meedoen en maatschappelijk participeren bijvoorbeeld via dagbesteding of door vrijwilligerswerk te doen.

Samenkracht en burgerparticipatie

Het Burgerplatform adviseert gevraagd en ongevraagd aan het college over alle onderwerpen op het gebied van het Sociaal Domein. Hiervoor is in de begroting 2019 een bedrag van € 5.500 opgenomen. Dit bedrag is ook structureel in de meerjarenbegroting opgenomen.

Inkomensregelingen

Voor 2019 is de verwachting dat de uitkeringslasten voor de Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG) licht dalen. Door de toename van werkgelegenheid is de uitstroom hoger dan de instroom in de bijstand. De verwachting is dat het aantal ouderen die instromen in de IOAW zal toenemen. Dit is ook een landelijke trend.

Beschut werken

De gemeente Weststellingwerf is verplicht om eind 2019 zeven banen in het kader van de regeling Beschut werken te realiseren. De kosten ervan zijn opgenomen in de meerjarenraming (BUIG en integratie-uitkering Sociaal domein).

Integratie van vergunninghouders

Vergunninghouders in onze gemeente integreren snel, goed en duurzaam in de lokale samenleving. Het Impulsprogramma Vergunninghouders loopt tot medio 2019. Ook daarna blijven we inzetten op de integratie van vergunninghouders. Vanuit Dienst in Bedrijf worden trajecten op maat aangeboden. Dit kan een traject zijn richting werk, een taalstage, werkervaringsplaats of een opleiding.

In 2019 zullen wij ons beraden op het vervolg van het Impulsprogramma. Waarbij ook de landelijke ontwikkeling, waar de gemeenten meer bemoeienis krijgen met de inburgering, wordt meegenomen.

Zie verder het collegeprogramma 'Vergroten maatschappelijke- en arbeidsparticipatie', 'Integrale aanpak laaggeletterdheid, armoede en schulden' en 'Herstructurering Caparis'

Wat doen we ervoor

Armoedebeleid en schuldhulpverlening

De kadernota Armoedebeleid en schuldhulpverlening is in januari 2018 door de raad vastgesteld. In het uitvoeringsplan Armoedebestrijding en schuldhulpverlening wordt verdere invulling gegeven.

Vanaf 2017 zetten we twee preventied medewerkers schulden in. Zij maken deel uit van de gebiedsteams. Personen met een problematische schuld worden door de Kredietbank Nederland geholpen. Het aantal aanvragen schuldhulpverlening laat een daling zien. Samen met de Kredietbank Nederland hebben we eraan gewerkt om vanaf begin 2018 de toegang tot Schuldhulpverlening bij de gemeente onder te brengen.

De nieuwe werkwijze vanuit de pilot bewindvoering (Village Deal) wordt ingebed in de gebiedsteams. De aanpak Financiële zelfredzaamheid op maat wordt verder ingevoerd. De samenwerking met bewindvoerders wordt versterkt.

Vanuit het IBP (InterBestuurlijk Programma) is voor de jaren 2018, 2019 en 2020 extra geld beschikbaar gekomen voor armoedebestrijding en aanpak van schulden. Dit is in de betreffende begrotingen meegenomen.

Beschut werken

Het aantal beschutte werkplekken is per gemeente door het rijk vastgelegd. Voor personen met een indicatie Beschut werken wordt een passende beschutte werkplek gezocht.

Inkomensregelingen

Landelijk zien we dat de werkgelegenheid toeneemt. In 2019 verwachten we dat het aantal personen met een bijstandsuitkering hierdoor licht af zal nemen.

De doelgroep in de bijstand is aan het veranderen. De groep kansrijken doet steeds minder een beroep op de bijstand doordat ze sneller zelf een andere baan vinden. Daarmee verschuift het accent van Dienst in Bedrijf naar het begeleiden van mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt.

Integratie van vluchtelingen

De extra instroom van statushouders in onze gemeente betekende een verzwaring van een aantal regie- en uitvoeringstaken. Dit zal ook de komende jaren nog doorwerken. Vanuit het Impulsprogramma wordt er ingezet op de inburgering van vluchtelingen in onze gemeente.

Proactieve aanpak voor participatie

We willen dat inwoners meedoen en participeren. Inwoners met een uitkering zijn verplicht om naar vermogen economisch zelfredzaam te worden. Wij faciliteren dit vanuit de re-integratievoorzieningen die wij in het kader van de Participatiewet kunnen aanbieden. Regulier werk staat voorop, maar lukt dit niet, dan stimuleren wij meedoen in de vorm van bijvoorbeeld een tegenprestatie, vrijwilligerswerk of dagbesteding. Dienst in bedrijf is ons gemeentelijk re-integratiebedrijf en ondersteunt inwoners bij het vinden van werk. Onze missie is 'samenwerken aan werk'. We hebben inmiddels een start gemaakt met de nieuwe aanbesteding en inkoop van re-integratietrajecten. Met de uitvoering wordt gekeken naar de behoefte van de doelgroep en aan de hand van deze analyse worden trajecten bij aanbieders ingekocht.

Sociale werkvoorziening (SW)

Het bestuur van de GR SW Fryslân en de acht deelnemende gemeenten hebben ingestemd met de eindrapportage van de werkgroep Herstructurering. Uitgangspunt is dat de herstructurering van het SW-bedrijf voor rekening van het SW-bedrijf zelf komt. De ingestelde stuurgroep is voornemens rond december 2018 te komen met een voorstel voor een nieuwe bestuursstructuur. Eind 2017 is een start gemaakt met Groen in Bedrijf. Hiervoor zijn 34 medewerkers overgenomen van de GR SW Fryslân en deze hebben inmiddels een plek gevonden binnen de organisatie van de gemeente Weststellingwerf.

Doelstellingen

Sociale samenhang en leefbaarheid (fysieke en sociale voorzieningen) in de dorpen

Wat willen wij bereiken

We vinden sociale samenhang in dorpen en wijken belangrijk. Weststellingwerf heeft al een rijk en actief verenigingsleven en in de kleinere dorpen zijn ook plaatselijke belangen actief. Door onder meer de toenemende vergrijzing en ontgroening, verandert langzamerhand de behoefte aan bepaalde voorzieningen. Daarom starten we in 2019 met een onderzoek welke maatschappelijke voorzieningen nodig zijn om in onze gemeente vitale dorpen en een vitaal platteland te houden. In Wolvega wordt in dit kader specifiek onderzoek gedaan naar een dorpshuisfunctie in Wolvega.

Zie verder collegeprogramma: 'Maatschappelijke voorzieningen' en 'Onderzoek naar een dorpshuisfunctie in Wolvega'

Wat doen we ervoor

Om de resultaten van de gebiedsteams te kunnen meten, worden nieuwe (kwaliteit)meetinstrumenten ontwikkeld

Om de resultaten van de gebiedsteams te kunnen meten, worden nieuwe (kwaliteit)meetinstrumenten ontwikkeld.

We kijken goed naar landelijke ontwikkelingen (bijvoorbeeld www.waarstaatjegemeente.nl) en hanteren landelijke standaarden. Verder sluiten we aan bij regionale ontwikkelingen (zoals SDF-systematiek Regionale inkoop jeugd 2018). Ook werken we mee aan een landelijke pilot voor het ontwikkelen van een audit/zelfevaluatie-instrument.

Aan de ene kant werken we aan een betere informatievoorziening. In de aanloop naar en in 2019 ligt hier de nadruk op. Zowel voor management als bestuur moet deze worden verbeterd.

Aan de andere kant werken we aan een terugdringing van de administratieve lastendruk (zoals formulieren) voor inwoners en zorgaanbieders. De verbeterlagen vergen een lange adem. In 2017 is het administratieve berichtenverkeer tussen gemeente en zorgaanbieders verder geoptimaliseerd. In 2018 is een verplichtingenadministratie ingericht waardoor zorgtrajecten (financieel) beter zijn te volgen. Verder is een regionaal administratief ontwikkeltraject ingezet dat sneller inzicht in het verloop en de eindverantwoording per zorgtraject en per zorgaanbieder gaat bieden.

Ter vergroting van de sociale samenhang heeft de gemeente Weststellingwerf gebiedsteams ingericht

In 2019 wordt gewerkt aan de verdere verbetering van de toegang tot het Sociaal domein. Hiervoor wordt in Wolvega Griffioenpark 3 ingericht.

Zie verder collegeprogramma 2018 - 2022 'Toegang Sociaal domein'

Via een blijvers lening willen we er voor zorgen dat onze inwoners langer thuis kunnen blijven wonen

Het gebruik van de blijverslening is voor verbetering vatbaar. Mogelijke oorzaak zit in de bekendheid van de regeling. Hier gaan we aan werken.

Vrijwilligerswerk levert een belangrijke bijdrage aan de versterking van sociale netwerken

Het Bureau Vrijwilligers en Mantelzorg Weststellingwerf brengt vraag en aanbod bij elkaar en ondersteunt vrijwilligers en mantelzorgers. Het Buurtsportwerk ondersteunt de vrijwilligers die zich inzetten bij de sportverenigingen. Met de herijking van het welzijnswerk onderzoeken we hoe we vrijwilligers nog op andere manieren kunnen werven en faciliteren.

Doelstellingen

Wmo

Wat willen we bereiken

Een aantal landelijke ontwikkelingen verhogen de druk op het budget Wmo.

- Grote instroom Beschermd Wonen. Het risico van de uitvoering ligt primair bij centrumgemeente Leeuwarden. Afspraak is echter dat de Friese gemeenten dit risico gezamenlijk dragen. Binnen de Friese gemeenten worden overschotten of tekorten eerst naar rato gedeeld.
- De eigen bijdragen die de gemeente voor voorzieningen ontvangt staan onder druk. Het rijk heeft eerder al de inkomensgrens verhoogd. Landelijk zijn er plannen om een abonnementstarief in te gaan voeren. Gemeenten zullen hier deels voor worden gecompenseerd. De verwachting is dat de invoering van het abonnementstarief leidt tot minder ontvangsten uit eigen bijdragen en meer aanvragen voor WMO-voorzieningen.
- Vanuit het rijk zijn regels gesteld voor prijs-kwaliteitsverhoudingen van zorgdiensten. Deze regels hebben voor alsnog geen effect op de door Weststellingwerf gehanteerde tarieven.

In de komende periode willen we inzetten op een versterking van de samenwerking tussen burgerinitiatieven, voorliggende voorzieningen, eerstelijnszorg en de gebiedsteams. Daarnaast willen we algemene voorzieningen ontwikkelen waarvan inwoners eenvoudig gebruik kunnen maken. Op deze manier kunnen we ondersteuning laagdrempelig, betaalbaar en nabij organiseren zodat kwetsbare inwoners (zoals ouderen) langer thuis kunnen blijven wonen en de vraag naar Wmo maatwerkvoorzieningen af neemt.

Zie verder collegeprogramma 'Versterken ketensamenwerking ouderen' en 'Herijken welzijnswerk'

Wat doen we ervoor

Evaluatie inkoop wmo

In 2019 wordt een nieuwe aanbesteding voor de Wmo voorbereid. Deze contracten zullen ingaan op 1-1-2020. Om goede keuzes te kunnen maken wordt de huidige bestuurlijke inkoop geëvalueerd.

Ontwikkelingen voorliggende- en algemene voorzieningen

Door het ontwikkelen van voorliggende- en algemene voorzieningen kunnen inwoners sneller, laagdrempeliger en dicht bij huis ondersteuning krijgen. De verwachting is dat hierdoor de aanspraak op maatwerkvoorzieningen verlaagd.

Waardering en ondersteuning mantelzorgers

Mantelzorgers moeten voldoende ondersteuning ontvangen zodat ze hun mantelzorgtaken goed kunnen volhouden. Op basis van de uitkomsten van een inventarisatie onder mantelzorgers gaan we inzetten op goede ondersteuning aan mantelzorgers. Onder andere lotgenotencontact en respijtzorg zijn twee onderwerpen waar extra op ingezet wordt.

BELEIDSINDICATOREN

Beleidsindicatoren vanuit het rijk	Eenheid	2015 gemeente	2016 gemeente	2017 gemeente	2016 Nederland	2017 Nederland
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar	553,9	565,5	568,5	750,3	758,2
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 tot en met 21 jarigen	0,86	-	-	-	-
Achterstand onder de jeugd	% Kinderen in armoede	4,93	-	-	-	-
Achterstand onder de jeugd	% Jeugdwerkloosheid	1,57	-	-	-	-
Netto arbeidsparticipatie	% Van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	64,7	64,2	64,3	65,8	66,7
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 1.000 inwoners	28,9	32,0	32,0	41,6	41,5
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners van 15-65 jaar	38,2	39,6	50,7	25,8	28,1
Jongeren met jeugdhulp	% Van alle jongeren tot 18 jaar	9,2	9,4	9,5	9,2	9,6
Jongeren met jeugdbescherming	% Van alle jongeren tot 18 jaar	1,2	1,3	1,2	1,0	1,0
Jongeren met jeugdreclassering	% Van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	-	-	-	0,4	0,4
WMO Clienten met een maatwerkarrangement	Aantal per 1.000 inwoners	55,0	51,5	53,5	56,5	55,5
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl						

Wat mag het kosten

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
0.8 Overige baten en lasten	1.687	-52.754	0	0	0	0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.839.747	1.870.497	2.113.831	2.062.267	1.863.410	1.862.031
6.2 Wijkteams	1.099.832	1.187.290	1.453.729	1.453.729	1.453.729	1.453.729
6.3 Inkomensregelingen	9.200.608	9.431.348	9.226.827	9.237.323	9.203.820	9.208.302
6.4 Begeleide participatie	6.082.449	4.945.464	4.891.879	4.900.272	4.904.698	4.908.282
6.5 Arbeidsparticipatie	843.450	1.048.986	956.125	891.832	891.832	891.832
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	433.894	696.767	1.087.139	1.087.139	1.087.139	1.087.139
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	4.870.958	4.260.900	4.752.554	4.705.273	4.705.273	4.705.273
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	6.159.361	4.025.974	4.727.508	4.573.779	4.574.075	4.574.313
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	253.334	86.082	100.532	100.532	100.532	100.532
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	1.045.704	1.167.137	1.143.261	1.143.261	1.143.261	1.143.261
Totaal Lasten	31.831.022	28.667.691	30.453.385	30.155.407	29.927.769	29.934.694
Baten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-223.775	-228.463	-225.950	-225.950	-148.450	-148.450
6.3 Inkomensregelingen	-6.620.014	-7.453.353	-7.330.750	-7.330.752	-7.330.754	-7.330.753
6.5 Arbeidsparticipatie	-286.631	-68.467	-68.467	-22.507	-22.507	-22.507
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-392.087	-470.000	-390.000	-390.000	-390.000	-390.000
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-3.723	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-128.940	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-7.655.170	-8.220.283	-8.015.167	-7.969.209	-7.891.711	-7.891.710
Saldo van lasten en baten	-24.175.852	-20.447.408	-22.438.218	-22.186.198	-22.036.058	-22.042.984
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	34.000	96.000	0	0	0	0
Mutaties reserves	34.000	96.000	0	0	0	0
Resultaat	-24.141.852	-20.351.408	-22.438.218	-22.186.198	-22.036.058	-22.042.984

TOELICHTING

De analyse is gegroepeerd in Participatie, WMO, Jeugdzorg en Overig

Begroting 2019 ten opzichte van de begroting 2018

Algemeen

De kosten van personeel moeten worden verdeeld over de taakvelden waarvoor deze kosten worden gemaakt.

Deze verdeling is voor 2019 opnieuw uitgerekend. Dit geeft een verschuiving in de kosten van de diverse taakvelden.

Lasten

Participatie

Arbeidsparticipatie

De lasten voor arbeidsparticipatie nemen per saldo af met bijna € 93.000 (voordeel). Belangrijkste oorzaak zit in een afname van doorbelaste loonkosten (€ 24.000 nadeel).

De kosten voor Participatie werkdeel nemen af (€ 70.000 voordeel) vanwege bijstellingen op basis van ervaringscijfers. De kosten voor Participatie inburgering nemen af (€ 47.000 voordeel) vanwege minder instroom.

Begeleide participatie

De lasten voor begeleide participatie nemen per saldo af met bijna € 54.000 (voordeel). Belangrijkste oorzaak zit in een afname van doorbelaste loonkosten van ruim € 28.000 (nadeel). De kosten voor de Sociale Werkvoorziening zijn € 82.000 lager (voordeel) vanwege eenmalige budget in 2018 voor herstructureringskosten die zich in 2019 niet voordoen.

Inkomensregelingen

De lasten voor Inkomensregelingen nemen per saldo met € 205.000 af (voordeel). Dit kent verschillende oorzaken. Ook hier is een verschuiving van de doorbelaste loonkosten. Op de IOAW nemen de lasten met € 70.000 toe (nadeel) vanwege een hoger gebruik/meer cliënten. Op de IOAZ nemen de lasten met € 51.000 toe (nadeel) vanwege toegerekende uitvoeringskosten door derden. De uitvoeringskosten op de BBZ nemen met € 30.000 af (voordeel) vanwege een verschuiving van uitvoeringskosten door derden. De lasten van de BBZ nemen met € 79.000 toe (nadeel) vanwege met name hogere inzet leenbijstand en kosten loonheffing. De lasten van de WWB nemen af met € 529.000 (voordeel) vanwege een afname van het aantal cliënten.

De lasten voor Armoede/Minimabeleid nemen met € 40.000 toe (nadeel). Dit is het budget uit het collegeakkoord voor integrale aanpas laaggeletterdheid, armoede en schulden voor 2019 en 2020.

WMO

Maatwerkdienstverlening 18+

De lasten voor Maatwerkdienstverlening 18+ nemen per saldo toe met € 492.000 (nadeel). Dit kent verschillende oorzaken: De lasten voor WMO Hulp bij huishouden (HBH) nemen toe met € 600.000 (nadeel) vanwege het aanbieden van een dienstverband aan alfahulpen, en CAO-ontwikkelingen. De lasten voor Begeleiding (AWBZ) nemen af met € 40.000 (voordeel). Vanwege het beëindigen van het project Jong en Fris nemen de lasten hiervoor af met € 15.000 (voordeel). De doorbelaste loonkosten nemen af met € 52.000 (voordeel).

Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Het verschil wordt veroorzaakt door verschuiving van kosten voor het personeel.

Jeugdzorg

Geëscaleerde zorg 18-

De lasten voor geëscaleerde zorg 18- nemen per saldo af met bijna € 24.000 (voordeel). Dit kent verschillende oorzaken. De lasten voor hoogspecialistische zorg zijn bijgesteld met € 300.000 (voordeel). De afgelopen jaren heeft de gemeente geen cliënten gehad in zeer kostbare vormen van Jeugdzorg. Dat lijkt vanaf het najaar 2018 te gaan veranderen, en dit werkt door in de begroting 2019. Hiervoor is een bedrag van € 250.000 (nadeel) opgenomen. De doorbelaste loonkosten zijn lager voor dit taakveld.

Maatwerkdienstverlening 18-

De lasten voor Maatwerkdienstverlening 18- nemen per saldo toe met € 702.000 (nadeel). Dit kent verschillende oorzaken. De lasten voor PGB Jeugd nemen af met € 50.000 (voordeel). De lasten van resultaatgerichte inkoop van Jeugdzorg nemen toe met € 895.000 (nadeel). Sinds 2016 en vooral 2017 is een toenemende druk op dit budget zichtbaar. De lasten voor de inkoop van Landelijke Jeugdhulp nemen af met € 25.000 (voordeel). De verschuiving van personeelskosten geeft een voordeel.

Overig

Samenkracht en burgerparticipatie

De verschuiving van personeelskosten geeft op dit taakveld een nadeel.

Wijkteams

De verschuiving van personeelskosten geeft op dit taakveld een nadeel.

Baten

Participatie

Inkomensregelingen

De baten voor de inkomensregelingen nemen per saldo af met € 123.000. Belangrijkste oorzaak zit in een afname van het aantal WWB-cliënten (€ 311.000 nadeel). De baten voor IOAW (€ 105.000 voordeel), BBZ (€ 40.000) en bijzondere bijstand (€ 58.000) nemen toe. Voor de IOAW en de BBZ geldt een hoger gebruik/meer cliënten. Voor de bijzondere bijstand worden meer inkomsten verwacht vanwege aflossingen van leningen.

WMO

Maatwerkvoorzieningen WMO

Op basis van ervaringscijfers (jaarrekening 2017) is het niveau aan eigen bijdragen WMO naar beneden bijgesteld (€ 80.000 nadeel). Er is nog geen rekening gehouden met een mogelijk toekomstig abonnementstarief.

Begroting 2019 en meerjarenperspectief

Lasten

Participatie:

Arbeidsparticipatie

De lasten voor arbeidsparticipatie nemen per 2020 af met bijna € 46.000. Deze lasten zijn gerelateerd aan ESF-regelingen. Na 2019 zijn ESF-bijdragen (nog) niet zeker, en derhalve (nog) niet in de begroting opgenomen.

Inkomensregelingen

De lasten voor inkomensregelingen nemen per 2021 met € 39.000 af (voordeel) vanwege het wegvallen van een rijksvergoeding (IBP-regeerakkoord) voor armoedebeleid/schuldhelpverlening.

WMO

Maatwerkdienstverlening 18+

De lasten voor Begeleiding (AWBZ) nemen vanaf 2020 af met € 47.000 (voordeel). Deze afname is conform eerder opgestelde meerjarenplanning.

Jeugdzorg

Maatwerkdienstverlening 18-

De lasten voor resultaatgerichte inkoop Jeugdzorg nemen vanaf 2020 af met € 179.000 (Voordeel). De herkomst van deze afname is een historisch gegroeide afname van het oorspronkelijke vanaf 2015 door het rijk beschikbaar gestelde budget. Het budget voor PGB Jeugd neemt per 2020 af met € 50.000 (voordeel).

Overig

Samenkracht en burgerparticipatie

In de meerjarenbegroting worden vanaf 2021 de lasten voor het project Bestemming Noordwolde (nog) niet mee genomen. Hierdoor nemen de lasten met € 155.000 af. Het incidentele budget voor stimulering Wolvega en Kleine Dorpen (kadernota 2017) is beschikbaar tot en met 2020

Baten

Participatie

Arbeidsparticipatie:

De baten voor arbeidsparticipatie nemen per 2020 af met bijna € 46.000. Deze baten zijn gerelateerd aan ESF-regelingen. Na 2019 zijn ESF-bijdragen (nog) niet zeker, en derhalve (nog) niet in de begroting opgenomen.

Inkomensregelingen

De baten voor inkomensregelingen nemen per 2021 met € 39.000 af (nadeel) vanwege het wegvallen van een rijksvergoeding (IBP-regeerakkoord) voor armoedebeleid/schuldhelpverlening.

Overig

Samenkracht en burgerparticipatie

In de meerjarenbegroting worden vanaf 2021 de baten voor het project Bestemming Noordwolde (nog) niet mee genomen. Hierdoor nemen de baten met bijna € 78.000 af.

Mutatie reserves:

In de begroting 2018 is een onttrekking uit de algemene reserve van € 96.000 geraamd voor de dekking van budget overhevelingen uit 2017, zijnde € 30.000 voor de voorzieningen lokaal sociaal beleid; € 41.000 voor herstructureringsgelden en € 25.000 voor het impulsprogramma statushouders.

INVESTERINGEN

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Project bestemming Noordwolde fase 5	193.000	186.000		
Bruto investeringsbedrag	193.000	186.000	0	0

Programma 7 | Volksgezondheid en Milieu

PROGRAMMA 7 | VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Portefeuillehouder(s)	Zonderland en Rikers
Organisatie	Ruimte, Sociaal domein, Publiekscentrum, Dienstverlening, Bestuur en Organisatie (DBO)

TAAKVELDEN

- Riolering
- Volksgezondheid
- Milieubeheer
- Afval
- Begraafplaatsen en crematoria

BELEIDSNOTA'S

	Vastgesteld
Klimaatbeleidsplan 2010-2020	2010
Integraal vergunningenplan	2010
Integraal toezicht- en handhavingsplan	2010
Gebiedsvisie Wet geurhinder en veehouderij	2011
Geurverordening Weststellingwerf	2012
Evenementenbeleid	2012
Gezond Weststellingwerf; nota lokaal gezondheidsbeleid 2018-2021	2018
Bodembeheerplan (geactualiseerde bodemkwaliteitskaart)	2014
Plan van aanpak Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) 2015-2018	2016
Gemeentelijk Afvalstoffen Plan (GAP 2015-2018)	2015
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP 2016-2020)	2016
Uitvoeringsprogramma Fysieke leefomgeving	2018
Projectplan Vitale Regio Noordwolde 2018-2020	2017

ACTUELE ONTWIKKELINGEN EN NIEUW BELEID

Klimaatwet

De nieuwe Klimaatwet komt er aan. Deze nieuwe Wet wordt op landsniveau de uitwerking van het Klimaatakkoord van Parijs (2015). Doel is om ten opzichte van 1990 de uitstoot broeikasgassen voor 2030 met minimaal 55% terug te brengen. In 2050 moet minimaal 95% minder broeikasgassen worden uitgestoten. Hiermee moet de wereldwijde temperatuurstijging tot ruim beneden de 2 graden blijven. Naast de provincies en de waterschappen krijgen vooral de gemeenten een belangrijke rol bij de uitvoering van deze Wet.

Nationaal Klimaatakkoord

De eerste contouren van een Nationaal Klimaatakkoord worden zichtbaar. De vijf sectortafels (gebouwde omgeving, industrie, landbouw/landgebruik, mobiliteit en elektriciteit) doen voorstellen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Twee taakgroepen werken daarbij de thema's Financiering en Arbeidsmarkt/Scholing uit. De onderlinge samenhang wordt geborgd door het overkoepelende Klimaatberaad. De voorstellen worden op dit moment doorgerekend.

Per regio moet er een doelmatige aanpak komen, met een optimale mix van energiebesparing, duurzame warmte en duurzame opwekking. Deze regionale aanpak moet aansluiten op het Nationaal Klimaatakkoord.

In het Interbestuurlijk Programma (IBP) hebben het Inter Provinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) met het rijk afgesproken dat gezamenlijk wordt ingezet op een meerjarige programmatische nationale aanpak, met lands-dekkende integrale Regionale Energiestrategieën.

Regionale Energiestrategieën

De aanpak van het ontwerp van het Nationaal Klimaatakkoord wordt per regio vertaald in een Regionale Energiestrategie. Een zorgvuldige ruimtelijke inpassing van hernieuwbare energieopwekking met maatschappelijk draagvlak staat hierin centraal. Het geeft inzicht in de kansen die er zijn en met welke oplossingen het reduceren van de uitstoot van broeikasgassen kan worden gehaald (ruimtelijk, economisch en politiek/bestuurlijk).

De aanwezige regionale warmtebronnen en de benodigde infrastructuur worden hierin benoemd. Energievraag en -aanbod worden op elkaar afgestemd.

Het structureert de samenwerking tussen overheden onderling en tussen overheden en maatschappelijke partners.

Doel is dat de regio in juni 2019 een conceptenergiestrategie heeft. Als het totaal aan de in de Energiestrategieën niet de nationaal afgesproken opgave dekt, dan wordt eind 2019 en resterende deel over de regio's verdeeld (op basis van een ontwikkelde verdeelsystematiek).

De regionale Energiestrategie leidt vervolgens op gemeentelijk niveau tot de bijbehorende besluitvorming in het omgevingsbeleid (medio 2020).

Friese Energiestrategie en Warmteplan Fryslân

Eind 2017 werd de Friese Energiestrategie opgeleverd (inclusief een vertaling voor de regio Zuidoost Fryslân). Deze Energiestrategie werd opgesteld in het kader van de landelijke VNG-pilot Regionale Energiestrategieën. Het geeft vooral inzicht in wat er moet gebeuren om in 2050 energieneutraal te zijn en wat de verschillende mogelijkheden zijn om dat doel te bereiken. Hoe we dat gaan bereiken moet de komende periode duidelijk worden. Hiertoe wordt op dit moment provincie-breed onderzoek gedaan naar warmteopties (onder andere restwarmte, geothermie, warmtepompen, Warmte Koude Opslag (WKO) en biomassa). Deze warmteopties wordt uitgewerkt in een warmtekansenkaart.

Hiermee komt informatie beschikbaar waarmee op provinciaal, regionaal en gemeentelijk niveau keuzes kunnen worden gemaakt als het gaat om wat, waar en wanneer nodig voor de energietransitie.

Naar verwachting vormen de Friese Energiestrategie en Warmteplan Fryslân samen de Regionale Energiestrategie zoals bedoeld in het Nationaal Klimaatakkoord. Het vormt vervolgens de basis voor richtinggevende vervolgbesluitvorming ook op gemeentelijk niveau, zoals hiervoor genoemd.

Dorpsinitiatieven energietransitie

In de gebouwde omgeving ligt er voor gemeenten een grote opgave. De Energiestrategie Fryslân en het Warmteplan Fryslân geven hier straks inzicht. Bij de uitvoering van het nieuwe beleid staan de gemeenten ook aan de lat voor een goed proces met onze dorpen en de wijken. In dit stadium zien wij vooral graag initiatieven van onderaf. Vooral dat legt een goede basis voor draagvlak bij onze inwoners. Wij willen deze initiatieven daar waar nodig/mogelijk dan ook graag gaan ondersteunen.

De eerste dorpen met de energietransitie op de agenda hebben zich gemeld.

Energiefonds Weststellingwerf

Overeenkomstig uw motie van eind 2017 wordt de éénmalige bijdrage uit de zonneparken Wolvega en Noordwolde ingezet voor het oprichten van een Energiefonds Weststellingwerf. Op dit moment onderzoeken wij om de uitvoering van het Energiefonds Weststellingwerf onder te brengen bij de stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten (SVN). Gezien de omvangrijke gemeentelijke opgave in het kader van de energietransitie lijkt ook een structurele voeding van het Energiefonds onontkoombaar.

Duurzame mobiliteit

Ook voor onze gemeente staat het verbeteren van bereikbaarheid en het verduurzamen van het vervoer centraal. Om het gebruik van elektrische personenauto's te stimuleren moet het aantal publieke oplaadpunten toenemen. Ook in Weststellingwerf wordt hiervoor ruimte gemaakt.

Klimaat-robust

De in onze gemeente in 2018 uitgevoerde stresstest geeft inzicht in de kwetsbaarheid als gevolg van de verandering in het klimaat. Het opstellen van een uitvoeringsprogramma met maatregelen ter voorkoming van de gevolgen van extreme regenval is de volgende stap die gezet gaat worden.

Circulaire Economie

Doel is om te komen tot een economie waarin grondstoffen of hun kwaliteit niet verloren gaan, maar oneindig kunnen worden hergebruikt, ofwel "Afval bestaat niet". Er komt een herijking van het Gemeentelijk Afvalstoffenplan (GAP), waarbij het samen met onze inwoners realiseren van de doelstelling Van Afval Naar Grondstof (VANG) centraal staat (in 2020 jaarlijks maximaal 100 kg restafval per inwoner). Vanuit de gemeentelijke organisatie wordt verder uitvoering gegeven aan het in 2017 ook door onze gemeente ondertekende manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (inclusief het ook daar waar mogelijk over schakelen op duurzame gemeentelijke tractiemiddelen).

Uitvoeringsplannen nota lokaal gezondheidsbeleid

7 mei 2018 stelde de gemeenteraad de nieuwe nota lokaal gezondheidsbeleid "Gezond Weststellingwerf" vast. In de afzonderlijke uitvoeringsplannen van Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG), Gezond In De Stad (GIDS), NIX18 en Vitale Regio Noordwolde vindt de concrete uitwerking plaats. Voor Vitale Regio Noordwolde is het plan eind 2017 opgesteld en nog van kracht. Voor JOGG evalueren wij eind 2018 de eerste JOGG-periode 2015-2018. Vervolgens stellen we het JOGG-plan 2019-2021 op. Voor NIX18/Drank- en Horecawet en voor de aanpak van gezondheidsverschillen (via GIDS) maken wij nieuwe uitvoeringsplannen op basis van de evaluaties van eind 2017.

Doelstellingen

Gezondheidsbescherming en -bevordering van inwoners

Wat willen wij bereiken

Voorkomen en bestrijden infectieziekten en algemene gezondheidspreventie van onze inwoners.

- Het verkleinen van gezondheidsverschillen in Wolvega
- Een gezond gewicht en gezonde leefstijl bij kinderen en jongeren in Weststellingwerf
- Het terugdringen van de gezondheidsschade door alcohol bij jongeren onder de 18 jaar in Weststellingwerf
- Een versterkt pedagogisch klimaat en gezondere omgeving voor kinderen in Noordwolde op de thema's roken, alcohol drugs en voeding

Zie verder collegeprogramma 'Uitvoering lokaal gezondheidsbeleid'

Wat doen wij ervoor

Afspraken Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)/Jeugd Gezondheidszorg (JGZ) Fryslân

Afspraken maken met GGD/JGZ Fryslân over het uitvoeren van de wettelijke taken vanuit de Wet publieke gezondheid. Dit doen we binnen de gemeenschappelijke regeling van Veiligheidsregio Fryslân.

Integraal gezondheidsbeleid en omgeving

- We blijven gezondheid verbinden aan de omgeving van inwoners. De definitieve Omgevingsvisie van Weststellingwerf bepaalt de mate waarin en op welke wijze we gezondheid meewegen in de fysieke omgeving.
- Wij nemen gezondheid op in nieuw op te stellen beleidsplannen
- We onderzoeken of en op welke wijze inkoop en aanbestedingen kunnen bijdragen aan de doelstellingen van ons lokaal gezondheidsbeleid

Lokale samenwerking aan Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) en NIX18

Wij stellen een wervingsstrategie op voor de benadering van publieke en private partijen

Introduceren uitgangspunten Positieve gezondheid

Bij de monitoring van interventies Vitale Regio Noordwolde werken we samen met het instituut of Public Health om te experimenteren met de tool van Positieve gezondheid

Gezond voorbeeld

Wij zorgen voor gezondheidsbevorderende activiteiten onder medewerkers van de gemeente (Vitale gemeente)

Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG)

Wij stellen, samen met partners, het plan van aanpak JOGG 2019-2021 op.

NIX18/Drank-en Horecawet 2018-2021

Wij stellen, samen met partners, het uitvoeringsplan NIX18/ uitvoeringsprogramma Drank- en Horecawet (DWH) 2019-2021 op. De evaluatie van DHW en het Lokaal Gezondheidsbeleid geven richting aan de inhoudelijke uitwerking hiervan.

Zie verder collegeprogramma 'Uitvoering lokaal gezondheidsbeleid' en 'Uitvoeringsprogramma drank- en horecawet'.

Aanpak gezondheidsverschillen (GIDS)

- We zetten de GIDS-buurtaanpak voort in de Meulepolle op basis van de door de bewoners gekozen prioriteiten, met ondersteuning van opbouwwerk: buurtactiviteiten, inrichting speelveldjes en verkeersveiligheid.
- Wij actualiseren het lopende plan van aanpak gezondheidsverschillen. We breiden uit naar heel Wolvega. We kiezen een doelgroep die een overlap heeft met de doelgroep van het Armoedebeleid.

Vitale Regio Noordwolde

- Wij vervolgen de uitvoering van het lopende projectplan 2018-2020. We werken hierin samen met de Friesland Zorgverzekeraar en GGD Fryslân.
- Een werkgroep van professionals en klankbordgroepen van inwoners werken samen aan de borging van de aanpak op gezondheidspreventie in Noordwolde. Verantwoordelijkheden worden vastgelegd.

Doelstellingen

Goede milieukwaliteit van de woon- en leefomgeving

Wat willen wij bereiken

- Wat schoon is, moet schoon blijven. Daar waar mogelijk wordt de milieukwaliteit verbeterd;
- Een efficiënte afvalinzameling en -verwerking om in 2020 te kunnen voldoen aan de landelijke doelstelling van 100 kg restafval per inwoner.

Wat doen wij ervoor

Adequaat toezicht en handhaving op de naleving milieuregelgeving op basis van wettelijke kwaliteitscriteria
Vanuit het huidige beleid leggen wij de uitvoering van het (wettelijk) taakveld vergunningverlening, toezicht en handhaving vast en doen wij verslag van het voorgaande uitvoeringsjaar. Wij verlenen omgevingsvergunningen milieu, behandelen Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB)-meldingen milieu en voeren overige werkzaamheden binnen het taakveld milieu uit.

Adequaat uitvoeren van het uitvoeringsprogramma Fysieke leefomgeving

De uitvoeringsresultaten vergunningverlening, toezicht en handhaving worden opgenomen in het op te stellen jaarverslag Fysieke Leefomgeving 2018. Het jaarverslag wordt u apart toegestuurd.

Uitvoeren van integrale milieucontroles bij bedrijven

Vanuit het uitvoeringsprogramma Fysieke leefomgeving 2019 worden bij bedrijven integrale milieucontroles en opleveringscontroles uitgevoerd. Ook wordt thematisch toezicht en vrijveld controles uitgevoerd. Binnengekomen milieuklachten worden beoordeeld en afgehandeld.

Uitvoering geven aan het besluit Bodemkwaliteit en het daaraan gerelateerde gemeentelijk Bodembeheersplan

Er wordt uitvoering gegeven aan het Besluit bodemkwaliteit en het daaraan gerelateerde gemeentelijk Bodembeheersplan (beoordelen bodemonderzoeken, toezicht en handhaving).

Uitvoering geven aan het gemeentelijk Rioleringsplan

Wij geven uitvoering aan de wettelijke verplichting taakveld water (afval-, regen- en grondwater) zoals vastgelegd in het GRP 2016-2020. Naast het reguliere onderhoud worden er diverse projecten uitgevoerd of opgestart.

Doelstellingen

Van klimaatakkoord Parijs naar een duurzaam Weststellingwerf

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Wat doen wij ervoor

Binnen de zich aandienende mogelijkheden uitvoering geven aan het klimaat- en duurzaamheidsbeleid

Binnen de in 2019 aandienende mogelijkheden wordt verder uitvoering gegeven aan het klimaat- en duurzaamheidsbeleid van de gemeente (Klimaatbeleidsplan 2010-2020). Vanuit de sporen bedrijven, inwoners en gemeente wordt duurzaamheid verder geïntegreerd in de gemeentelijke beleidsterreinen. Hiermee wordt bijgedragen aan het behalen van de beleidsdoelstellingen: reductie uitstoot broeikasgassen, energiebesparing en toepassen van duurzame energie.

Spoor bedrijven

- Vanuit de gemeentelijke rol worden de mogelijkheden tot drijvend zonnepark-initiatief zandwinput Oldeholtwolde verder onderzocht (circa 30 hectare).
- Provinciale ontwikkelingen rond het verduurzamen van Midden en kleinbedrijf (MKB) worden gevolgd.

Spoor inwoners

- Via het Young Solar Raceteam van het Linde College komen leerlingen in contact met techniek, innovatie en duurzaamheid. Het team wordt jaarlijks met een kleine financiële bijdrage ondersteund. Als tegenprestatie werd de Solarboot voorzien van het gemeentelogo.
- De Zonnekaart (www.zonnekaart.nl) en het Duurzaam Bouwloket (www.duurzaambouwloket.nl) worden als belangrijke informatievoorziening richting onze inwoners in stand gehouden. Hierbij worden ook Twitter, facebook en de gemeentelijke website ingezet.
- Buurkracht zet in op energiebesparing in teamverband. Buurkracht is ook in 2019 actief in onze gemeente (initiatief van onder andere de netbeheerder en Doarpswurk). Ook in 2019 worden contacten gelegd met een aantal eerste dorpen in onze gemeente.
- De mogelijkheden om de komende jaren tot een vraaggerichte uitbreiding van het aantal laadpalen te komen worden verder uitgewerkt.
- In het kader van energie-neutrale dorpen in onze gemeente worden vervolgstappen gezet.
- De gemeentelijke communicatiemiddelen worden ingezet om klimaat en duurzaamheid te promoten.

Spoor gemeente

- Vanuit de Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A. wordt gezamenlijk met andere (semi)overheidsinstellingen in de provincie Fryslân duurzame energie ingekocht.
- Samen met Opsterland en Ooststellingwerf werd op 14 december 2017 het manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) ondertekend. Hiermee wordt het belang van circulair-, biobased- en klimaatbewust inkopen onderschreven. Ook is er aandacht voor het creëren van extra banen, werkervaringsplekken of stageplekken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij het uitvoeren van opdrachten voor de gemeente. In 2019 wordt hier verder uitvoering aangegeven.
- Er wordt verder invulling gegeven aan de gemeentelijke taak bij het thema Circulaire Economie.

Doelstellingen

Werken aan een duurzaam Weststellingwerf

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

BELEIDSINDICATOREN

Beleidsindicatoren vanuit het rijk	Eenheid	2014 gemeente	2015 gemeente	2016 gemeente	2015 Nederland	2016 Nederland
Omvang huishoudelijk restafval	Aantal kg per inwoner	214	252	252	-	189
Hernieuwbare elektriciteit	%	2,2	2,8	6,9	12,2	12,6

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Wat mag het kosten

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
7.1 Volksgezondheid	1.135.642	1.291.632	1.229.446	1.243.944	1.255.055	1.255.055
7.2 Riolering	2.123.972	1.789.993	1.819.154	1.877.115	1.853.397	1.864.074
7.3 Afval	2.844.947	2.705.314	2.653.568	2.650.462	2.658.871	2.673.208
7.4 Milieubeheer	572.822	690.286	885.126	885.126	885.126	885.126
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	226.055	230.292	261.991	263.133	264.828	267.512
Totaal Lasten	6.903.438	6.707.517	6.849.285	6.919.780	6.917.277	6.944.975
Baten						
7.2 Riolering	-1.806.721	-1.867.414	-1.909.288	-1.909.288	-1.909.288	-1.909.288
7.3 Afval	-3.127.430	-2.907.104	-2.855.104	-2.855.104	-2.855.104	-2.855.104
7.4 Milieubeheer	0	-20.000	0	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-124.860	-135.830	-180.830	-180.830	-180.830	-180.830
Totaal Baten	-5.059.010	-4.930.348	-4.945.222	-4.945.222	-4.945.222	-4.945.222
Saldo van lasten en baten	-1.844.428	-1.777.169	-1.904.063	-1.974.558	-1.972.055	-1.999.753
Storting						
0.10 Mutaties reserves	0	46.744	0	0	0	0
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	767.887	419.914	291.953	350.772	335.321	360.335
Mutaties reserves	767.887	373.170	291.953	350.772	335.321	360.335
Resultaat	-1.076.541	-1.403.999	-1.612.110	-1.623.786	-1.636.734	-1.639.418

TOELICHTING

Begroting 2019 ten opzichte van de begroting 2018

Algemeen

De kosten van personeel moeten worden verdeeld over de taakvelden die in ieder programma staan. Om de kosten per taakveld beter in beeld te hebben is de verdeling voor 2019 opnieuw uitgerekend. Dit geeft een verschuiving in de kosten van de diverse taakvelden.

Lasten

Volksgezondheid

De bijdrage aan de VRF neemt per saldo toe met € 48.000. Dit is inclusief een bijdrage van € 28.000 voor personen met verward gedrag. Voor GIDS/JOGG is alleen in 2018 incidenteel extra budget aanwezig. Er zijn minder personeelslasten toegerekend naar dit taakveld.

Riolering

De toename van de lasten voor het taakveld wordt voor het grootste deel veroorzaakt door een toename van de kapitaallasten.

Afval

De lasten voor dit taakveld nemen in 2019 af ten opzichte van 2018. Dit wordt veroorzaakt door besparingen die samenhangen met het gratis brengen van grof tuinafval en door besparingen als gevolg van het verschuiven van kosten voor bedrijfsafval. Wettelijk is het niet toegestaan dat de gemeente zelf haar afvalstromen verzorgt en deze lasten meeneemt in het taakveld afval. Met ingang van 2018 zijn deze afvalstromen in de markt gezet, waardoor onze kosten op het taakveld afval afnemen.

Milieubeheer

De toename van de lasten voor het taakveld wordt voor het grootste deel veroorzaakt door een verschuiving van personeelskosten. Daarnaast zijn middelen toegekend voor initiatieven op het gebied van energietransitie en duurzaamheid.

Baten

Riolering

De baten voor het taakveld riolering nemen toe ten opzichte van 2018 als gevolg van het gestegen aantal aansluitingen binnen onze gemeente.

Afval

De baten voor het taakveld afval nemen in 2019 af met € 52.000 ten opzichte van 2018. Dit komt door het laten vervallen van het tarief voor het brengen van grof tuinafval. De inwoners van Weststellingwerf kunnen van 1 januari 2019 hun grof tuinafval gratis brengen bij het brengstation.

Begroting 2019 en meerjarenperspectief

Lasten

Volksgesondheid

In de gemeentelijke meerjarenbegroting is rekening gehouden met de meerjarenbegroting van VRF onderdeel GGD. In de meerjarenbegroting is de aanpak Personen met Verward Gedrag structureel opgenomen.

Baten

Meerjarig blijven de baten gelijk.

Mutaties reserves

Onttrekkingen

De onttrekkingen uit de reserves betreffen *de exploitatieresultaten van de afvalinzameling en riolering*.

Exploitatie afvalinzameling

Uitgangspunt is een 100% kostendekkende exploitatie. Om te voldoen aan de landelijke doelstelling koersen wij op een structurele verlaging van de hoeveelheid huishoudelijk afval en daarmee op een verlaging van de kosten van de afvalinzameling en -verwerking. Vooruitlopend daarop is in 2018 het tarief van de afvalstoffenheffing met € 10 per huishouden verlaagd en wordt het tarief voor 2019 gelijk gehouden aan 2018.

Dit leidt tot een jaarlijks exploitatietekort waarvoor we een beroep moeten doen op de reserve afvalstoffenverwijdering (zie onder "Uiteenzetting van de financiële positie" onderdeel reserves en voorzieningen). Een aandachtspunt is wel dat als het exploitatietekort de komende jaren ongewijzigd blijft, we aan het einde van deze bestuursperiode niet voldoende middelen hebben in de reserve om het jaarlijkse tekort op te vangen. In de paragraaf lokale heffingen staat de onderbouwing van het tarief voor 2019. We komen uit op een dekkingspercentage van 90%.

Vooruitlopend op de begroting 2020 zullen we de exploitatie afval doorlichten en met inachtneming van de dan actuele ontwikkelingen binnen het taakveld een voorstel doen voor het op termijn kostendekkend maken van het taakveld.

Exploitatie riolering

Uitgangspunt is een 100% kostendeekkende exploitatie. In de exploitatie zijn de financiële gevolgen van het vastgestelde GRP 2016-2020 meegenomen met uitzondering van de tariefsverhoging voor 2019. Als wij de voorgenomen tariefsverhoging voor 2019 doorvoeren, dan zal de kostendeektheid van het taakveld boven de toegestane 100% komen. Wij stellen dan ook voor om het tarief voor 2019 gelijk te houden aan 2018. We zijn dan nagenoeg kostendeekkend.

Voor het exploitatietekort wordt een beroep gedaan op de reserve riolering (zie onder "Uiteenzetting van de financiële positie" onderdeel reserve en voorzieningen). In de paragraaf lokale heffingen staat de onderbouwing van het tarief voor 2019. We komen uit op een dekkingspercentage van 98%.

INVESTERINGEN

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Vervangen riolering	271.000	407.000	407.000	407.000
Vervangen rioolgemalen (elektromechanisch)	151.000	165.000		201.600
Aanleg hemelwaterriool		89.000	89.000	89.000
Bruto investeringsbedrag	422.000	661.000	496.000	697.600

Programma 8 | Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing

PROGRAMMA 8 | VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN STEDELIJKE VERNIEUWING

Portefeuillehouder(s)	Jongebloed en Zonderland
Organisatie	Ruimte

TAAKVELDEN

- Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)
- Ruimtelijke ordening
- Wonen en bouwen
- Beheer overige gebouwen en gronden

BELEIDSNOTA'S

- Woonvisie gemeente Weststellingwerf 2016
- Bestemmingsplannen voor de dorpen
- Vastgestelde nota's van uitgangspunten in het kader van nieuw bestemmingsplan buitengebied (2010 en 2011)
- Handleiding schaalvergroting agrarische sector 2011
- Rapport MKB/REVA 'beleidsvisie versterking kernwinkelapparaat Wolvega' (2010)
- Structuurplan Weststellingwerf 2000-2015 (2002)
- Ontwikkelagenda versterking economische structuur (2011)
- Bestemming Noordwolde
- Terrassenbeleid en nadere regels (2012)
- Evenementenbeleid (2016)
- Beheersverordening agrarische percelen bestemmingsplan buitengebied (1 juli 2013)
- Streekagenda Zuidoost (juni 2013) + jaarplan 2017
- Bestemmingsplan Buitengebied 2014
- Bestemmingsplan Buitengebied 2016 (versie VA03) aangepast naar aanleiding van uitspraak Raad van State
- Investeringskalender 2017-2027
- Huisvestingswet 2014
- ontwerp Omgevingsvisie 2018
- Notitie "strategisch omgaan met gemeentelijk vastgoed 2017

ACTUELE ONTWIKKELINGEN EN NIEUW BELEID

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH)

Het proces om te beoordelen dat de organisatie voldoet aan de kwaliteitseisen vanuit de Wet VTH wordt dit jaar afgerond. De nul meting is afgerond en de confrontatie met de kwaliteitseisen vindt in 2018/2019 plaats.

Friese Uitvoeringsdienst Milieu en Omgeving (FUMO)

Door alle aan de FUMO deelnemende gemeenten wordt onderzocht wat de consequenties zijn van de wijziging van het Besluit omgevingsrecht. De toename van het aantal basistaken betekent een verschuiving van taken van de gemeente naar de FUMO. Per 1 januari 2020 zal dit worden geëffectueerd.

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie zal dit jaar worden vastgesteld. Op basis hiervan zullen wij invulling gaan geven aan de beschreven nieuwe werkwijze volgens het principe ja mits, omgevingspanel, deskundigen platform. Verder zullen wij in samenspraak met de dorpen kijken of er "maatschappelijke contracten" kunnen worden afgesloten, zie ook het bijgevoegde collegeprogramma.

Omgevingswet

Naar verwachting treedt de Omgevingswet in 2021 in werking. Op basis van het vastgestelde ambitiedocument gaan wij een plan van aanpak opstellen. Samen met onze OWO partners onderzoeken we welke aanpassingen er in de technische automatiseringssfeer noodzakelijk zijn om te kunnen werken volgens de principes van de Omgevingswet, zie ook het bijgevoegde collegeprogramma.

Hûs en Hiem

Als gevolg van de naar verwachting in 2021 in werking tredende Omgevingswet zal de welstandstoets anders moeten worden ingericht. Onder aansturing van de VFG wordt onderzocht wat de nieuwe invulling van de ruimtelijke kwaliteitstoets en de rol van Hûs en Hiem kan zijn in de nieuwe situatie. Dit onderzoek zal naar verwachting in 2019/2020 tot besluitvorming leiden.

Streekagenda

In 2013 is gestart met de Streekagenda, voornamelijk voor een periode van 6 jaar. Na de provinciale verkiezingen in maart 2019 zal duidelijk moeten worden of en hoe de provincie verder wil met de Streekagenda. De thematische benadering waarvoor in 2017 is gekozen zal tot dat moment worden gecontinueerd.

Grondexploitaties

De eerste woningen in het exploitatiegebied Renbaanschool zijn in 2018 gerealiseerd. In 2019 zal de uitgifte en woningbouw worden vervolgd.

In het plangebied De Plantage is er door de prijsverlaging concrete belangstelling voor twee bouwkavels. Wij willen deze positieve lijn in 2019 doorzetten.

In plangebied de Tuinen is in 2018 een bouwkavel verkocht. Wij verwachten de laatste kavel in 2019 te verkopen.

Lindewijk

Wij willen dit jaar komen tot een besluit over het in exploitatie nemen van fase II van de Lindewijk, zie bijgevoegde collegeprogramma.

In 2018 is een geactualiseerd bestemmingsplan en beeldkwaliteitsdocument voor fase I vastgesteld. Door de op hoge toeren draaiende economie is de belangstelling voor bouwgrond in de Lindewijk op dit moment boven verwachting. Wij willen deze lijn vasthouden en zullen het bouwrijp maken en de projectmatige uitgifte afstemmen op deze belangstelling.

Doelstellingen

Lindewijk fase II

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Rottige Meente

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Uitwerken omgevingsvisie

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Implementatie omgevingsvisie

Zie collegeprogramma 2018 - 2022

Doelstellingen

Een ruimtelijk beleid dat mogelijkheden biedt om snel en efficiënt te kunnen inspelen op ontwikkelingen en initiatieven

Wat willen wij bereiken

Een goed en actueel ruimtelijk beleid en planologische vertaling dat een basis biedt om op een snelle en efficiënte wijze medewerking te kunnen verlenen aan verwachte en wenselijke initiatieven.

Wat doen wij ervoor

Wij beoordelen alle nieuwe regelgeving op de mogelijkheden om snel en efficiënt te kunnen inspelen op vragen van inwoners

Wij beoordelen alle nieuwe regelingen op de mogelijkheden om snel en efficiënt te kunnen inspelen op vragen van inwoners. Bij het opstellen van nieuwe beleidsnotities zal het ja mits principe uitgangspunt zijn. In aanvulling op ons vastgestelde beleid anticiperen wij met onze werkwijze op de vaststelling van de omgevingsvisie, zie ook het bijgevoegde collegeprogramma.

Doelstellingen

Voor de diverse doelgroepen voldoende woningen en/of bouwmogelijkheden beschikbaar binnen een acceptabele termijn

Wat willen wij bereiken

Zorgen dat er binnen een redelijke termijn kan worden voldaan aan de vraag van mensen naar woonruimte dan wel bouwmogelijkheden.

Wat doen wij ervoor

In overleg met de corporaties komen tot prestatie afspraken ten aanzien van renovatie, nieuwbouw en toewijzingsregels van woningen

In overleg met de corporaties komen tot prestatie afspraken over onder meer onderhoud, herstructurering en nieuwbouw van sociale huurwoningen.

Bij beschikbaar komende bouwlocaties binnen de bebouwde kom onderzoeken wij eerst of de woningbouwcorporaties belangstelling hebben voor de bouw van sociale woningen op deze locatie.

Bij de uitgifte van bouw kavels voor projectmatige bouw houden wij rekening met de actuele vraag naar woningen en de meest recente bevolkings- en huishoudensprognoses.

BELEIDSINDICATOREN

Beleidsindicatoren vanuit het rijk	Eenheid	2016 gemeente	2017 gemeente	2018 gemeente	2016 Nederland	2017 Nederland	2018 Nederland
Gemiddelde WOZ-waarde	per € 1.000	173	179	-	209	216	-
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	5,0	-	-	7,2	-	-
Demografische druk	%	78,4	79,9	80,5	68,5	69,0	69,6
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In euro's	588	599	590	651	644	649
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In euro's	676	687	679	723	723	721
Bron: www.waarstaatjegemeente.nl							

Wat mag het kosten

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	685.698	274.177	168.965	246.181	284.357	295.080
8.1 Ruimtelijke ordening	559.387	448.234	769.338	770.190	770.640	671.004
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.345.857	1.651.528	1.728.672	1.137.919	1.313.048	1.312.990
8.3 Wonen en bouwen	1.162.827	1.040.207	1.099.926	1.128.793	1.142.960	1.094.257
Totaal Lasten	3.753.768	3.414.146	3.766.901	3.283.083	3.511.005	3.373.331
Baten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-677.047	-65.979	-15.979	-15.979	-15.979	-15.979
8.1 Ruimtelijke ordening	-18.765	0	0	0	0	0
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-1.345.857	-1.651.528	-1.728.672	-1.137.919	-1.313.048	-1.312.990
8.3 Wonen en bouwen	-544.243	-533.254	-543.700	-533.614	-533.614	-533.614
Totaal Baten	-2.585.911	-2.250.761	-2.288.351	-1.687.512	-1.862.641	-1.862.583
Saldo van lasten en baten	-1.167.857	-1.163.385	-1.478.550	-1.595.571	-1.648.364	-1.510.748
Stortingen						
0.10 Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	87.029	204.210	100.000	100.000	0	0
Mutaties reserves	87.029	204.210	100.000	100.000	0	0
Resultaat	-1.080.828	-959.175	-1.378.550	-1.495.571	-1.648.364	-1.510.748

TOELICHTING

Begroting 2019 ten opzichte van de begroting 2018

Algemeen

De kosten van personeel moeten worden verdeeld over de taakvelden die in ieder programma staan. Om de kosten per taakveld beter in beeld te hebben is de verdeling voor 2019 opnieuw uitgerekend. Dit geeft een verschuiving in de kosten van de diverse taakvelden.

Lasten

Beheer overige gebouwen en gronden

Het verschil wordt veroorzaakt door de verschuiving van de personeelskosten.

Ruimtelijke ordening

De lasten voor dit taakveld nemen toe als gevolg van het implementeren van de omgevingswet en omgevingsvisie. In deze toename is voor de komende 3 jaar ieder jaar € 100.000 beschikbaar gesteld voor het afsluiten van maatschappelijke contracten en worden er middelen beschikbaar gesteld voor extra inzet die nodig is voor het werken met de omgevingswet en -visie. Tevens voor het helpen uitwerken van initiatieven vanuit dorpsvisies en voor de inhoudelijke bijdrage in omgevingspanel en professioneel platform.

Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

In de lasten bij dit taakveld is een deel van de personeelskosten voor strategisch vastgoed meegenomen. De baten en lasten van de grondexploitatie in programma 8 hebben nagenoeg geen invloed op het saldo van dit programma, maar zijn terug te vinden in een stijging of daling van de vlottende activa op balans. Voor meer informatie wordt verwezen naar paragraaf grondbeleid.

Wonen en bouwen

Het verschil wordt grotendeels veroorzaakt door de verschuiving van de personeelskosten.

Baten

Beheer overige gebouwen en gronden

De baten dalen met € 50.000. In 2018 is een subsidie van de provincie ontvangen in relatie tot de sloop van het Bornego in Wolvega. Deze subsidie was eenmalig.

Begroting 2019 en meerjarenperspectief

Lasten en baten

Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

De baten en lasten van de grondexploitatie in programma 8 hebben nagenoeg geen invloed op het saldo van dit programma, maar zijn terug te vinden in een stijging of daling van de vlottende activa op balans. Voor meer informatie wordt verwezen naar paragraaf grondbeleid.

INVESTERINGEN

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Algemeen budget voor Investeringskalender en overige ambities	694.000	500.000	500.000	
Rottige Meente		150.000	150.000	158.000
Bruto investeringsbedrag	694.000	650.000	650.000	158.000

Overzicht Algemene dekkingsmiddelen

OVERZICHT

Portefeuillehouder(s)	Jongebloed
Organisatie	Dienstverlening, Bestuur en Organisatie

De begroting onderscheidt specifieke dekkingsmiddelen en algemene dekkingsmiddelen. Specifieke dekkingsmiddelen zijn bijvoorbeeld de opbrengst afvalstoffenheffing, de opbrengst rioolheffing maar ook de specifieke uitkeringen van het rijk. Ze hangen altijd samen met een concreet beleidsveld. Ze staan opgenomen in de betreffende programma's. Deze dekkingsmiddelen verlagen het saldo van lasten en baten op de betreffende programma's in de begroting.

De algemene dekkingsmiddelen onderscheiden zich van specifieke dekkingsmiddelen doordat ze vrij besteedbaar zijn. De besteding van deze inkomsten is vooraf door de verstrekker niet aan een bepaald programma (doel) gebonden. De algemene dekkingsmiddelen vormen de financiële dekking van de bestedingen in de programma's 0 tot en met 8.

Het overzicht bestaat uit de volgende taakvelden:

- OZB woningen
- OZB niet-woningen
- Belastingen overig
- Economische promotie
- Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds
- Treasury

Gemeentelijke belastingen

Naast de twee taakvelden van de onroerende-zaakbelastingen (OZB) wordt hier ook het taakveld Belastingen overig opgenomen. Dat zijn de precariobelasting en de reclamebelasting. De reclamebelasting is per 1 januari 2016 ingegaan en eindigt vooralsnog per 31 december 2020. De raad kan besluiten na deze datum de heffing van de reclamebelasting voort te zetten. Het rijk heeft besloten de heffing van de precariobelasting op nutsbedrijven per 1 juli 2017 af te schaffen. Voor onze gemeente geldt een overgangsregeling tot 1 januari 2022. Onder het taakveld Economische promotie vallen de toeristenbelasting en de forensenbelasting. In de paragraaf lokale heffingen gaan we uitgebreid in op de gemeentelijke belastingen.

Gemeentefonds

Gemeenten ontvangen geld van de Rijksoverheid uit het gemeentefonds om hun taken uit te voeren. Het is de grootste inkomstenpost voor iedere gemeente. Gemeenten mogen, binnen de wettelijke regels, zelf bepalen waar ze dit geld aan besteden. Ze leggen daarover verantwoording af aan de gemeenteraad. Naast de gemeentefondsuitkering ontvangen de gemeenten nog specifieke uitkeringen zoals de Gebundelde Uitkering (BUIG) om de uitkeringen van mensen die zijn aangewezen op één van de bijstandsregelingen, te betalen. De bijdrage van het rijk daarvoor staat in programma 6.

Hoeveel geld individuele gemeenten uit het gemeentefonds krijgen, hangt af van de kenmerken en de belastingcapaciteit van de gemeenten. De belastingcapaciteit geeft aan hoeveel belasting een gemeente jaarlijks kan innen. De Rijksoverheid kijkt bij de verdeling van het gemeentefonds over de gemeenten onder mee naar:

- aantal inwoners;
- aantal jongeren;
- aantal uitkeringsgerechtigden;
- oppervlakte van de gemeente;
- grootte van de watergebieden.

We noemen er vijf. In totaliteit zijn er ingaande 2019 ruim 80 verdeelmaatstaven die het rijk gebruikt om de "gemeentefonds-pot" te verdelen over alle gemeenten.

Een groot deel van het geld uit het gemeentefonds wordt uitgekeerd in de vorm van een Algemene uitkering. Daarnaast zijn er nog integratie- en decentralisatie-uitkeringen (17%). Een decentralisatie-uitkering is tijdelijk voor een bepaald aantal jaren. Een integratie-uitkering wordt ingesteld met de bedoeling dat het op korte termijn overgaat naar de Algemene uitkering. Dat is met ingang van 2019 grotendeels gebeurd voor de integratie-uitkering Sociaal domein. Vanaf 2019 is de verhouding

1. Algemene uitkering 83% (was 58%)
2. Integratie-uitkering Sociaal domein 14% (was 34%)
3. Decentralisatie- en (overige) integratie-uitkeringen 3% (was 8%).

In deze programmabegroting laten we als gevolg van de overgang van de middelen van het Sociaal domein naar de Algemene uitkering 't Hek Sociaal domein als gesloten systeem los.

Gemeenten ontvangen normaal gesproken op drie tijdstippen in het jaar informatie over de gemeentefondsuitkering. Dit jaar is in maart een extra circulaire uitgegeven waarin de (financiële) gevolgen van het regeerakkoord, de Startnota en de Programmastart van het interbestuurlijke programma (IBP) zijn verwerkt.

De raming van de gemeentefondsuitkering voor de jaren 2019-2022 zijn in deze programmabegroting gebaseerd op de mei-circulaire 2018. Voor 2019 verwachten we ruim € 44 miljoen uit het gemeentefonds te ontvangen.

Algemene uitkering

Voor 2019 ontvangt onze gemeente een Algemene uitkering (1) inclusief overige uitkeringen (3) van € 39,2 miljoen. De ontwikkelingen van de Algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Als de rijksuitgaven toenemen dan stijgt ook het gemeentefonds. Omgekeerd is ook het geval. Hebben we te maken met een verlaging van de rijksuitgaven (bijvoorbeeld als gevolg van rijksbezuinigingen) dan wordt ook het gemeentefonds minder. De mei-circulaire 2018 maar ook de eerder uitgekomen maart-circulaire 2018 laten een toename zien van de rijksuitgaven met name als gevolg van stijgende uitgaven aan zorg en sociale zekerheid, extra investeringen van het kabinet Rutte III en een stijging van de lonen en prijzen. Ongeveer € 1,00 extra aan rijksuitgaven leidt tot € 0,10 extra voor de "landelijke pot" van het gemeentefonds.

Integratie-uitkering Sociaal domein

De integratie-uitkering Sociaal domein is min of meer ontvlecht. Het grootste deel is ingaande 2019 overgeheveld naar de Algemene uitkering. Uitzondering daarop zijn de onderdelen "Voogdij/18+" en "participatie" (WSW) waarvoor een afzonderlijke integratie-uitkering is ingesteld. Voor deze onderdelen ontvangen wij voor 2019 ruim € 5,3 miljoen.

Treasury

Alle rentelasten en rentebaten worden geraamd op het taakveld Treasury. Ook de renteontvangsten voortkomende uit het verstrekken van leningen aan ambtenaren, woningcorporaties enzovoort worden op dit taakveld begroot.

Algemene dekkingsmiddelen

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
0.5 Treasury	2.315.635	2.166.430	559.530	423.672	275.954	145.026
0.61 OZB woningen	171.717	163.899	204.479	187.813	171.146	171.146
0.62 OZB niet-woningen	147.554	155.401	171.147	171.147	171.147	171.147
0.64 Belastingen overig	1.429.234	1.431.482	2.449.450	2.449.450	2.444.450	91.550
3.4 Economische promotie	56.066	58.108	58.108	58.108	58.108	58.108
Totaal Lasten	4.120.207	3.975.320	3.442.714	3.290.190	3.120.805	636.977
Baten						
0.5 Treasury	-3.338.307	-2.015.579	-538.649	-489.658	-431.076	-340.544
0.61 OZB woningen	-3.075.696	-2.910.915	-2.925.915	-2.925.915	-2.925.915	-2.925.915
0.62 OZB niet-woningen	-1.810.205	-1.758.261	-1.767.261	-1.767.261	-1.767.261	-1.767.261
0.64 Belastingen overig	-2.727.030	-1.436.895	-2.440.900	-2.440.900	-2.400.900	-48.000
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-40.548.218	-41.456.274	-44.561.821	-44.808.609	-45.170.847	-45.543.082
3.4 Economische promotie	-186.945	-168.178	-168.178	-168.178	-168.178	-168.178
Totaal Baten	-51.686.401	-49.746.102	-52.402.724	-52.600.521	-52.864.177	-50.792.980
Resultaat	47.566.194	45.770.782	48.960.010	49.310.331	49.743.372	50.156.003

TOELICHTING

Algemeen

De voorschriften geven aan hoe de rentelasten en -baten verwerkt moeten worden in de begroting. Daarin is ook de berekening opgenomen welke percentage we moeten hanteren om de rentekosten te verdelen over de taakvelden. Voor 2019 komen we uit op een percentage van 2%. Dat is hetzelfde percentage als 2018.

Begroting 2019 ten opzichte van de begroting 2018

Lasten

Treasury

Op het taakveld treasury staat de rente die we moeten betalen voor onze langlopende geldleningen (zie ook de paragraaf financiering). Deze rentekosten berekenen we door aan de taakvelden in de programma's. De totale doorberekende rente is in mindering gebracht op de rente die we moeten betalen. Hier staat dus het saldo. Dat is vorig jaar niet op die manier gebeurd. In de begroting 2018 zijn de rentekosten die zijn doorberekend aan de taakvelden onder de baten opgenomen.

OZB woningen en OZB niet-woningen

Voor met name de woningen stijgen de kosten voor het jaar 2019 en 2020. Dit komt doordat de taxaties van woningen vanaf 1 januari 2022 moeten worden gewaardeerd op basis van oppervlakte. We waarderen woningen nu nog op basis van inhoud (m3). Voor die omzetting is in 2019 € 33.000 en in 2020 € 17.000 nodig. Ook de kosten van de Waarderingskamer en voor beeldmateriaal zijn ingaande 2019 voor het eerst opgenomen. De kosten van de Waarderingskamer werden in het verleden rechtstreeks uit het gemeentefonds betaald. Met ingang van 2019 wordt die werkwijze aangepast.

Belastingen overig

De stijging ten opzichte van 2018 betreft grotendeels een jaarlijks hogere storting in de voorziening precariobelasting (zie ook hieronder en zie ook de paragraaf lokale heffingen).

Baten

Treasury

Hier staat de rente die we ontvangen van derden (inclusief de rente die we doorberekenen aan de grondexploitatie). Ook de te verwachten dividenduitkering (met name BNG) staat hier geraamd.

OZB woningen en OZB niet-woningen

Uitgangspunt in deze programmabegroting is om de gemiddelde woonlasten voor het belastingjaar 2019 gelijk te houden aan die van 2018. De geraamde opbrengst van 2019 en volgende jaren is gebaseerd op de verwachte opbrengst over 2018 inclusief autonome stijgingen (nieuwbouw/verbouw).

Belastingen overig

De stijging ten opzichte van 2018 komt doordat we jaarlijks ruim € 1 miljoen extra aan opbrengst precariobelasting heffen. Dit komt door een toename van het aantal te belasten strekkende meters kabels en leidingen (zie ook paragraaf lokale heffingen).

Algemene- en overige uitkeringen gemeentefonds

De ramingen zoals in deze programmabegroting opgenomen zijn gebaseerd op de mei-circulaire 2018. Het laat een positiever beeld zien dan we hebben opgenomen in de begroting van vorig jaar. Er is sprake van een groei van de gemeentefondsuitkering met name als gevolg van de consequenties uit het regeerakkoord en hogere rijksuitgaven (op basis van de methodiek "samen de trap op en samen de trap af"). In de raming is een voorschot op de ruimte onder het BCF-plafond (2/3 deel) meegenomen. Dat is € 500.000 (uitgaande van € 506 miljoen macro) per jaar extra voor onze gemeente.

Begroting 2019 en meerjarenperspectief

Belastingen overig

Als gevolg van de afschaffing van de precariobelasting op nutsbedrijven kunnen we op basis van een overgangstermijn tot 1 januari 2022 nog deze belasting heffen. Omdat we de opbrengst (nu nog) jaarlijks storten in een voorziening laat het overzicht met ingang van 2022 zowel een daling zien aan de batenkant (daar staat de geraamde opbrengst) als ook aan de lastenkant (daar staat de storting in de voorziening).

Algemene- en overige uitkeringen gemeentefonds

De omvang van de totale gemeentefondsuitkering neemt ten opzichte van de vorige meerjarenbegroting enorm toe. Ook de verschuiving van integratie-uitkering Sociaal domein naar de Algemene uitkering laat de tabel hieronder zien.

x € 1.000 - is nadelig				
Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Programmabegroting 2018-2021				
Algemene uitkering	27.534	27.754	27.928	27.840
Integratie-uitkering Sociaal domein	14.115	13.899	13.808	13.736
Totaal gemeentefonds: programmabegroting 2018	41.649	41.653	41.736	41.576
Mei-circulaire 2018				
Algemene uitkering	39.240	39.746	40.278	40.734
Integratie-uitkering Sociaal domein	5.322	5.063	4.893	4.809
Totaal gemeentefonds: mei-circulaire 2018	44.562	44.809	45.171	45.543
Verschil programmabegroting 2018 versus mei-circulaire 2018				
Algemene uitkering	11.706	11.992	12.350	12.894
Integratie-uitkering Sociaal domein	-8.793	-8.836	-8.915	-8.927
Verschil stand met begroting voorgaande jaar	2.913	3.156	3.435	3.967

Treasury

Het renteresultaat neemt jaarlijks af met name ook omdat we steeds minder rente toerekenen aan de grondexploitatie als gevolg van de jaarlijks afnemende boekwaarde door verkoop van grond.

Overhead, Vennootschapsbelasting en Onvoorzien

OVERZICHT KOSTEN OVERHEAD

Met ingang van het begrotingsjaar 2017 is het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) op onderdelen gewijzigd. De BBV zijn de landelijke regels waaraan de inrichting van de begroting en jaarrekening moet voldoen. Deze wijzigingen hebben als hoofddoel een betere vergelijkbaarheid van de kosten van gemeenten onderling. Onderdeel van deze vernieuwing van het BBV is een apart overzicht van de kosten van de overhead.

De definitie van overhead luidt: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Alle bedrijfskosten die direct verbonden zijn aan activiteiten die gericht zijn op de externe klant vallen hier dus niet onder maar zijn in de betreffende taakvelden opgenomen.

De bedrijfskosten die niet direct aan de taakvelden kunnen worden toegerekend, zijn de overheadkosten en betreffen personele kosten, huisvesting, ICT, communicatie en nog wat overige bedrijfsvoeringskosten.

Toerekening aan kostendekkende activiteiten

Alle directe kosten zijn rechtstreeks toegerekend aan de taakvelden. Voor taakvelden waar kostendekkende tarieven het uitgangspunt zijn, zoals bij de exploitatie afvalinzameling en riolering, wordt een opslag voor de overheadkosten toegepast. De opslag is een percentage van de directe salariskosten. De overhead waarmee wij voor de begroting 2019 rekenen is ten opzichte van de begroting 2018 bijgesteld van 106% naar 95%. De reden voor deze verlaging van het tarief is dat de directe salarislasten zijn toegenomen als gevolg van het inrichting van Groen in Bedrijf en de groei bij de gebiedsteams in het Sociaal domein.

Ter informatie:

Wanneer je het saldo van de overhead uitdrukt in een percentage van de totale geraamde lasten dan kom je op een percentage uit van 11%. Zie ook de beleidsindicator in programma 0.

Overhead kosten

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
0.4 Overhead	11.593.110	12.918.490	12.947.402	13.098.251	13.191.941	13.594.509
Baten						
0.4 Overhead	-4.679.542	-4.808.519	-4.947.571	-5.127.694	-5.228.006	-5.539.271
Saldo van lasten en baten	-6.913.567	-8.109.971	-7.999.831	-7.970.557	-7.963.935	-8.055.238
Onttrekkingen						
0.4 Overhead	0	17.000	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	17.000	0	0	0	0
Resultaat	-6.913.567	-8.092.971	-7.999.831	-7.970.557	-7.963.935	-8.055.238

INVESTERINGEN

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Budget informatisering	450.000	450.000	450.000	450.000
Automatisering	1.200.000	800.000	700.000	600.000
Tractie	280.000	380.000	670.000	180.000
Bruto investeringsbedrag	1.930.000	1.630.000	1.820.000	1.230.000

VENNOOTSCHAPSBELASTING

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten om Vennootschapsbelasting (VPB) te vermelden in de begroting en jaarstukken.

Gemeenten die winst maken op ondernemingsactiviteiten, dus niet vanuit hun maatschappelijke rol, betalen hierover VPB. Met de VPB winsttoets berekent de gemeente jaarlijks of er winstgevende ondernemingsactiviteiten zijn.

Vanaf 2016 tot en met 2022 heeft onze gemeente zoals het nu lijkt geen winstgevende ondernemingsactiviteiten voor de VPB. Dit betekent dat we geen VPB betalen voor 2019 en aankomende jaren.

Als er in de toekomst wel VPB moet worden betaald over ondernemingsactiviteiten dan wordt dit onder dit taakveld geraamd dan wel verantwoord.

ONVOORZIENE UITGAVEN

Het taakveld 'Overige baten en lasten' is hier verantwoord. De post onvoorziene uitgaven maakt deel uit van dit taakveld.

Stelpost algemene risicobeheersing

Beschikking over deze stelpost kan alleen via een raadsbesluit en is uitsluitend bedoeld ter dekking van structurele risico's die op enig moment werkelijkheid worden.

Stelpost onvoorzien

De post voor onvoorziene incidentele uitgaven.

Stelpost algemene risicobeheersing

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
0.8 Overige baten en lasten	0	143.061	500.000	500.000	500.000	500.000
Saldo van lasten en baten	0	-143.061	-500.000	-500.000	-500.000	-500.000

Niet voorziene uitgaven

Exploitatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten						
0.8 Overige baten en lasten	0	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Saldo van lasten en baten	0	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000

Paragrafen

PARAGRAAF LOKALE HEFFINGEN

Portefeuillehouder	Jongebloed, Zonderland en Hoen
Organisatie	Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Organisatie

In deze paragraaf geven we een nadere toelichting op de lokale heffingen binnen onze gemeente. Verder schetsen we de actuele ontwikkelingen rondom het gemeentelijk belastinggebied. De begrotingsvoorschriften vragen per heffing een overzicht van de taakvelden waarvan lasten in de heffing zijn meegenomen. In deze paragraaf wordt een onderbouwing gegeven van de belangrijkste tarieven.

INLEIDING

De lokale heffingen worden onderscheiden naar belastingen en rechten.

Belastingen

De opbrengsten van belastingen vallen onder de algemene middelen en kunnen vrij worden besteed. In onze gemeente heffen we de onroerende-zaakbelastingen (OZB), forensenbelasting, (water-) toeristenbelasting, precariobelasting en reclamebelasting.

Rechten

Dit zijn vergoedingen voor concrete prestaties door de gemeente geleverd. De opbrengst van de rechten is niet vrij besteedbaar: de opbrengsten moeten aangewend worden voor de gerelateerde prestaties. Dit geldt voor de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de leges burgerzaken. Bij de afvalstoffen- en rioolheffing is het uitgangspunt kostendekkende tarieven.

ACTUELE ONTWIKKELINGEN

Wet WOZ

De Waarderingskamer heeft onlangs een inventarisatie gehouden onder alle gemeenten over de gemiddelde WOZ-waarden van woningen. Hieruit blijkt dat de gemiddelde WOZ-waarde van woningen voor volgend jaar stijgt. De Waarderingskamer controleert en beoordeelt gemeenten op de uitvoering van de Wet Onroerende Zaken (WOZ). Verder geeft ze aan dat de mogelijkheid om WOZ-waarden van andere woningen te raadplegen via www.woz-waardeloket.nl door veel Nederlanders wordt gewaardeerd en benut. Er bestaat wellicht ruimte om verdere stappen te zetten op het terrein van de openbaarheid van WOZ-waarden.

De berekening van de taxaties voor woningen vindt nu plaats op basis van de inhoud van een woning. Ingaande 2022 is het verplicht om dat te doen op basis van de oppervlakte van een woning. De komende jaren wordt gewerkt aan deze overgang.

Precariobelasting

Het kabinet heeft de precariobelasting op nutsbedrijven per 1 juli 2017 afgeschaft. Voor gemeenten die op 10 februari 2016 een verordening met tarief hadden vastgesteld voor precariobelasting op kabels en leidingen geldt een overgangstermijn tot 1 januari 2022. Onder de overgangsregeling kan een gemeente maximaal heffen naar het tarief zoals dat gold op 10 februari 2016. Voor Weststellingwerf betekent dit dat we tot en met 2021 het tarief van € 2,33 (=tarief per 10 februari 2016) per strekkende meter hanteren.

Vanaf belastingjaar 2016 is de opbrengst met ruim € 1 miljoen gestegen. Dit als gevolg van de toename van de te belasten strekkende meters aan kabels en leidingen. Die toename is ontstaan door ruiling van het netwerk tussen twee beheerders. De opbrengst van de precariobelasting over 2015 en latere jaren houden we voorsnog in de voorziening tot de bezwaar- en beroepsmogelijkheden zijn uitgeput. Het beroep tegen de aanslag 2015 is nog in behandeling bij de Rechtbank Noord-Nederland.

Afvalstoffen- en rioolheffing

Er is een wetsvoorstel dat er toe strekt wijzigingen in de Gemeentewet en de Wet milieubeheer aan te brengen. Die zijn nodig om de gemeente te verplichten de rioolheffing en de afvalstoffenheffing te heffen, uitsluitend van de gebruiker. Het uitgangspunt van het voorstel is als volgt: de overheid zorgt voor diverse publieke voorzieningen. Zo zorgen gemeenten onder andere voor het riool en het inzamelen dan wel verwerken van huishoudelijk afval. Uiteraard zijn deze diensten niet gratis. Er worden immers kosten voor gemaakt. Wie van een publieke voorziening gebruik maakt, zoals het riool of de inzameling en verwerking van afval, moet daarvoor dan ook betalen. Verder wordt voorgesteld in de wet een verplichting voor gemeenten op te nemen om de kosten van het riool en de afvalinzameling en -verwerking voor ten minste 80% te dekken uit de opbrengsten van beide heffingen (uiteraard wel met een maximum van 100%). Dit ook onder de noemer van "de vervuiler betaalt".

Ook voor onze gemeente betekent dat een verandering omdat we de rioolheffing nu heffen van de eigenaar. Voor de kostendekkendheid van beide heffingen zitten we zo rond de 100%, dus dat leidt niet tot een wijziging.

De staatssecretaris van Financiën heeft aangekondigd dat de afvalstoffenbelasting in 2019 meer dan verdubbelt ten opzichte van het huidige tarief. Ook treedt de exportheffing in 2019 in werking. In het regeerakkoord is afgesproken dat de opbrengst van de afvalstoffenbelasting per 1 januari 2019 wordt verhoogd met € 100 miljoen per jaar (prijspeil 2017). In het belastingplan 2019 zal daarom een relatief forse verhoging an het tarief van de afvalstoffenbelasting worden voorgesteld. Wat het nieuwe tarief precies wordt, is nog niet bekend, maar dat zou zo maar een verdubbeling kunnen zijn.

Voor onze gemeente gaat het dan om de verbrandingsbelasting die betaald wordt voor iedere ton afval die naar de Reststoffen Energie Centrale (REC) in Harlingen wordt gebracht. Omrin betaalt deze belasting voor ons en belast 68% hiervan aan de aandeelhoudende gemeenten door. Voor onze gemeente zou dat dus betekenen dat € 1,00 landelijke verhoging van het verbrandingstarief, een verhoging van de kosten van € 0,68 per ton met zich mee brengt.

AUTONOME ONTWIKKELINGEN

De gemiddelde woonlast voor onze inwoners is voor 2019 ten opzichte van 2018 gelijk gebleven. Het tarief voor de rioolheffing is voor 2019 niet verhoogd. In het gemeentelijke rioleringsplan was voor 2019 nog een stijging voorzien. Op basis van actualisatie van de exploitatie riolering blijkt dat niet nodig. We zitten op een kostendekkendheid van 98%. Ook voor de opbrengst onroerende-zaakbelastingen en de afvalstoffenheffing stellen we voor geen wijziging toe te passen ten opzichte van 2018. De overige heffingen (leges, toeristenbelasting, forensenbelasting, reclamebelasting, precariobelasting en graf- en begraafrechten) blijven eveneens gelijk aan 2018.

TOTAALOPBRENGST VAN DE BELANGRIJKSTE HEFFINGEN

	x € 1.000			
Lokale heffingen	Begroting 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Onroerende-zaakbelastingen	4.693	4.693	4.693	4.693
Forensenbelasting	48	48	48	48
Toeristenbelasting	120	120	120	120
Precariobelasting	2.353	2.353	2.353	0
Afvalstoffenheffing	2.443	2.443	2.443	2.443
Rioolheffing	1.909	1.909	1.909	1.909
Leges burgerzaken	276	276	276	276
Leges omgevingsvergunningen (WABO)	540	540	540	540
Leges algemene plaatselijke verordening	51	51	51	51
Marktgeden	10	10	10	10
Graf- en begraafrechten	88	88	88	88
Reclamebelasting	40	40	0	0
Totaal	12.571	12.571	12.531	10.178

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

De OZB zijn veruit de belangrijkste gemeentelijke belastingen. Er zijn drie belastingsoorten, namelijk:

1. een belasting geheven van de eigenaren van woningen;
2. een belasting geheven van de eigenaren van niet-woningen;
3. een belasting geheven van de gebruikers van niet-woningen.

De heffingsgrondslag is gebaseerd op de waarde zoals vastgesteld in het kader van de Wet waardering onroerende-zaken (wet WOZ). Het OZB-bedrag wordt berekend op basis van een percentage (het tarief) van de WOZ-waarde. Voor de genoemde OZB-belastingen hanteren we verschillende percentages.

De aanslag OZB voor het belastingjaar 2019 is gebaseerd op (nog door de raad vast te stellen) tarieven voor 2019 en de waardepeildatum per 1 januari 2018. De definitieve vaststelling van de OZB-tarieven vindt in de raad van december plaats. De totale opbrengst voor 2019 is gelijk gebleven aan die van 2018. Bij de raming voor 2019 is rekening gehouden met de autonome stijging als gevolg van verbouw/nieuwbouw.

Forensenbelasting

Forensenbelasting wordt geheven van natuurlijke personen die niet in de gemeente wonen, maar daar meer dan 90 dagen per jaar voor zichzelf en/of hun gezin een gemeubileerde woning beschikbaar houden. Grondslag voor de heffing is net als bij de OZB de WOZ-waarde.

(Water) toeristenbelasting

(Water) toeristenbelasting wordt geheven van degene die tegen vergoeding overnachtingen aanbiedt, bijvoorbeeld in een hotel, een bed & breakfast of op een camping. Grondslag voor de heffing is de logiesomzet. In zijn vergadering van 22 juni 2015 heeft de raad besloten de grondslag en het tarief vast te stellen op 4% tot en met 2018. In deze programmabegroting stellen we voor het tarief voor 2019 op dat percentage te handhaven.

Precariobelasting

Precariobelasting wordt geheven voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde grond. De precariobelasting kan worden gebruikt om belasting te heffen op kabels en leidingen. Als de gemeente gebruik van zijn grond voor het hebben van voorwerpen moet gedogen, kan zij geen precariobelasting heffen. Een gedoogplicht kan bijvoorbeeld gelden bij of krachtens wet - zoals de Telecommunicatiewet (denk aan telefoonleidingen) - of een privaatrechtelijke overeenkomst. Zolang er op de juridische procedure rondom bezwaar/beroep geen uitspraak is, storten we de opbrengst voorlopig in een voorziening. Inmiddels is de mogelijkheid van heffing van deze vorm van precariobelasting afgeschaft. Onze gemeente valt onder de overgangsregeling (zie ook onder "actuele ontwikkelingen").

Reclamebelasting

Reclamebelasting wordt geheven voor openbare aankondigingen, zichtbaar vanaf de openbare weg. In zijn vergadering van 15 juni 2015 heeft de raad besloten ingaande 1 januari 2016 vijf jaar lang reclamebelasting te heffen. De opbrengst komt ten goede aan het ondernemersfonds waaruit bepaalde activiteiten in Wolvega worden betaald. Er wordt een vast bedrag van € 100 per aanslag geheven.

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing	Werkelijk 2014	Werkelijk 2015	Werkelijk 2016	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019
Tarief meerpersoonshuishouden	259,20	259,20	259,20	259,20	249,20	249,20
Tarief eenpersoonshuishouden	170,64	170,64	170,64	170,64	160,64	160,64
Opbrengsten (exclusief bedrijfsafval)	2.512	2.565	2.576	2.594	2.443	2.443

Afvalstoffenheffing kan worden geheven wanneer de gemeente tenminste eenmaal per week het huishoudelijk afval ophaalt, zoals de Wet milieubeheer voorschrijft. Wij stellen voor het tarief voor 2019 gelijk te houden aan dat van 2018. Dit is mogelijk in combinatie met een beroep op de egalisatiereserve. Een aandachtspunt is wel dat als het exploitatietekort de komende jaren ongewijzigd blijft, we aan het einde van deze bestuursperiode niet voldoende middelen hebben in de reserve om het jaarlijkse tekort op te vangen. Vooruitlopend op de begroting 2020 zullen we de exploitatie afval doorlichten en met in achtneming van de dan actuele ontwikkelingen binnen het taakveld een voorstel doen voor het op termijn kostendekkend maken van het taakveld.

Rioolheffing

Rioolheffing	Werkelijk 2014	Werkelijk 2015	Werkelijk 2016	Werkelijk 2017	Begroot 2018	Begroot 2019
Tarief huishoudelijk- en bedrijfsafvalwater	106,00	106,00	106,00	111,30	116,86	116,86
Tarief hemel- en grondwatertaken	43,00	43,00	43,00	45,15	47,41	47,41
Opbrengsten	1.694	1.699	1.683	1.778	1.867	1.909

De kosten voor het beheren en in stand houden van het rioolstelsel worden door een heffing betaald. Hierbij heeft de gemeente naast de zorgplicht voor afvalwater en hemelwater ook de zorgplicht voor grondwater. Evenals bij de afvalstoffenheffing is het uitgangspunt een 100% kostendekking. In het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) is voor 2019 nog een tariefsverhoging voorzien. Dat blijkt niet nodig te zijn want we zitten voor 2019 al bijna aan de 100% kostendekking.

Graf- en begraafrechten

Er worden rechten geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door of vanwege de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats.

Markt- en staangelden

Marktgeld wordt geheven voor het innemen van een standplaats voor het uitstellen, aanbieden of verkopen van goederen op locaties die zijn aangewezen voor het houden van de (wekelijkse) warenmarkt, de voorjaarsmarkt en de najaarsmarkt. Staangeld wordt geheven voor het innemen van een (vaste) standplaats op voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond.

Leges

Leges worden geheven voor gemeentelijke diensten, bijvoorbeeld voor het behandelen van aanvragen voor vergunningen en ontheffingen, het afgeven van paspoorten en rijbewijzen, het verstrekken van afschriften. De legesverordening bevat meestal een uitgebreide tarieventabel waarin de diensten met name worden genoemd met de bijbehorende tarieven.

Kwijtschelding

Voor kwijtschelding komt iemand met een inkomen op bijstandsniveau bijna altijd in aanmerking, tenzij er sprake is van vermogen (spaargeld of eigen woning). We hanteren bij kwijtschelding 100% van de bijstandsnorm. Daarmee hanteren we de maximaal door het rijk toegestane normen. Het jaarlijkse bedrag aan kwijtschelding ramen we voor 2019-2022 op € 125.000.

Kwijtschelding	Wekelijk 2014	Werkelijk 2015	Werkelijk 2016	Werkelijk 2017
Aantal aanvragen	601	629	632	632
Toegewezen	465	452	466	466
Toegewezen (in %)	77%	72%	72%	72%
Kosten	111.000	115.000	106.000	119.000

KOSTENDEKKENDHEID

Op grond van de voorschriften moet iedere gemeente in de paragraaf lokale heffingen inzicht geven in de mate van kostendekkendheid, voor die leges en/of heffingen die niet meer dan kostendekkend mogen zijn. Het betreft hier de afvalstoffenheffing, rioolheffing, algemene legesverordening en de begraafrechten. De algemene legesverordening hebben wij verder uitgesplitst naar titel 1, 2 en 3. Voor titel 1 gaat het dan voornamelijk over burgerlijke stand, rijbewijzen, reisdocumenten en marktgelden. Titel 2 gaat over alle zaken omtrent de omgevingsvergunningen en titel 3 omvat de horeca en algemene plaatselijke verordening (apv).

Zoals uit de onderstaande tabellen blijkt, blijft de kostendekkendheid onder de door uw raad in het coalitieakkoord geformuleerde 100% kostendekkendheid.

Rioolheffing

	x € 1.000
Kostendekkendheid taakveld riolering 2019	2019
Kosten taakveld	1.550
Inkomsten taakveld (exclusief heffingen)	0
Netto kosten taakveld	1.550
Toe te rekenen kosten:	
overhead	269
compensabele btw	139
Toe te rekenen kosten	408
Totale kosten	1.958
Opbrengst heffingen	1.909
Dekkingspercentage	98%

Toelichting:

Het dekkingspercentage voor 2019 bedraagt 98%. Daarbij hebben we het tarief voor de rioolheffing gelijk gehouden aan dat van 2018. Zoals in de begroting 2018 al in aangegeven halen wij het kostendekkend niveau in 2019. Als de in het GRP (Gemeentelijk RioleringsPlan) voorziene tariefstijging wordt doorgevoerd, dan is het taakveld riolering meer dan kostendekkend. Aangezien het niet is toegestaan om meer dan kostendekkend te zijn, stellen wij voor om het tarief voor 2019 gelijk te houden aan 2018.

Daarmee blijven de woonlasten voor onze inwoners gelijk.

De kosten die direct aan het taakveld worden toegerekend, zijn de directe salariskosten, de kapitaallasten en overige exploitatielasten. Naast de directe kosten zijn ook de overheadkosten die samenhangen met het taakveld toegerekend. De systematiek die hiervoor is gehanteerd, is een opslagpercentage op de directe salarislasten. De verhouding tussen directe salarislasten en overheadkosten is 95% (zie "overzicht kosten overhead"). Dit leidt tot een opslag van € 269.000.

Afvalstoffenheffing

	x € 1.000
Kostendekkendheid taakveld afval 2019	2019
Kosten taakveld	2.200
Inkomsten taakveld (exclusief heffingen)	-360
Netto kosten taakveld	1.776
Toe te rekenen kosten:	
straatvegen	36
minimabeleid	120
overhead	454
compensabele btw	300
Toe te rekenen kosten	909
Totale kosten	2.685
Opbrengst heffingen	2.443
Dekkingspercentage	90%

Toelichting:

Naast de afvalstoffenheffing ontvangen we vergoedingen vanuit de stichting Afvalfonds voor glas, kunststof, papier en dergelijke en de opbrengsten vanuit het gemeentelijk afvalbrengstation. De kosten die direct aan het taakveld worden toegerekend zijn de directe salariskosten, de kapitaallasten en overige exploitatielasten. Van de kosten voor straatvegen wordt 40% toegerekend aan het taakveld afval. Dit percentage is op basis van historische gegevens vastgesteld. Naast de directe kosten zijn ook de overheadkosten die samenhangen met het taakveld toegerekend. De systematiek die hiervoor is gehanteerd is een opslagpercentage op de directe salarislasten. De verhouding tussen directe salarislasten en overheadkosten is 95% (zie "overzicht kosten overhead"). Dit leidt tot een opslag van € 454.000. Het dekkingspercentage voor 2019 bedraagt 90%.

Algemene leges

	x € 1.000
Algemene legesverordening totaal	2019
Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente	1.304
Inkomsten taakvelden(en), exclusief heffingen	-
Netto kosten taakveld	1.304
Toe te rekenen kosten:	
Overhead inclusief. (omslag)rente	199
Totale kosten	1.503
Opbrengst heffingen	-881
Dekkingspercentage	59%

Titel 1 Algemene dienstverlening

	x € 1.000
Titel 1 Algemene dienstverlening	2019
Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente	366
Inkomsten taakvelden(en), exclusief heffingen	-
Netto kosten taakveld	366
Toe te rekenen kosten:	
Overhead inclusief (omslag)rente	143
Totale kosten	509
Opbrengst heffingen	-287
Dekkingspercentage	56%

Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

	x € 1.000
Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	2019
Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente	617
Inkomsten taakvelden(en), exclusief heffingen	-
Netto kosten taakveld	617
Toe te rekenen kosten:	
Overhead inclusief (omslag)rente	30
Totale kosten	647
Opbrengst heffingen	-574
Dekkingspercentage	83%

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn

	x € 1.000
Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	2019
Kosten taakveld(en) inclusief (omslag)rente	321
Inkomsten taakvelden(en), exclusief heffingen	-
Netto kosten taakveld	321
Toe te reken kosten	
Overhead inclusief (omslag)rente	25
Totale kosten	347
Opbrengst heffingen	-57
Dekkingspercentage	16%

Toelichting:

Uit bovenstaande tabellen blijkt dat per titel van de algemene legesverordening de heffingen ruim onder de 100% kostendekkendheid blijven. De lasten die in bovenstaande tabellen zijn meegenomen, zijn de direct toe te rekenen kosten aan diensten die verricht worden in het kader van het verstrekken van dienstverlening.

Op basis van gedetailleerde teamplannen en historische cijfers, zijn alleen de directe personele kosten in bovenstaande tabel opgenomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de uren van de baliemedewerkers en van de uren van de medewerkers bij Vergunningen Toezicht en Handhaving (VTH). Daarnaast zijn de materiële kosten opgenomen die te maken hebben met de dienstverlening ten aanzien van de diensten in deze legesverordening.

We hanteren een opslag voor overheadkosten van 95% over de directe loonkosten (zie ook "Overzicht kosten overhead"). De totale kostendekkendheid van de Algemene Legesverordening komt uit op 61%.

Begraafplaatsen

	x € 1.000
Kostendekkendheid begraafplaatsen	2019
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	155
Inkomsten taakvelden(en), excl. heffingen	0
Netto kosten taakveld	155
Toe te reken kosten	
Overhead incl. (omslag)rente	100
BTW	2
Totale kosten	258
Opbrengst heffingen	-136
Dekking	53%

Toelichting:

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de kostendekkendheid van de begraafplaatsen ruim onder de toegestane 100% kostendekkendheid blijft. De kosten die toegerekend worden aan het taakveld zijn de kosten van publiekszaken voor het behandelen van de aanvragen. Daarnaast worden kosten van de afdeling Gemeentewerf toegerekend voor het onderhouden van de begraafplaats.

GEMEENTELIJKE WOONLASTEN

Onderstaande tabel geeft een overzicht over 2018 van de woonlasten van de 20 Friese gemeenten.
Bron: Coelo Atlas van de lokale lasten

Woonlastendruk	OZB (gem)	Afvalstoffenheffing		Rioolheffing		Totaal woonlasten	
		Eph	Mph	Eph	Mph	Eph	Mph
1 Harlingen	207	168	223	181	181	557	612
2 Vlieland	201	225	300	50	150	476	650
3 Ameland	252	170	223	139	183	560	658
4 Leeuwarden	225	171	256	148	177	543	658
5 Ooststellingwerf	204	148	199	154	266	506	670
6 Súdwest-Fryslân	278	187	224	177	177	642	679
7 Weststellingwerf	266	161	249	164	164	590	679
8 Terschelling	306	197	197	176	176	679	679
9 Dantumadiel	253	180	225	205	205	638	683
10 De Fryske Marren	263	192	249	114	192	569	704
11 Opsterland	249	179	227	171	230	599	706
12 Waadhoeke	249	190	238	189	237	628	724
13 Kollumerland en Nieuwkruisland	257	129	193	276	276	662	726
14 Dongeradeel	262	175	255	225	225	662	742
15 Heerenveen	304	199	244	148	197	651	745
16 Achtkarspelen	293	198	282	171	171	662	746
17 Smallingerland	248	202	238	276	276	726	762
18 Tytsjerksteradiel	388	133	190	168	188	689	766
19 Ferwerderadiel	292	222	295	190	190	704	777
20 Schiermonnikoog	261	272	354	71	185	604	800

PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Portefeuillehouder	Jongebloed
Organisatie	Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Organisatie

INLEIDING

In deze paragraaf wordt de stand van zaken met betrekking tot de financiële positie van onze gemeente weergegeven. Onder weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt in algemene zin verstaan de mogelijkheid om tegenvallers op te vangen.

De paragraaf moet de volgende onderdelen bevatten:

- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's;
- de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's uitgedrukt in weerstandsvermogen;
- een vijftal voorgeschreven financiële kengetallen;
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

BELEID OMTRENT DE WEERSTANDSCAPACITEIT EN DE RISICO'S

De doelstellingen kunnen als volgt worden samengevat:

- voldoen aan wet- en regelgeving;
- inzicht krijgen in de risico's die onze gemeente loopt en daarmee stimulering van het risicobewustzijn;
- de berekening van het weerstandsvermogen is onderbouwd;
- de omvang van het weerstandsvermogen is voldoende.

In de nota financieel beleid - vastgesteld in de raadsvergadering van 12 december 2016 en ingaande 1 januari 2017 - zijn ten aanzien van de norm voor de omvang van de incidentele weerstandscapaciteit de volgende uitgangspunten vastgelegd:

- De beschikbare incidentele weerstandscapaciteit (ter hoogte van minimaal de vrije algemene reserve en de post onvoorzien) moet minimaal gelijk zijn aan de benodigde weerstandscapaciteit, oftewel de hoogte van de netto risico's;
- Voor de voorgeschreven financiële kengetallen sluiten we aan bij de signaleringswaarden uit de stresstest voor gemeenten. Het streven van de gemeente is minimaal te voldoen aan categorie B (normaal risico). Dit betekent dat we streven naar een solvabiliteitspercentage van 20%. De hoogte van de reserves (inclusief de vrije algemene reserve) moet dan minimaal 20% zijn van het totale vermogen (het balanstotaal).

In deze begroting voldoen we aan beide uitgangspunten.

INVENTARISATIE WEERSTANDSCAPACITEIT

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken, zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden. Het gaat om die elementen waarmee tegenvallers eventueel gedekt kunnen worden. De weerstandscapaciteit is de som van:

- a. de begrotingsruimte;
- b. de algemene reserve;
- c. bestanddelen van de bestemmingsreserves;
- d. de stille reserves;
- e. de niet-benutte belastingcapaciteit;
- f. mogelijke ombuigingsmaatregelen.

Ad a. De begrotingsruimte

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bestaat de verplichting om jaarlijks in de begroting een bedrag voor onvoorziene uitgaven op te nemen. Daarbij is geen wettelijk minimum of maximum aangegeven. Hiermee kunnen elk jaar onverwachte incidentele tegenvallers worden opgevangen. Wij hebben gekozen voor een bedrag van € 30.000 per jaar. Daarnaast is in deze meerjarenbegroting een stelpost risicobeheersing opgenomen om specifieke risico's op voorhand af te dekken. Het gaat jaarlijks om een bedrag van € 500.000. Beschikking over deze stelpost kan alleen via een raadsbesluit en is uitsluitend bedoeld ter dekking van structurele risico's die op enig moment werkelijkheid worden.

Ad b. De algemene reserve

Het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve kan worden ingezet ter dekking van onverwachte incidentele tegenvallers. De algemene reserve bedraagt per 1 januari 2018 € 19,6 miljoen. Als de jaren 2018-2021 aan de verwachtingen voldoen, dan is de stand van de algemene reserve € 19,1 miljoen per 1 januari 2023. Dit moet worden ingezet om onze incidentele weerstandscapaciteit te versterken.

Ad c. Bestanddelen van de bestemmingsreserves

Voor de middelen van een bestemmingsreserve heeft de raad door middel van een raadsbesluit een specifiek doel vastgelegd, waarvan de bestemming eventueel door de raad ook nog kan worden gewijzigd. Omdat de bestemming vastligt, wordt voor de bepaling van de weerstandscapaciteit op dit moment geen rekening gehouden met bestemmingsreserves.

Ad d. De stille reserves

Stille reserves betreffen activa die tegen nul zijn gewaardeerd of waarvan de boekwaarde beduidend onder de handelswaarde ligt. De mogelijke meeropbrengsten die bij verkoop ontstaan, kunnen onder andere worden ingezet ter dekking van onverwachte tegenvallers. De verwachting is op dit moment dat de invloed van deze stille reserves op de weerstandscapaciteit minimaal is.

Ad e. De niet-benutte belastingcapaciteit

De Financiële verhoudingswet (FVW) bepaalt dat de eigen inkomsten van een gemeente een bepaald redelijk peil moet hebben, voordat een gemeente in aanmerking komt voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 van de FVW. Om dat te kunnen beoordelen, moet duidelijk zijn welke eigen inkomsten daarbij worden betrokken en wat een redelijk peil is. Daarbij gaat het om de eigen inkomsten uit:

1. de OZB;
2. de rioolheffingen;
3. de afvalstoffenheffingen en reinigingsrechten.

Voor het onderdeel OZB geldt een percentage van de WOZ-waarde. Bij de onderdelen riolering en reiniging geldt een norm van 100% kostendekkendheid. Voor 2019 is de norm voor toelating tot een aanvullende gemeentefondsuitkering 0,1905% van de WOZ-waarde.

Ad f. Mogelijke ombuigingsmaatregelen

Ten aanzien van de bepaling van de weerstandscapaciteit wordt er op dit moment vanuit gegaan dat de ombuigingsmaatregelen structureel zullen worden gerealiseerd.

Samenvattend

De structurele weerstandscapaciteit in de begrotingsexploitatie bedraagt hiermee over 2019 € 0,5 miljoen. De incidentele weerstandscapaciteit bedraagt hiermee over 2019 € 18,8 miljoen en loopt op naar € 19,1 miljoen over 2022.

Totaalbeeld

De totale weerstandscapaciteit van de gemeente Weststellingwerf is:

x € 1.000

Onderdeel	2019	2020	2021	2022
a. De structurele begrotingsruimte	500	500	500	500
De incidentele begrotingsruimte	30	30	30	30
b. De algemene reserve	18.800	18.400	18.500	19.100
c. Bestemmingsreserves	-	-	-	-
d. De stille reserves	-	-	-	-
e. De onbenutte belastingcapaciteit	-	-	-	-
f. Mogelijke ombuigingsmaatregelen	-	-	-	-
	19.330	18.930	19.030	19.630

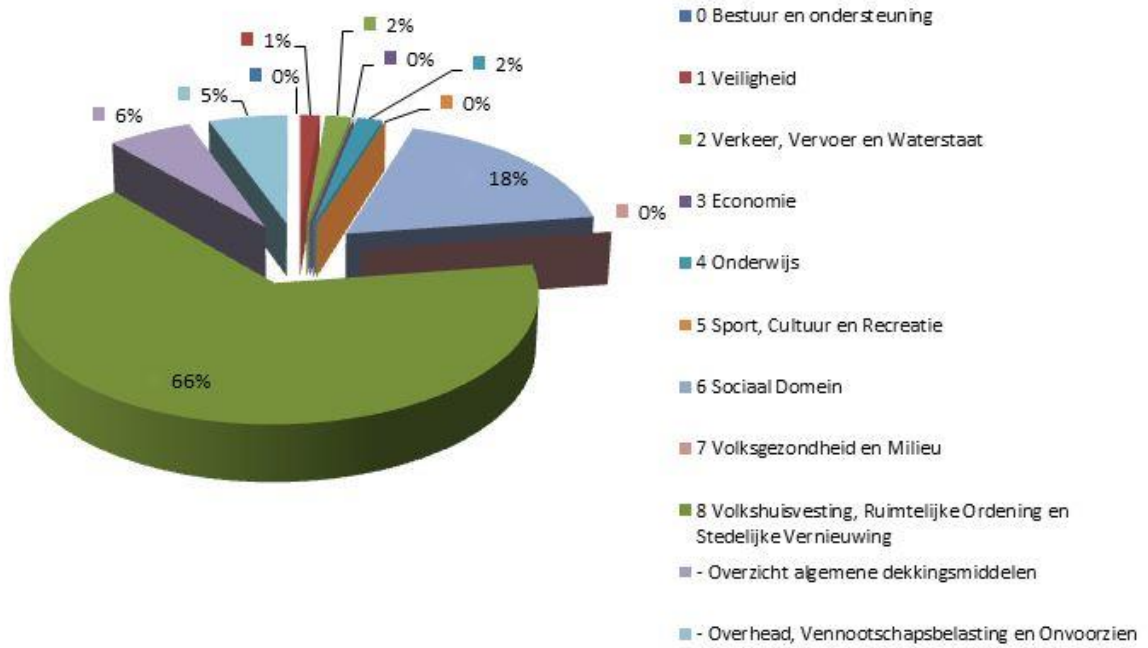
INVENTARISATIE VAN DE RISICO'S EN GETROFFEN BEHEERSMAATREGELEN

De belangrijkste risico's voor de gemeente zijn in beeld gebracht, voor zover op dit moment bekend. Van belang is te beseffen dat risico's zowel positieve als negatieve effecten kunnen hebben. Wij hebben bij deze inventarisatie vooral gekeken naar mogelijke negatieve risico's en de gevolgen daarvan. Het inschatten van risico's is een momentopname en is geen absolute wetenschap. De inventarisatie is gemaakt in een tweetal domeinen: (relatief) beïnvloedbare risico's en onzekerheden op lokaal en regionaal niveau en landelijke ontwikkelingen en (lastig beïnvloedbare) risico's en/of onzekerheden die daar uit voortvloeien. Hiervoor zijn de risico's en genomen beheersmaatregelen beoordeeld. Op basis hiervan is een inschatting gemaakt van de financiële impact van deze risico's. Uiteraard met de kanttekening dat elke inschatting met de nodige onzekerheden is omgeven. De huidige werkwijze bestaat uit vier stappen:

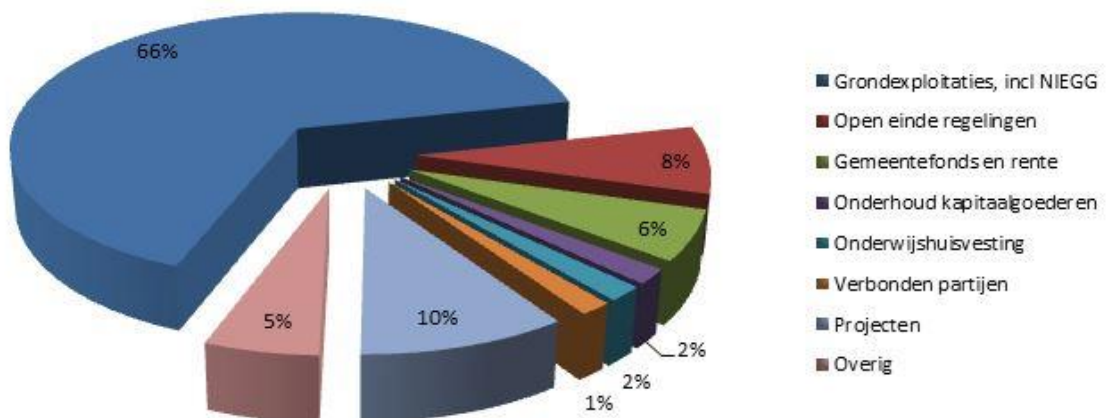
1. per risico wordt een financiële inschatting gemaakt van de initiële klasse waarin het risico valt;
2. daarna wordt beoordeeld, wat de initiële kans is dat het risico zich voordoet en wordt deze vertaald in een wegingsfactor. Op basis hiervan wordt de initiële financiële inschatting verlaagd;
3. vervolgens worden beheersmaatregelen benoemd en waar mogelijk geïmplementeerd;
4. deze beheersmaatregelen zorgen voor een aangepaste inschaling van risicoklasse en risicokans, waartegen 'de onzekere gebeurtenis' (=het risico) wordt gescoord. Op basis hiervan kan de financiële inschatting nogmaals worden verlaagd.

Op basis van deze vier stappen is de verwachte financiële impact (geschatte initiële financiële inschatting x geschatte kans, rekening houdend met beheersingsmaatregelen) van de risico's gemaakt. Het geschatte bedrag aan mogelijke risico's wordt jaarlijks herijkt en is hierbij voor dit boekjaar bepaald op € 6,4 miljoen. De belangrijkste risico's loopt onze gemeente op de volgende onderwerpen, die hierna één voor één worden behandeld.

Risico's per programma

Risico's en onzekerheden

Onzekerheden grondexploitaties € 4,2 miljoen

Hoewel de ramingen van de grondexploitaties, zoals te doen gebruikelijk jaarlijks, begin 2018 zijn geactualiseerd, blijft het moeilijk te voorspellen of de geraamde verkopen ook daadwerkelijk zullen plaatsvinden. We hebben in het recente verleden de nodige beheersmaatregelen getroffen door voorzieningen te vormen, een deel van de grondvoorraad te herrubriceren en het toe te rekenen rentepercentage te verlagen. Daarnaast geldt per 1 januari 2016 een herziening van de verslaggevingsregels voor de grondexploitatie. De categorie 'niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG) is in 2016 vervallen. De NIEGG gronden die onder de voorraden werden verantwoord, zijn in 2016 gerubriceerd als materiële vaste activa onder de categorie gronden en terreinen. Uiterlijk 31 december 2019 zal een toets moeten plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming. Indien hierbij een duurzame waardevermindering wordt vastgesteld, zal dit uiterlijk 31 december 2019 tot afwaardering van deze gronden moeten leiden. De financiële impact van de gewijzigde regelgeving is dus sterk afhankelijk van de besluitvorming over de uiteindelijke bestemming van de NIEGG gronden die de raad zal nemen in de toekomst. Met name het besluit over (het moment van) het in exploitatie nemen van Lindewijk deelgebied 2 zal belangrijk zijn.

Risico's ten gevolge van open einde regelingen: Sociaal domein € 450.000

Jeugdwet en Wmo

De informatie rondom de zorgverlening vanwege de drie decentralisaties komt steeds beter in beeld. Met betrekking tot de uitgaven jeugdzorg en Wmo (AWBZ) wordt vanaf 2017 door de Friese gemeenten gewerkt met het landelijk knooppunt berichtenverkeer VECOZO waardoor de communicatie tussen de gemeenten en zorginstellingen verder is geoptimaliseerd. Dit betekent echter niet dat alle onzekerheden ten aanzien van de uitgaven zijn opgelost. De kwaliteit van het berichtenverkeer blijft een aandachtspunt, waar hard aan wordt gewerkt door zowel gemeenten als zorginstellingen. Het uitgangspunt in Weststellingwerf is dat bekostiging moet plaatsvinden binnen de daarvoor door het rijk beschikbaar gestelde budgetten. Deze rijksbudgetten zijn aangevuld met reguliere gemeentelijke middelen om de inrichting van het Sociaal domein, in het bijzonder de inrichting van de gebiedsteams, verder vorm te geven.

Doorverwijzingen naar niet gecontracteerde partners

Volgens de Jeugdwet zijn huisarts, medisch specialist en jeugdzorgaanbieder (na verwijzing) gebonden aan het gecontracteerde aanbod van de gemeente. Zij mogen dus niet verwijzen naar een jeugdzorgaanbieder waar de gemeente geen contract mee heeft. Niet-gecontracteerde zorg hoeft de gemeente niet te vergoeden als passende jeugdzorg vanuit een contractpartner voorhanden is. Sinds 2018 zijn vrijwel alle contracten voor Jeugdzorg regionaal ingekocht. Van lokaal ingekochte Jeugdzorg is geen sprake meer. Onder voorwaarden kan een niet-gecontracteerde zorgaanbieder alsnog zorg (blijven) verlenen. Past het niet binnen de voorwaarden dan kan een jeugdige en/of de ouder(s)/verzorger(s) voor eigen rekening gebruik (blijven) maken van niet-gecontracteerde jeugdzorg. Bij zwaarwegende redenen kan een PGB worden aangevraagd.

Met deze aanpak is het mogelijke risico en financiële impact van doorverwijzingen naar niet-gecontracteerde partners geminimaliseerd.

Zorgaanbieders leveren niet tijdig en/of niet juist declaraties en facturen aan

Het risico van niet-tijdige en niet-juiste aanlevering is ten aanzien van de zorgtoewijzing en de facturatie aanzienlijk teruggedrongen met het in gebruik nemen van het Gemeentelijk Gegevens Knooppunt (GGK) in 2017. De jaarrekening 2017 van onze gemeente was voor het eerst sinds 2015 weer voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring.

Sinds 2018 worden Diagnose Behandel Combinaties niet meer toegepast. Dit type zorgtrajecten werd pas na beëindiging van het zorgtraject afgerekend.

Sinds 2018 geldt een nieuwe regionale inkoopsystematiek voor Jeugdzorg. Zodra een zorgtraject start dient een zorgaanbieder maandelijks te factureren. Dat gebeurt nog niet altijd, maar gaat wel steeds beter. Sinds begin 2018 functioneert in samenwerking met de OWO-gemeenten en de Backoffice Sociaal domein een verplichtingenadministratie. Hiermee hebben we beter zicht op het (financiële) verloop van zorgtrajecten.

Op regionaal niveau trekt onze gemeente nauw op met de andere Friese gemeenten om te komen tot een verdere verbeterslag. Vanwege het gezamenlijke beleid en de gezamenlijke uitvoering van de administratie van het Sociaal domein bij de Backoffice Sociaal domein is er intensieve samenwerking met de OWO-gemeenten.

Regionaal werkt Weststellingwerf samen met verschillende partijen om de administratieve lastendruk voor het Sociaal domein te verminderen.

Zo participeren we ambtelijk in een werkgroep Horizontaal toezicht met grote zorgaanbieders. Doel van de pilot is eerder in een verantwoordingsjaar zicht te krijgen op de rechtmatigheid van de verantwoorde zorg.

Risico's ten gevolge van open einde regelingen: Van vóór 2015 bestaande regelingen € 50.000

De gemeente kent sommige regelingen (als voorbeeld noemen wij de bijzondere bijstand) die weliswaar een budgettair plafond kennen in de begroting, maar die in feite niet financieel begrensd zijn. Als er meer aanspraak op een dergelijke regeling wordt gedaan, zal een gemeente deze middelen (aanvullend) beschikbaar moeten stellen en kan de gemeente deze middelen veelal niet verhalen op derden. Op dit moment schatten wij de financiële onzekerheden en risico's van deze bestaande regelingen als zeer klein in. Wij hebben zoveel mogelijk beheersmaatregelen genomen om te voorkomen dat de beschikbare budgetten worden overschreden, door bijvoorbeeld een zo goed mogelijke inschatting te maken op basis van historische kosten en actuele (beleids)ontwikkelingen.

Onzekerheden gemeentefonds en rente € 375.000

Samen de trap op en samen de trap af

De ontwikkelingen van het gemeentefonds worden voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven onder het motto "samen de trap op en samen de trap af". Stijgen de rijksuitgaven dan neemt het gemeentefonds ook toe, maar omgekeerd is ook het geval! De kabinetsformatie speelt hierbij de komende tijd ook een grote rol.

BTW-compensatiefonds

Bij de bevoorschotting van de Algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt met ingang van 2019 de raming van het bedrag van het BTW-compensatiefonds dat aan de Algemene uitkering vrijvalt, achteraf verrekend. Door deze wijziging in ramingssystematiek ontvangen gemeenten uiteindelijk niets meer of minder uit het gemeentefonds. Voorzichtigheidshalve hebben wij 2/3 van de te verwachten ontvangen gelden voor 2019 en volgende jaren verantwoord in deze begroting.

Rente

Rentestijging is een risico waar wij mee te maken kunnen krijgen bij het opnieuw afsluiten van een geldlening. Is de rente hoger dan de rente die wij betaalden, dan heeft dit een nadelig effect op onze begroting. We hebben begin 2016 onze leningenportefeuille geherstructureerd. Naast een te behalen rentevoordeel is ook zeer actief gekeken naar de toekomstige noodzakelijke financieringen om zo het renterisico te minimaliseren (vaste schuld en kasgeld). Daarmee is dit risico op dit moment verwaarloosbaar.

Onzekerheden en risico's bij onderhoud kapitaalgoederen € 225.000

Voor uitvoering van onderhoudsplannen zijn in het verleden extra middelen beschikbaar gesteld zowel incidenteel als ook structureel. Strategisch beleid hoe om te gaan met vastgoed specifiek en gemeentelijke bezittingen in brede zin, is een maatregel die wordt getroffen om mogelijke risico's op dit onderwerp te beheersen. Dan kan meer gericht geld worden gestoken in het strategisch onderhoud van gemeentelijke bezittingen (betere koppeling termijn bezit/in gebruik aan termijn onderhoud). De taakstelling van € 78.000 die uit Ombuigingen I resteert, moet nog structureel worden ingevuld.

Onzekerheden realisatie (externe) subsidies € 0

Wanneer de voortgang van een gesubsidieerd project ernstig vertraagt, kan dit consequenties hebben voor de externe financiering. Tijdig overleg met de subsidieverstrekker om de mogelijkheden van verlenging van de termijn te onderzoeken, is daarbij een belangrijke beheersmaatregel die, indien nodig, door ons actief wordt toegepast. Nog belangrijker is alvorens een subsidie aan te vragen goed te onderzoeken of uitvoering binnen de subsidieperiode mogelijk is en voldoen aan de subsidievoorwaarden reëel is. Daarmee is dit risico op dit moment verwaarloosbaar.

Risico's en beheersingsmaatregelen met betrekking tot verbonden partijen en gerelateerde projecten € 735.000

De paragraaf verbonden partijen vraagt vanuit het oogpunt van risicobeheersing de nodige aandacht omdat de invloed op deze partijen verloopt via besturen van stichtingen of de aandeelhouders en de raden van commissarissen en/of toezicht. Dat betekent ook dat de directe invloed op de uitzetting van hun begroting beperkt is, wat weer van invloed is op onze begroting.

Ten aanzien van de verbonden partijen blijft extra aandacht noodzakelijk voor de uitvoeringsorganisatie FUMO, de Veiligheidsregio Fryslân (VRF), Caparis en de gemeenschappelijke regeling SW Fryslân. De eerste twee samenwerkingsverbanden zijn van rijkswege verplicht gesteld en gelden dus voor de 20 Friese gemeenten; de SW-samenwerking beperkt zich tot een samenwerkingsverband van acht Friese gemeenten. In beide gevallen is de invloed die als individuele gemeente kan worden uitgeoefend (zeer) beperkt. De OWO-samenwerking heeft een positief effect als vanuit een gezamenlijk belang kan worden opgetrokken, zoals ook zichtbaar is geworden in de SW-samenwerking. Ook in de overige samenwerkingsverbanden zien we dat gemeenten elkaar steeds beter vinden, maar dat er geen eensluidende visie is binnen de 20 Friese gemeenten. Er zijn diverse ontwikkelingen gaande binnen de SW Fryslân en het bedrijf Caparis die een directe relatie hebben met de nieuwe Participatiewet, zoals het project herstructurering. De ontwikkelingen van de loonkostenbijdrage vanuit SW Fryslân aan Caparis blijft een risico.

Daarnaast staat onze gemeente (indirect) garant voor diverse geldleningen verstrekt aan met name Woningstichting Weststellingwerf en Stichting Meriant (onderdeel van Stichting Alliade). Bij de indirect gegarandeerde geldleningen staat het rijk voor 50% garant en de gemeente voor 50%. Periodiek zal de risico exposure van de garantstellingen worden beoordeeld.

Overige onzekerheden en risico's: beheersmaatregelen in de bedrijfsvoering € 40.000

Risico's in de bedrijfsvoering zijn: frictiekosten personeel, aansprakelijkheidsrisico's en urenramingen op exploitatie ontlastende onderdelen van de begroting, zoals de grondexploitaties, afval en riolering. Met name deze laatste categorie speelt als risico bij onze gemeente. Tijdig beheersmaatregelen treffen, door een juiste verhouding vast en flexibel personeel in dienst te hebben op deze producten, voorkomt structurele risico's in de exploitatie.

Overige onzekerheden en risico's: VennootschapsBelasting(VPB) € 0

Met ingang van 1 januari 2016 wordt de VPB ingevoerd voor ondernemingsactiviteiten van overheidsbedrijven. Het gaat bij onze gemeente met name om de vraag in hoeverre we voor de activiteiten van het grondbedrijf belastingplichtig zijn. De laatste berichten zijn dat we ook hiervoor niet als ondernemer worden aangemerkt en dus geen vennootschapsbelasting hoeven te betalen.

WEERSTANDSVERMOGEN

De relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's worden uitgedrukt in weerstandsvermogen. De hoogte van het weerstandsvermogen is als volgt weer te geven:

x € 1.000

Weerstandsvermogen	2019
Weerstandscapaciteit	19.330
Risico's	-6.400
Weerstandsvermogen	12.930

KENGETALLEN

Met ingang van 2016 zijn een vijftal financiële kengetallen verplicht gesteld. Dit onder andere om de financiële positie van de gemeente voor de raad inzichtelijker en beter vergelijkbaar te maken. Het gaat om de netto schuldquote, de solvabiliteitsratio en indicatoren met betrekking tot de grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit.

Kengetallen hebben een signalerende functie, geven inzicht in de financiële positie en over de weerbaarheid en wendbaarheid van een gemeente. Zoals opgenomen in de nota Financieel beleid vanaf 2017 (zie ook hiervoor onder 'beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's') sluiten we aan voor de verplichte kengetallen bij de signaleringswaarden uit de stresstest voor gemeenten. Ons streven is minimaal te voldoen aan categorie B. Over het algemeen kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Kengetal		Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	a. zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130%	> 130%
	b. met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio		> 50%	20 - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie		< 20%	20 - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte		Eerste jaar en meerjarig > 0%	Begroting en meerjarig 0%	Begroting en meerjarig < 0%
5. Belastingcapaciteit		< 95%	95 - 105%	> 105%

Als de uitkomst van één van de kengetallen uit de pas schiet, wil dat niet zeggen dat we financieel niet (langer) gezond zijn. Het is een mogelijke indicatie dat er (aanvullende) beheersmaatregelen moeten worden getroffen of herijkt.

In onderstaand overzicht wordt het verloop van de kengetallen weergegeven:

Kengetallen	Rekening 2017	Begroot 2018*	Begroot 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022	Categorie (peiljaar 2019)
1 Netto schuldquote	78,46%	76,11%	75,28%	70,99%	58,36%	52,96%	A
Netto schuldquote (gecorrigeerd)	74,90%	71,49%	71,04%	66,78%	54,21%	48,73%	A
2 Solvabiliteitsratio	22,32%	21,91%	21,17%	20,46%	21,45%	22,77%	B
3 Grondexploitatie	34,58%	31,63%	28,92%	25,88%	20,67%	19,89%	B
4 Structurele exploitatieruimte	1,29%	1,06%	0,01%	0,04%	0,51%	1,04%	A
5 Belastingcapaciteit	95,08%	93,64%	94,17%	94,17%	94,17%	94,17%	B

* betreft de geactualiseerde begroting 2018

TOELICHTING KENGETALLEN

Basis voor deze kengetallen is de geprognosticeerde balans voor de jaren 2019-2022. Deze staat onder 'Uiteenzetting van de financiële positie'.

1. Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossing op de exploitatie. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Een schuldquote van 100% wordt over het algemeen als grens gezien tussen acceptabel en in toenemende mate risicovol.

Wij zitten ruimschoots onder die grens.

2. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is een kengetal dat weergeeft welk deel van het gemeentelijk vermogen is gefinancierd met eigen vermogen. Ook bij dit kengetal komen we voor de komende vier jaren uit boven ons streefpercentage van minimaal 20%.

3. Kengetal grondexploitatie

Het kengetal geeft in een percentage aan hoe groot het geïnvesteerde bedrag is ten opzichte van de totale baten. De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Uiteraard blijven wij het nauwlettend volgen en houden vast aan ons streven om te voldoen aan categorie B.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele lasten zijn de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen, bij structurele baten gaat het onder andere om de Algemene uitkering van het gemeentefonds en eigen belastinginkomsten. Het kengetal 'structurele exploitatieruimte' geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

Uit het percentage blijkt dat we voor 2019 in categorie A vallen en dus bij dit kengetal weinig risico lopen.

5. Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Deze woonlasten zijn de optelsom van de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Zoals uit de tabel blijkt, zijn de woonlasten voor de jaren 2019-2022 in onze gemeente lager dan het landelijk gemiddelde van € 721,00 (=100%) van het belastingjaar 2018.

PARAGRAAF ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Portefeuillehouder	Jongebloed, Van de Nadort
Organisatie	Ruimte, Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Organisatie

BELEIDSNOTA'S

Van toepassing zijn de volgende nota's:

- Beleidsplan Kwaliteitsambitie Openbare Ruimte 2012-2016
- Nota Openbare Verlichting
- Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2020

INLEIDING

Onze gemeente heeft een flink aantal vierkante kilometers aan openbare ruimte in beheer. Er wordt gewoon, gewerkt en gerecreëerd. Om dat mogelijk te maken wordt geïnvesteerd in kapitaalgoederen. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard voor de (jaarlijkse) lasten.

KWALITEITSAMBITIE OPENBARE RUIMTE

Uw raad heeft in 2011 het beleidsplan Kwaliteitsambitie openbare ruimte (2012-2016) vastgesteld. Hierin zijn de kwaliteitsdoelstellingen voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte (waaronder wegen, groen en bruggen) vastgesteld. De door uw raad een aantal jaren geleden opgelegde ombuigingen, zijn hierin meegenomen.

Voor onze openbare ruimte zijn de volgende kwaliteitsafspraken afgesproken met uw raad:

- Kwaliteit basis (voldoende onderhouden, wel wat op aan te merken) voor centrum, hoofdstructuur en woongebieden;
- Kwaliteit laag (sober tot onvoldoende) voor industriegebieden en plattelandsgebieden.

In het collegeprogramma 2018-2022 hebben wij aangegeven hoe wij willen komen tot een nieuwe kwaliteitsambitie openbare ruimte. Doel is dat wij eind 2018/begin 2019 met een startnotitie komen. Wij verwijzen voor meer informatie over het traject dan ook naar het collegeprogramma.

WEGEN

Het totale areaal aan verhard oppervlak bedraagt circa 230 hectare. Hier binnen valt 118 km aan wegen binnen de bebouwde kom, 285 km aan wegen buiten de bebouwde kom en 85 km aan fietspaden. Daarnaast heeft de gemeente 214 hectare bermen en 442 km aan schouwsloten in onderhoud. Om de doelstelling te monitoren worden de wegen geïnspecteerd op basis van de CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek) methodiek, waarbij de relatie wordt gelegd met de vastgestelde kwaliteitsafspraken uit het beleidsplan. Dit resulteert in een meerjarig inzicht (5 jaar) van planning en begroting. De hieruit voortvloeiende onderhoudswerkzaamheden zijn voor deze periode afgestemd op het beschikbare budget in deze begroting.

GROEN

Groen komt in vele vormen terug in de openbare ruimte. Het totale areaal groen binnen de gemeente bedraagt ongeveer 108 hectare. Het grootste areaal bevindt zich in de woongebieden. Langs de plattelandswegen staan de meeste bomen. Het beheer vindt plaats op basis van een kwaliteit gestuurd (groen)beheersysteem.

Het groenbeheer is onder te verdelen in verzorging (kwaliteit onderhoud) en technische staat (kwaliteit inrichting). Het openbaar groen wordt op basis van de vastgestelde kwaliteitsafspraken uit het integrale beleidsplan openbare ruimte onderhouden en gerenoveerd. De onderhoudskwaliteit van het openbaar groen wordt minimaal vier maal per jaar geschouwd. De kwaliteit van de technische staat van het openbaar groen wordt per gebied jaarlijks gemeten. Voordat een renovatie wordt uitgevoerd, wordt de ruimtelijke kwaliteit (mooi en functioneel) bekeken.

Eénmaal in de drie of vier jaar worden alle 30.000 bomen geïnspecteerd. Wanneer de kwaliteit van een boom daar aanleiding toe geeft (de zogenaamde zorgbomen), wordt er jaarlijks geïnspecteerd en zo nodig nader onderzocht.

De werkzaamheden betreffende groen zijn voor de duur van het beleidsplan afgestemd op het beschikbare budget in deze begroting.

BRUGGEN, WATERWEGEN EN KADES

Weststellingwerf heeft 50 bruggen in beheer die bestaan uit 32 bruggen voor fiets-/voetgangersverkeer en 18 bruggen voor autoverkeer. De bruggen variëren van één middelgrote beweegbare brug bij Nijelamer tot meerdere kleine, vaste, houten bruggen voor fiets- en voetgangers. Met de gemeentes Steenwijkerland, De Fryske Marren en Ooststellingwerf hebben we 3 bruggen in gezamenlijk beheer en onderhoud. Via een jaarlijkse monitoring wordt de staat van alle kapitaalgoederen gevolgd. Er wordt eens in de 5 jaar geïnspecteerd.

OPENBARE VERLICHTING

Weststellingwerf heeft in totaal 4.501 lichtmasten in eigendom en beheer (31-8-2017). Het onderhoud en beheer van de openbare verlichting is via de Coöperatie Openbare Verlichting en Inkoop Energie Fryslân aanbesteed (tot 1-1-2018 genaamd Stichting Openbare Verlichting Fryslân). Dit prestatiegerichte contract geldt tot 1 april 2019. We hebben aangegeven ook na 1 april 2019 van de diensten van de Coöperatie Openbare Verlichting en Inkoop Energie Fryslân gebruik te willen maken. Onder onderhoud wordt verstaan het reinigen, het schilderen van masten/armaturen en het regulier vervangen van lampen. Ook het oplossen van storingen aan de openbare verlichting valt onder deze aanbesteding. In het door uw raad vastgestelde klimaatbeleidsplan 'samen de schouders eronder' en in de beleidsnotitie Openbare Verlichting is een streven van 1,5% energiebesparing per jaar opgenomen. Om dit te realiseren moet per jaar circa 5% van de armaturen worden vervangen. Door het vergelijken van het jaarlijks energieverbruik per lichtpunt monitoren wij of het streven van 1,5 % energiebesparing wordt gerealiseerd.

RIOLERING

Er wordt invulling gegeven aan de wettelijke taken die de gemeente heeft voor inzameling, transport en (lokale) verwerking van stedelijk afval, hemel- en grondwater. De wijze van de invulling is vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Hierin zijn de beleidsvoornemens en (bijbehorende) maatregelen beschreven. Naast nieuwe aanleg en aanpassingen op het bestaande rioolstelsel wordt er beheer en onderhoud gepleegd. Uitgangspunt is dit op een doelmatige wijze uit te voeren. Indien mogelijk worden er werkzaamheden in OWO-verband uitgevoerd. Daarnaast werken wij met alle friese gemeenten, Wetterskip, provincie en Vitens aan maatregelen voor een toekomstbestendige Friese waterketen. Dit is vastgelegd in het Fries bestuursakkoord waterketen (FBWK).

TRACTIEMIDDELEN

De in eigendom zijnde tractiemiddelen worden middels een beheersysteem gemonitord. Uit het oogpunt van continuïteit moet regelmatig materieel worden vervangen. Er is een meerjarig overzicht opgesteld van te vervangen materieel.

GEBOUWEN

Conform de notitie 'Strategisch omgaan met gemeentelijk vastgoed' is de vastgoedportefeuille opgedeeld in twee categorieën:

- functionele panden (draagt bij aan het realiseren van beleidsdoelstellingen);
- niet-functionele panden (op termijn afstoten).

Het onderhoud van de panden is opgesplitst in dagelijks/cyclisch onderhoud en planmatig onderhoud (groot onderhoud en planmatige vervangingen). Conform NEN 2767-inspecties wordt het geplande onderhoud vastgelegd in een meerjarenonderhoudsplanning.

Voor de functionele panden wordt het onderhoud zo gepland dat het conditieniveau 'sober en doelmatig' blijft. Voor ieder functioneel pand is het onderhoud in een meerjarig onderhoudsplan vertaald. Voor de niet-functionele panden is gekozen om het onderhoud zo minimaal mogelijk uit te voeren. Alleen strikt noodzakelijke maatregelen voor het behoud van de huidige functie en het huidige gebruik van het gebouw worden uitgevoerd.

BESCHIKBARE MIDDELEN VOOR HET ONDERHOUD

x € 1.000

Onderhoud kapitaalgoederen	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
tractiemiddelen	118	153	153	153	153	153
gebouwen	454	791	574	656	536	536
wegen	1.695	1.375	1.475	1.475	1.475	1.475
bruggen en duikers	133	115	115	115	115	115
openbare verlichting	46	53	53	53	53	53
openbaar groen	294	176	176	176	176	176
riolering	191	164	164	164	164	164
terreinen	38	43	78	78	78	78
overig	52	55	40	40	40	40
Eindtotaal	3.021	2.924	2.827	2.909	2.790	2.790

PARAGRAAF FINANCIERING

Portefeuillehouder	Jongebloed
Organisatie	Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Organisatie

INLEIDING

Onder treasury wordt verstaan het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Wettelijke kaders voor gemeentelijk treasurybeleid vinden we terug in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof), de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en in de Gemeentewet met de daaruit afgeleide financiële verordening.

Vanwege de publieke taak van de gemeente gaan we bedachtzaam om met publieke middelen en zijn we transparant over de besteding hiervan. Risicobeheersing is daarbij van groot belang. Mogelijke renterisico's beheersen we via de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Verder stellen we strikte eisen aan het uitzetten van liquide middelen: leningen en garanties mogen in principe alleen worden verstrekt voor de uitoefening van de publieke taak. Voor het overige houden we eventuele overtollige middelen aan in 's rijks schatkist (als gevolg van het verplicht schatkistbankieren) zodat deze beschikbaar blijven voor de uitoefening van de publieke taak.

DE UITGANGSPUNTEN

Sinds de invoering van het schatkistbankieren zijn uitzettingen door gemeenten niet mogelijk. Door een goede (korte en lange termijn) liquiditeitsprognose te hebben, kunnen gemeenten in het aantrekken van geld sturen op het (tijdig) beschikbaar hebben van lang of kort geld. Met de huidige rentestand zijn de renterisico's die gemeenten daarbij lopen overzichtelijk.

We hebben momenteel nog drie geldleningen.

RISICOBEBEER

Binnen de Wet fido zijn twee normen vermeld (kasgeldlimiet en renterisiconorm) waaraan moet worden voldaan. Het doel van deze normen is een stabiele rentelast over de jaren te bewerkstelligen.

KASGELDLIMIET

De kasgeldlimiet is vastgesteld als het maximum percentage van het begrotingstotaal dat met kortlopende middelen mag worden gefinancierd. Het doel van de limiet is de vlottende schuld (kortlopende leningen) te beperken. De berekening van de kasgeldlimiet voor de komende jaren is als volgt:

x € 1.000

Kasgeldlimiet	2019	2020	2021	2022
Begrotingsvolume	75.791	75.667	75.424	73.073
Het bij het ministeriële regeling vastgestelde percentage	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
De kasgeldlimiet in euro's	6.442	6.432	6.411	6.211

RENTERISICOBEBEER

De risiconorm is opgesteld met als doel de rentegevoeligheid van de leningenportefeuille met een looptijd van een jaar of langer te beperken. In de Wet fido is het renterisico gemaximeerd op 20% van het begrotingsvolume.

Onze ruimte binnen deze norm is als volgt:

x € 1.000

Renterisiconorm	2019	2020	2021	2022
Begrotingsvolume	75.791	75.667	75.424	73.073
Het bij het ministeriële regeling vastgestelde percentage	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%
Toegestane renterisiconorm	15.158	15.133	15.085	14.615
Renteherziening op vaste schuld (opgenomen)	0	0	0	0
Renteherziening op vaste schuld (uitgezet)	0	0	0	0
Aflossingen	3.345	3.345	3.345	3.345
Huidige renterisiconorm	3.345	3.345	3.345	3.345
Ruimte binnen de toegestane renterisiconorm	11.813	11.788	11.740	11.270

KREDIETRISICO OP VERSTREKTE GELDEN EN GEGARANDEERDE LENINGEN

De rentedragende leningen bestaan voornamelijk uit aan (voormalig) ambtenaren verstrekte hypothecaire geldleningen. De portefeuille krimpt omdat gemeenten geen hypothecaire geldleningen meer mogen verstrekken aan hun personeel. Jaarlijks wordt hier op afgelost. Hierdoor stijgen onze geldmiddelen. Het risico op de portefeuille is relatief klein, vanwege de hypothecaire zekerheden die tegenover de geleende gelden staan. Er is wel sprake van een (beperkt) renterisico omdat geldnemers hun rentevooraarden (kosteloos) kunnen aanpassen gedurende de looptijd. Echter, de meeste geldnemers hebben inmiddels hun rechten om de rentevooraarden aan te passen verbruikt.

Daarnaast hebben we verschillende (indirecte) garanties afgegeven. Op deze garantstellingen wordt in de regel regulier afgelost door de geldnemers. Met betrekking tot de gegarandeerde leningen betreft het veelal geldnemers in de zorg, sociale woningbouw of (sport)verenigingen. Omdat voor de leningen aan de woningcorporaties het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) garant staat, kan het kredietrisico voor de gemeente als minimaal worden beschouwd.

x € 1.000

Verstrekte geldleningen en gegarandeerde leningen	Ultimo 2018
Rentedragende leningen	2.403
Gegarandeerde geldleningen (100%)	4.970
Indirect gegarandeerde geldleningen (WSW-achtervang)	63.041
Totaal	70.414

GEMEENTEFINANCIERING

De gemeente hanteert een integrale financieringssysteem. Dat wil zeggen dat we steeds kijken naar de totale financieringsbehoefte van de gemeente op enig moment. Bij de huidige verwachtingen over de renteontwikkeling (een iets oplopende rente voor de langere looptijden) wordt goed gekeken naar de liquiditeitsbehoefte en deze wordt afgezet tegen de opgave om de schuldpositie te verbeteren in absolute zin: uitgangspunt daarbij is een beheersbare schuld waarop op reguliere basis aflossingen plaatsvinden.

We laten daarbij de kortlopende schuld niet onnodig hoog oplopen waardoor lang geld moet worden aangetrokken op een voor onze gemeente ongunstig moment: een evenwichtige spreiding van de aflossingen en rentebetalingen is belangrijk bij een beheersbare liquiditeitsbegroting.

Schuld als aandeel van de exploitatie

Ter bevordering van de onderlinge vergelijkbaarheid zijn overheden verplicht om volgens vooraf gestelde richtlijnen onder andere de netto-schuldquote als kengetal te publiceren in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

LENINGENPORTEFEUILLE

Het verloop van onze leningenportefeuille staat in de geprognosticeerde balans (zie onder "Uiteenzetting van de financiële positie").

FINANCIERINGSBEHOEFTE

De financieringsbehoefte (financieringstekort of -overschot) geeft een indicatie of het aangaan van vaste geldleningen al dan niet noodzakelijk is. Er zijn echter voldoende middelen beschikbaar via het schatkistbankieren zodat we niet hoeven te lenen.

x € 1.000

Financieringsbehoeft per 31 december	2019	2020	2021	2022
Eigen vermogen	21.460	20.554	20.382	20.738
Voorzeningen	16.365	18.578	20.817	20.732
Vaste geldleningen	55.232	51.887	48.542	45.197
	93.057	91.019	89.741	86.667
Vaste activa	82.426	81.153	76.258	70.804
Voorraden	10.161	7.852	4.059	3.082
Bijstelling op basis van geïntariseerde risico's	1.600	3.200	4.800	6.400
	94.187	92.205	85.117	80.286
Financieringstekort (-) danwel overschot (+) per 31 december	- 1.130	- 1.186	4.624	6.381

DE WIJZE VAN RENTETOEREKENING

In het volgende renteschema is uiteengezet hoe voor alle jaren de rentetoerekening in deze begroting is vormgegeven. Het renteresultaat is verantwoord bij het Overzicht algemene dekkingsmiddelen, taakveld treasury.

x € 1.000

Renteschema	2019	2020	2021	2022
Externe rentelasten over de korte en lange termijn	1.958	1.840	1.721	1.602
Externe rentebaten	66	65	64	63
Totaal door te berekenen rente	1.892	1.775	1.657	1.539
Rente die doorberekend wordt aan de grondexploitatie	431	383	325	235
Rente over eigen financieringsmiddelen	0	0	0	0
Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	1.471	1.487	1.515	1.527
	1.902	1.870	1.841	1.762
Renteresultaat op het taakveld treasury	-10	-96	-184	-224

EMU SALDO

Tussen het kabinet en de lokale overheden zijn afspraken gemaakt over het beheersen van het EMU-saldo. Afsproken is dat een tekort voor de totale sector overheid hoger dan 3% van het bruto binnenlands product niet is toegestaan. Het voor 2019 begrote EMU-saldo voor onze gemeente bedraagt € 961.000 positief. Er is sprake van een positieve vrije kasstroom, geschoond van aflossingen van leningen.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Schatkistbankieren

Decentrale overheden maken verplicht gebruik van schatkistbankieren boven het voor dat jaar geldende drempelbedrag voor overtollige middelen. De hoogte van deze drempel bedraagt 0,75% van het jaarlijkse begrotingstotaal en bedraagt voor onze gemeente voor 2019 ongeveer € 568.000

PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

Portefeuillehouder(s)	Van de Nadort, Jongebloed en Hoen
Organisatie	Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Organisatie

De onderdelen inkoop & aanbesteding, informatisering & automatisering, documentaire informatievoorziening, financiële- en personele administratie als ook verzekeringen en business intelligence worden toegelicht in de paragraaf OWO-samenwerking.

INFORMATIEVEILIGHEID EN PRIVACY

Informatie is één van de belangrijkste bedrijfsmiddelen van de gemeente. We maken steeds meer en vaker gebruik van informatiesystemen en (digitale) informatie-uitwisseling met overheidsorganisaties, (keten)partners, burgers, bedrijven en instellingen. Het verlies van gegevens, uitval van ICT, of het door onbevoegden kennisnemen of manipuleren van informatie kan ernstige gevolgen hebben voor de continuïteit van de bedrijfsvoering maar kan ook leiden tot boetes of imagoschade. Een betrouwbare informatie-voorziening is noodzakelijk voor het goed functioneren van de gemeente. Informatieveiligheid en privacy zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden: een goede informatiebeveiliging is een belangrijke randvoorwaarde voor het beschermen van persoonsgegevens.

De komende jaren blijft onze gemeente inzetten op het verhogen van de informatieveiligheid en het zorgvuldig omgaan met (persoons)gegevens. Dat doen we onder andere met het invoeren van de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) en diens opvolger de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), het vergroten en borgen van het beveiligings- en privacybewustzijn van medewerkers, en het afleggen van verantwoording met behulp van de zelfevaluatie ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit), de zelfevaluatie BRP (Basisregistratie personen) en de zelfevaluatie PNIK (Paspoorten en Nederlandse Identiteitskaarten).

RECHTMATIGHEID

De kaders en belangrijkste activiteiten op het gebied van rechtmatigheid zijn vastgelegd in het beleidsplan interne beheersing en het jaarplan interne controle. Het speerpunt in het reeds vastgestelde beleidsplan Interne Beheersing 2017-2019 is het invoeren van een risicogerichte interne controle. De centrale vraag bij een risicogerichte interne controle is 'hoe erg is het als het fout gaat'. De invoering wordt stapsgewijs aangepakt.

Het controleprotocol met nadere aanwijzingen voor de accountantscontrole op de jaarrekening 2018 wordt eind 2018/begin 2019, tezamen met het normenkader, ter vaststelling aan de controlecommissie van de raad voorgelegd.

Over het invoeren van een in control-statement (bestuursverklaring), waarin ons college jaarlijks verantwoording aflegt aan uw raad over de mate waarin de bedrijfsvoering van onze gemeente financieel en organisatorisch in control is, is het volgende bekend geworden. De invulling van de accountantsverklaring met ingang van 2021 wordt gewijzigd. De jaarstukken 2021 moeten een rechtmatigheidsverklaring van ons college bevatten. De accountant geeft over de jaarrekening en de rechtmatigheidsverklaring van ons college een oordeel over het getrouwe beeld. Daarmee vervalt het oordeel over de rechtmatigheid van de achterliggende beheershandelingen van de accountant, omdat dit voortaan wordt meegenomen in de getrouw beeld verklaring zelf.

ORGANISATIEONTWIKKELING

‘Samen werken, gewoon doen’ vraagt om een andere oriëntatie op de werkwijzen van de organisatie. In het collegeprogramma 2018 - 2022 is dit nader uitgewerkt in opgave 3. Deze ontwikkeling sluit aan bij de ingezette organisatieontwikkeling gericht op anders werken: faciliteren, stimuleren en experimenteren. Het anders werken vraagt op onderdelen om (nog) meer samenwerking met medewerkers, inwoners, bedrijven en partners.

We zetten in 2019 stappen op weg naar de organisatie die we voor ogen hebben: ‘een flexibele, op de samenleving gerichte organisatie, die zich kenmerkt door **P**rofessionele dienstbaarheid, **I**ntegraliteit en **M**aatwerk (PIM).

De verandering waar ‘Samen werken, gewoon doen’ voor staat is geen blauwdruk. We gaan met elkaar op expeditie: het samen schakelen in de veranderende rol van de gemeente en haar inwoners. We zien dit als een groeiend proces wat we met elkaar aangaan en noemen we in de organisatie ‘PIM op expeditie’. In 2019 gaan we vanuit PIM op expeditie diverse pilots starten, gericht op de veranderende rol van onze medewerkers, integraal werken en het creëren van ontmoetingen. Het kantoorconcept nemen we hierin mee.

Het personele gevolg van het strategisch vastgoedbeleid is in overleg met u in deze begroting opgenomen. De dekking komt, zoals gebruikelijk deels ten laste van grondexploitaties. Wij hebben u de handreiking gedaan om in dit begrotingsjaar met u te praten over strategisch personeelsbeleid. Die toezegging komen wij na.

UITVOERING HUMAN RESOURCES MANAGEMENT (HRM)

PIM op expeditie

PIM op expeditie is leidend voor het HR beleid in 2019. We zien naast veranderende houding en betrokkenheid van inwoners ook een verandering tussen medewerker en werkgever. Ook hier komt steeds meer aandacht voor individuele vragen van medewerkers en gaan we steeds meer uit van maatwerk. Net als inwoners vragen we ook onze medewerkers mee te denken over organisatievraagstukken en komen ze zelf met oplossingen en verbeteringen. Waar mogelijk maken we richtlijnen ter vervanging van regelingen en houden we ruimte voor maatwerk. Generatiegericht maatwerk is een succesvol voorbeeld om medewerkers vitaal te houden. Om de maatwerkverzoeken ook in 2019 te kunnen behandelen, is het budget in de begroting bijgesteld. PIM op expeditie verankeren we in onze personeelsinstrumenten. Zo sluit het concernopleidingsprogramma aan bij de thema's van de expeditie en werven we gericht medewerkers met vaardigheden die aansluiten bij de veranderende rol van de ambtenaar.

Aantrekkelijk werkgever blijven

In 2018 startten we met het aanpassen van ons wervingsbeleid en arbeidsmarktcommunicatie. We kregen het afgelopen jaar meer vacatures die steeds moeilijker in te vullen bleken met geschikte medewerkers. De aanpassing in beleid gaat in 2019 verder. Om als aantrekkelijk werkgever nieuwe medewerkers te werven, maar ook om deze meerdere jaren aan ons te binden merken we dat ons budget voor leren & ontwikkelen niet meer voldoet. Onze huidige budgetten gericht op leren & ontwikkelen bieden geen ruimte voor extra mogelijkheden. Ten opzichte van andere gemeenten met vergelijkbare gemeentegrootte was ons beschikbare budget lager. [1]

Ook groeide het budget niet mee met het groeiend aantal medewerkers. Voor 2019 is dit in de begroting structureel gecorrigeerd, zodat we ook op dit punt een aantrekkelijk werkgever zijn.

Vitaliteit

Vitaliteit blijft belangrijk; de ingezette koers waar ‘de gezonde keuze, de makkelijke keuze’ is zetten we voort. We verbeteren onze arbeidsomstandigheden en experimenteren met werkplekken, faciliteiten en inrichting binnen ons kantoorconcept. Vanuit het collegeprogramma is een werkbudget opgenomen, waarmee ook experimenten gestart worden in relatie tot flexibel werken en kantoorplek inrichting.

Het medewerkersonderzoek

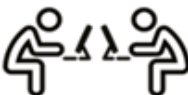

We meten ook in 2019 medewerkerstevredenheid aan de hand van een thema. De uitkomsten en vervolgcacties pakken we samen met de medewerkers op.

Ziekteverzuim

We streven ernaar onder de landelijke verzuimnorm van het A&O fonds van 4,1 % te komen.

WNRA

Vanaf 2020 is het private arbeidsrecht van toepassing op onze medewerkers. 2019 geldt als invoeringsjaar van deze Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA). In 2019 treffen we de lokale voorbereidingen op een soepele, juridische, overgang.

Kenmerken	werkelijk 2016	werkelijk 2017	werkelijk 2017 WSW	begroting 2018	begroting 2019
 Begrotingscijfers / rekeningcijfers					
Fte (inclusief griffie en excl. boventalligen)	209,5	227,0	31,0	272,9	281,6
Personen	249	253	33	289	299
Loonsom (x €1.000)	12.338	14.090	220	15.943	17.322
 Percentage man	48,60%	48%	100,00%		
Percentage vrouw	51,40%	52%			
 Gemiddelde leeftijd in jaren	47,7	47,6			
Dienstverband > 10 jaar	42,2%	57%	100,0%		
 Instroom	18,1%	14%	100,0%		
Doorstroom	5,2%	0%	0,0%		
Uitstroom	0,8%	8%	0,0%		
 Ziekteverzuimpercentage	4,9%	3,5%	12,9%	4,1%	4,1%
Meldingsfrequentie verzuim	1,27	1,1	0,8	1,4	1,4%

[1] Personeelsmonitor 2017: gemiddeld budget voor medewerkers uit vergelijkbare gemeentegrootte ligt 28% hoger. Voor medewerkers uit vergelijkbare gemeentegrootte is gemiddeld voor € 1.077 per persoon budget aanwezig. Sinds ombuigingen vanaf 2012 is voor medewerkers in Weststellingwerf verlaagd naar € 778.

PARAGRAAF OWO-SAMENWERKING

Portefeuillehouder(s)	Van de Nadort
Organisatie	Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Organisatie

CONTINUEREN EN DOOR ONTWIKKELEN OWO-SAMENWERKING

Zie collegeprogramma 2018-2022.

BESTUURSOVEREENKOMST

De bestuursovereenkomst OWO-samenwerking van 2015 heeft per 1 juli 2017 de voltooiing van de bouw van de 3 OWO afdelingen bereikt.

Na de bouwfase verkeren de OWO-afdelingen nu in de fase van doorontwikkeling en dat verloopt naar wens. De OWO-afdelingsplannen zijn de basis voor de onderlinge ambities, staande afspraken en de financiële vereffening/verrekening tussen de drie gemeenten. Een uniek construct in Nederland. De fiscus kan zich tot nu toe vinden in de wijze van onderlinge kostenverdeling/ toerekening.

Waar en wanneer mogelijk worden plannen en nieuwe beleidsopgaven samen opgepakt en hoeven ze niet te worden uitbesteed. Bij een nieuw (beleids)vraagstuk maken de gemeenten gebruik van elkaars kennis en kunde. Samen kunnen de OWO gemeenten sneller inspelen op landelijke en provinciale opgaves. Een voorbeeld hiervan is de invoering van de Omgevingswet.

OWO AFDELINGEN

OWO-afdelingen: het fundament van onze samenwerking

www.weststellingwerf/organisatie/owo-samenwerking

OWO is het antwoord van de gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland op nauwer samenwerken tussen de gemeenten. Door krachten te bundelen, worden kosten bespaard. Afdelingen zijn minder kwetsbaar en hierdoor verbetert de kwaliteit van de dienstverlening. OWO bestaat uit drie samenwerkende gemeenten, die naast de eigen afdelingen drie gezamenlijke afdelingen hebben. Hier werkt een derde van de medewerkers.

In 2017 is de bouw en de inrichting van de drie OWO-afdelingen in de drie gemeenten gerealiseerd, namelijk de afdeling Beheer en Registratie in Oosterwolde, de afdeling Vergunningen, Toezicht en Handhaving in Gorredijk en de afdeling Bedrijfsvoering in Wolvega. Deze afdelingen zijn na 4 jaar bouwen onlosmakelijk verbonden met de drie gemeenten. De OWO-afdelingen vormen met ruim 140 fte en een grote hoeveelheid aan werkzaamheden en diensten een substantieel deel van de gemeentelijke organisaties. Ze leveren slagkracht en dragen daarmee bij aan de gemeentelijke bestuurskracht. Ook buiten onze gemeenten is OWO een begrip. Een bijzonder en uniek samenwerkingsverband; samen waar het kan én met behoud van eigenheid. Onverminderd zetten de afdelingen zich in voor de 4 K's:

1. meer Kwaliteit;
2. vergroten Kennis;
3. vermindering Kwetsbaarheid;
4. minder (meer) Kosten.

Onderstaand een korte duiding van de belangrijkste thema's in 2019 per OWO-afdeling.

AFDELING VERGUNNINGEN, TOEZICHT EN HANDHAVING (VTH) (GEMEENTE OPSTERLAND)

De afdeling heeft voor 2019 de volgende ambities en speerpunten:

- Bijdrage leveren aan de voorbereidingen inzake de Omgevingswet;
- Actualiseren handhavingsbeleid;

- Implementeren effecten nieuwe wet en regelgeving op het gebied van VTH, zoals de Wet VTH en de Wet private kwaliteitsborging;
- Advisering over de Friese Uitvoeringsdienst Milieu en Omgeving (FUMO) en meer specifiek bijdragen aan de doorontwikkeling van de FUMO (FUMO 2.0.);
- Bijdrage aan doorontwikkeling digitale dienstverlening.

AFDELING BEHEER EN REGISTRATIE (GEMEENTE OOSTSTELLINGWERF)

Opgaves in 2019 zijn:

- Bijdragen aan het realiseren van de Digitale agenda 2020 (ontsluiten en kenbaar maken van publieke data);
- Uitbouwen van de digitale dienstverlening (aansluiting op MijnOverheid.nl);
- Uitvoering van de factuurcontrole regionale zorg;
- Bijdragen aan de voorbereidingen inzake de Omgevingswet en het bij behorende digitale stelsel;
- Doorontwikkeling van Geo-informatie.

AFDELING BEDRIJFSVOERING (GEMEENTE WESTSTELLINGWERF)

De afdeling Bedrijfsvoering is verantwoordelijk voor Informatisering en automatisering, Business Intelligence, de documentaire informatievoorziening, de personeels- en salarisadministratie, inkoop en verzekeringen en de financiële administratie.

Informatisering en Automatisering (I&A)

Ook 2019 staat net als voorgaande jaren in het teken van de verdere integratie van de ICT-systemen binnen OWO. De complexiteit van het ontvlechten van systemen, applicaties en communicatiecomponenten legt flink beslag op de capaciteit van I&A. Wij zorgen voor continuïteit en kwaliteit van de ICT-dienstverlening aan de participerende gemeenten. De informatievoorziening draagt bij aan een toekomstbestendige, wendbare lokale overheid, dichtbij burgers, bedrijven en recreanten. Wij creëren hiermee randvoorwaarden voor een efficiënte bedrijfsvoering en een klantgerichte en effectieve dienstverlening aan burgers en bedrijven. Onze ambities en speerpunten zijn vastgelegd in het informatie beleidsplan 2017-2020. Om hieraan concrete invulling te geven wordt jaarlijks gewerkt met projecten die in OWO samenwerking worden afgestemd. Uitwerking, realisatie en sturing vindt plaats middels het in OWO samenwerking gehanteerde informatie jaarplan.

Ook voor 2019 is rekening gehouden met een budget van € 150.000 per OWO-gemeente voor de verdere doorontwikkeling van de informatievoorziening vastgelegd in het te verschijnen Informatisering jaarplan. Op het terrein van ICT beveiliging zullen de noodzakelijke maatregelen worden gecontinueerd en worden actuele ontwikkelingen gevolgd, geanalyseerd en in beheersingsmaatregelen vertaald. Werkplekondersteuning (ruim 900 werkplekken) en technisch beheer zal ook in 2019 als bijna vanzelfsprekend plaatsvinden.

Ook zal in 2019 de veiligheid en de beschikbaarheid van betrouwbare data alsook het blijven voldoen aan de wetgeving (AVG) een belangrijk speerpunt zijn.

Documentaire Informatievoorziening (DIV)

De invoering van het zaakgericht werken in OWO-verband zal worden doorontwikkeld. Zaakgericht werken biedt centraal inzicht in alle lopende zaken en ondersteunt volledige digitale dossiervorming. Vanuit Documentaire Informatie Voorziening (DIV) is een strategie neergelegd om geleidelijk verschillende processen volledig digitaal in te richten en af te handelen. De in Ooststellingwerf afgelopen jaren opgedane ervaring wordt ingezet om in heel OWO stap voor stap op dit concept over te gaan. Inmiddels zijn de eerste vak applicaties aangesloten op het nieuwe Document Management Systeem iDocumenten.

En verder:

Op het gebied van informatievoorziening zal in 2019 verder worden gewerkt aan het met alle gebruikers ontwikkelen en verfijnen van het zogenaamde dashboard met managementinformatie en procesinformatie (als aanvulling op bestaande rapportages en informatievoorziening uit de verschillende applicaties).

Op het ruimtelijk domein zal de naderende invoering van de Omgevingswet een grote rol gaan spelen. Daarbij staat een goede informatievoorziening voor zowel de ambtenaar als de burger centraal. Dit betekent dat we moeten investeren in een goede kwaliteit van onze gegevens.

Inkoop

Op het terrein van het inkoop- en aanbestedingsbeleid zal in 2019 het bestaande beleidskader worden gehanteerd en in toepassing worden gestimuleerd. Wij faciliteren, motiveren en sturen daarbij op onze beleidsdoelen: lokaal- en regionale inkoop daar waar dat kan, Fairtrade inkopen en Maatschappelijk verantwoord inkopen (SROI). Nadere uitwerking zal worden gegeven aan het traject Beter Aanbesteden. Dit heeft als doel het verbeteren van inkoop van diensten en producten zodat het slimmer, beter en makkelijker wordt voor zowel ondernemers als overheden. Ook richten wij ons op het doorontwikkelen van leveranciersrelaties door het toepassen van contractmanagement en prestatiemeting (past performance) toegepast. Gemeten wordt hoe opdrachtnemers bij de uitvoering van opdrachten aan hun contractuele verplichtingen voldoen. Daarnaast zal het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) verder worden uitgewerkt en geïmplementeerd. Tevens zal in 2019 bij de inkoop e-facturering worden uitgerold.

Verzekeringen

Het onderwerp verzekeringen wordt binnen de OWO gemeenten verder ontwikkeld met als focus risicomanagement (bewustwording van wat, wanneer verzekerd moet zijn). De groei in het aantal claims en verzekeringen voor de gemeenten zorgt er tevens voor dat gemeenten in control moeten zijn. Door deze ontwikkelingen bestaat het risico dat in de komende jaren de grote verzekeraars premies en eigen risico's gaan verhogen. Voor deze begroting was er (vooralsnog) geen aanleiding om de budgetten hierop aan te laten passen. De marktontwikkelingen worden scherp gevolgd.

Financiële administratie

Het op tijd binnen de gestelde kaders betaalbaar stellen van facturen is een continu proces (norm is minimaal 95% van de onbetwiste facturen binnen 30 dagen betaald). In het betalingsproces worden in 2019 de belangrijkste speerpunten de wettelijk gestelde eis te voldoen aan e-facturering in combinatie met optische factuurherkenning en digitale aanlevering en verwerking van facturen. Daarnaast is het verwerken, muteren en verantwoorden van onze financiën in combinatie met het ontsluiten van deze informatie (ook aan derden zoals ministerie) in combinatie met onze ondersteuning voor de reguliere planning- en control cyclus een prominente activiteit.

Personeel- en salarisadministratie

Op het terrein van de personeel- en salarisadministratie worden gebruikers gefaciliteerd met het softwarepakket e-HRM waarmee zij eenvoudig, overal en altijd hun zaken kunnen inzien of regelen (zoals salarisspecificatie, declaraties, verlofregelingen en secundaire arbeidsvoorwaarden). Leidinggevenden worden digitaal ondersteund met digitale personeelsdossiers en het faciliteren van procesondersteuning en workflow. Daarnaast worden rechtspositionele processen, werving- en selectie processen alsook overige vraagstukken vanuit HRM ondersteund.

PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN

Portefeuillehouder(s)	College
Organisatie	Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Organisatie

INLEIDING

Zoals de meeste gemeenten heeft Weststellingwerf een aantal taken ondergebracht in samenwerkingsverbanden waarin meerdere gemeenten en/of andere instellingen participeren. Het gaat hier om deelnemingen in vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen en stichtingen. De samenwerkingsvormen worden aangeduid met het begrip verbonden partijen. Hieronder wordt verstaan een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is of waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

VISIE OP VERBONDEN PARTIJEN

Onze visie op verbonden partijen is gebaseerd op het uitgangspunt dat onze gemeente alleen participeert in verbonden partijen indien daarmee de publieke taak is gediend. Er zijn diverse redenen om deel te nemen aan een verbonden partij. In de gemeenschappelijke regeling of in de statuten (ingeval van een stichting of vennootschap) staat telkens de doelstelling van de betreffende rechtspersoon geformuleerd. Hoewel dat niet bij elke samenwerkingsvorm expliciet wordt vermeld, gaat het veelal om:

- Efficiency voordeel door grotere schaal;
- Risicospreiding;
- Grotere machtspositie ten opzichte van andere partijen in de markt;
- Onvoldoende capaciteit (kwalitatief en kwantitatief) in eigen huis;
- Beter kunnen voldoen aan wet- en regelgeving.

ZEGGENSCHAP IN DE PRAKTIJK

De invloed van de gemeenten verloopt via besturen van stichtingen of de aandeelhouders en de raden van commissarissen en toezicht. In het bestuur van die stichtingen en ondernemingen zijn wij vertegenwoordigd. Via dat bestuur wordt onze invloed aangewend als het gaat om sturing op onder andere financiën, risico's en toekomstvisie. Het zijn vormen van verlengd lokaal bestuur en dat brengt met zich mee dat de directe invloed per definitie beperkt is. Als zich een meerderheid vormt voor of tegen een voorstel dan is de stem van de enkeling niet doorslaggevend en zal de minderheid zich ook moeten schikken. De democratische controle op de in dit overzicht genoemde 'partijen' waarmee de gemeente zich verbonden heeft ligt bij de gemeenteraad. In de besturen zitten in de meeste gevallen leden van ons college van b&w en die verantwoorden zich tegenover de raad op de gebruikelijke wijze.

FINANCIËEL BELANG

Het financiële belang dat is gemoeid met de deelneming in verbonden partijen staat per instelling in de tabel onderaan deze paragraaf.

BELEIDSONTWIKKELINGEN ENKELE VERBONDEN PARTIJEN

Veiligheidsregio Fryslân (VRF)

2019 is het eerste jaar van het nieuwe beleidsplan welke eind 2018 wordt vastgesteld. In afwachting van dit beleidsplan is de programmabegroting arm aan nieuwe beleidsvoorstellen.

De opgenomen beleidsontwikkelingen hebben voornamelijk betrekking op de wijzigingen die voortkomen uit het vastgestelde Dekkingsplan 2.0, Samen Paraat en de extra inzet richting vergunninghouders. De overige ontwikkelingen hebben een autonoom karakter, zoals de wijziging van de pensioenpremie en de indexering van materiële kosten.

Het Regeerakkoord van Rutte III beschrijft een evaluatie van de Wet gemeenschappelijke regelingen, die invloed kan hebben op de veiligheidsregio. Ditzelfde geldt voor de geplande evaluatie wet Veiligheidsregio's. Door slagvaardig en alert te handelen, gaat de VRF in 2019 een vervolg geven op dat wat men nu ruim vijf jaar doet: samen met de gemeenten een belangrijke bijdrage leveren aan een veilig en gezond Fryslân. De begroting van de VRF is opgebouwd uit 4 onderdelen, namelijk:

1. de GGD;
2. crisisbeheersing;
3. brandweer en
4. organisatie

Ad a. Gezondheid

“Gezondheid als het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven”.

Deze definitie van gezondheid van Machteld Huber zegt precies waar het programma van GGD Fryslân om draait: het aanpassingsvermogen en de eigen regie van Friese inwoners vergroten.

In het programma worden twee soorten activiteiten onderscheiden:

1. Beschermen van de gezondheid van de Friese burger; GGD Fryslân is voor gezondheid de dijkbewaker.

- monitoren van de gezondheidssituatie van de Friese bevolking.
- alert op (uitbraak van) gezondheidsbedreigingen, en voorkomen van (verdere) verspreiding van ziektes en van escalatie van (medische en psychosociale) problematiek.
- preventief: de basis gezond houden.
- de crisisorganisatie die alert en slagvaardig optreedt als de dijken toch mochten doorbreken.

2. Bevorderen van de gezondheid van de Friese burger; GGD Fryslân bevordert de gezondheid van de Friese burgers als dijkversterker.

- richt zich op mogelijkheden van mensen, ook als er sprake is van kwetsbaarheid.

Hiertoe staan in de begroting van de GGD vier pijlers:

- Monitoring, signalering en advies
- Uitvoerende taken gezondheidsbescherming
- Bewaken van de publieke gezondheid bij rampen en crises
- Toezicht houden

Voor 2019 zijn in ieder geval de volgende onderwerpen van belang:

- financiering rijksvaccinatieprogramma door de gemeenten op basis van inwonertal. De gemeentelijke bijdrage zal gebaseerd zijn op de toevoeging aan het gemeentefonds voor de Friese gemeenten.
- het op peil houden van de huidige vaccinatiegraad
- continuering extra inzet jeugdgezondheidszorg nieuwe vergunninghouders

- verhogen van aantal locaties kinderopvang dat voldoet aan de vastgestelde normen voor kwaliteit en veiligheid
- gezondheid krijgt een plek in de omgevingsvisies en -plannen van de Friese overheden

Ad b en c. Beleidsplan veiligheid 2019-2022

De brandweer en afdeling crisisbeheersing hebben in 2019 een nieuw gezamenlijk beleidsplan 2019-2022. Vanaf 2019 staan drie pijlers centraal.

Allereerst betreft dit de netwerksamenleving. De inzet is om de samenwerking te organiseren, te ondersteunen en te stimuleren.

Daarnaast is de inzet van slimme data en technologie een aandachtspunt. Op deze manier wil de VFR crises voorspellen en voorkomen, alsook de bestrijding van crises ondersteunen.

Tot slot willen de brandweer en de afdeling crisisbeheersing nieuwsgierig en omgevingsbewust zijn om zodoende tijdig in te kunnen spelen op ontwikkelingen.

Crisisbeheersing

Binnen bovenstaande pijlers houdt de afdeling crisisbeheersing zich bezig met de volgende thema's:

1. Nieuwe risico's	6. Kwetsbaarheid achter de voordeur
2. Uitval vitale voorzieningen	7. Terrorismegevolgbestrijding
3. Cyber	8. Implementatie "AVE-systematiek" bij gemeenten
4. Zorgcontinuïteit	9. Veilig verloop van evenementen
5. Risico- en Crisiscommunicatie	10. Voorbereiding op – dreigende – overstroming en ernstige wateroverlast

De thema's zullen worden opgepakt op basis van de volgende vier uitgangspunten:

1. Pro-actiever reageren op nieuwe ontwikkelingen en risico's;
2. Meer publiek-private samenwerking;
3. Meer samenwerking met burger;
4. Samenwerkend, klantgericht en nieuwsgierig.

Brandweer

Alle taken binnen het programma Brandweer staan in het teken van 'voorkomen, beperken en bestrijden van incidenten'. Hierbij richt men zich op het optimaliseren van de repressieve slagkracht en paraatheid in Fryslân en het bevorderen van het brandveiligheidsbewustzijn en de zelfredzaamheid in de Friese samenleving.

Het jaar 2019 staat in het teken van Strategische personeelsplanning, omdat het personeelsbestand van Brandweer Fryslân vergrijsd en het aantrekken van nieuwe vrijwilligers toenemende aandacht vraagt. Tevens is een ontwikkeling gaande om de operationele informatievoorziening tijdens de incidentbestrijding verder te optimaliseren. Naast een repressieve inzet, levert Brandweer Fryslân vanuit verschillende invalshoeken kennis en expertise ten behoeve van een (brand)veilige leefomgeving zoals de wettelijke (advies)taken op het gebied van externe veiligheid en brandveiligheid en het vergroten van de brandveiligheidsbewustzijn en zelfredzaamheid binnen het Uitvoeringsprogramma 'Brandveilig Leven'. Naast de doelgroepgerichte aanpak wil Brandweer Fryslân meer inzicht in samenwerking met de verschillende ketenpartners en het bereiken van de Friese burger.

Ad d. Organisatie

In het beleidsplan 2019-2022 staan drie uitgangspunten centraal binnen het programma organisatie:

1. Digitale dienstverlening: 100% digitale dienstverlening voor de inwoners van Fryslân;
2. Duurzaam voorbeeldgedrag: in 2022 staat er nul op de meter;
3. Uitstekend werkgeverschap: in 2020 is de VRF een Great Place to Work.

FUMO

Op basis van wetgeving zijn wij per 1 januari 2014 toetreden tot de gemeenschappelijke regeling FUMO. De zogenaamde basistaken van vergunningverlening en toezicht op het gebied van milieu zijn toen ondergebracht in deze gemeenschappelijke regeling.

In OWO verband is bewust besloten de zogenaamde plus taken in eigen beheer te blijven uitvoeren.

Op basis van nieuwe wetgeving is het pakket basistaken uitgebreid. Deze worden per 1 januari 2020 ook ingebracht in de gemeenschappelijke regeling.

Welstandszorg Hûs en Hiem

De wetgeving bevat de verplichting bouwiniciatieven te toetsen aan welstandaspecten. In Friesland is ervoor gekozen om deze toetsing provincie breed op te pakken. Daarvoor is in 1985 de gemeenschappelijke regeling Hûs en Hiem welstandsadviesing en monumentenzorg ingesteld.

Met uitzondering van Tytsjerksteradiel zijn alle Friese gemeenten lid van de gemeenschappelijke regeling.

Met de komst van de Omgevingswet zal de verplichte welstandstoets een andere invulling moeten krijgen. In hoeverre dat ook het einde betekent van de gemeenschappelijke regeling is nu nog niet te voorzien.

Marrekrite

De gemeenschappelijke regeling recreatieschap marrekrite is in 1957 ingesteld. Doel van deze gemeenschappelijke regeling is om efficiënt onderhoud te kunnen uitvoeren aan de (recreatieve) water infrastructuur in Friesland. In 2017 is daar ook het beheer en onderhoud van wandel- en fietspaden aan toegevoegd.

Sociale werkvoorziening Fryslân en Caparis NV

Caparis NV voert voor de SW Fryslân de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) uit. Gemeente Weststellingwerf is samen met zeven andere gemeenten een gemeenschappelijke regeling aangegaan voor de uitoefening van de bestuurlijke bevoegdheden met betrekking tot deze wettelijke taak. De 8 gemeenten zijn tevens aandeelhouder van het uitvoeringsbedrijf Caparis NV. De GR-gemeenten financieren de arbeidsplaatsen vanuit de rijksbijdrage voor sw-geïndiceerden. Daarom is een herstructurering van Caparis nodig gericht op een versnelde afbouw. De deelnemende gemeenten hebben geen eensluidende visie op de toekomst van Caparis. Om maatwerk mogelijk te maken is het de intentie om de gemeenschappelijke regeling op te heffen en onderzoek te doen naar een nieuwe organisatiestructuur. Dit zou in 2019 zijn beslag moeten krijgen. De gemeente Weststellingwerf vindt het belangrijk dat er voor mensen met een arbeidsbeperking en/of een grote afstand tot de arbeidsmarkt voldoende mogelijkheden zijn voor betaalde arbeidsplaatsen waar zij zich, als dit aan de orde is, verder kunnen ontwikkelen. Wij zien Caparis als een van de partners om dit te kunnen borgen.

Per 1 januari 2015 is de Participatiewet in werking getreden. Op dat moment is de WSW gesloten voor nieuwe instroom. Iedereen die op 31 december 2014 een dienstverband had in het kader van de WSW, behoudt zijn/haar rechten. Dit betekent dat de natuurlijke afbouw van de WSW nog ruim 30 jaar in beslag kan nemen. De gezamenlijke gemeenten vinden dit een onwenselijk scenario.

OVERZICHT VERBONDEN PARTIJEN

Wij nemen deel in de volgende gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en vennootschappen:

1. Overzicht Gemeenschappelijke regeling waarin de gemeente deelneemt

Gemeenschappelijke Regeling Bestuursacademie Noord-Nederland		
Vestigingsplaats	Groningen	
Doel deelname	Voorzien in wachtgeldverplichtingen voormalige werknemers	
Deelnemers buiten Weststellingwerf	Gemeenten, provincies, waterschappen in de drie noordelijke provincies	
Belang	Geen	
Ontwikkelingen 2019	Geen	
Vermogen	Niet van toepassing	
Resultaat 2017	Niet van toepassing	
Portefeuillehouder	Hoer	
Veiligheidsregio Fryslân		
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Doel deelname	Efficiencyvoordeel door schaalvergroting	
Deelnemers buiten Weststellingwerf	De Friese gemeenten	
Belang	Exploitatiebijdrage 2019 Veiligheid € 1.318.000 Gezondheid € 927.941	
Ontwikkelingen 2019	Beschermen en bevorderen gezondheid en veiligheid van inwoners in Friesland. Door verbeterde zorg, crisisbeheersing en digitale beveiliging.	
Vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
01-01-2017	€ 2.342.000	€ 53.791.000
31-12-2017	€ 3.042.000	€ 55.525.000
Resultaat 2017	€ 1.271.000	
Portefeuillehouder	Van de Nadort	
FUMO (Friese Uitvoeringsdienst Milieu en Omgeving)		
Vestigingsplaats	Grou	
Doel deelname	Regionale Uitvoerings Dienst (RUD), expertisebundeling door samenwerken	
Deelnemers buiten Weststellingwerf	De Friese gemeenten	
Belang	Exploitatiebijdrage 2019 € 242.300	
Ontwikkelingen 2019	De FUMO functioneert als de backoffice voor gemeenten en provincie. Het loket voor aanvragers blijft bij de bevoegde gezagen van deze taken. Doel van de FUMO is het realiseren van een goede leefomgeving en natuurlijk het leveren van goede producten.	
Vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
01-01-2017	€ 430.704	€ 1.652.068
31-12-2017	€ 5.729	€ 3.883.034
Resultaat 2017	€ -193.301	
Portefeuillehouder	Jongebloed	
GR Hus en Hiem		

Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Doel deelname	Kennis, inwinnen van deskundige en onafhankelijke adviezen	
Deelnemers buiten Weststellingwerf	De Friese gemeenten, behalve Tytsjerksteradiel	
Belang	In principe budgettair neutraal. Kosten worden in rekening gebracht bij aanvrager vergunning.	
Ontwikkelingen 2019	Door de aantrekkende economie zijn er meer adviesaanvragen binnen gekomen. Verder is Hus en Hiem bezig geweest om in beeld te brengen hoe men kan anticiperen op de nieuwe wetgeving.	
Vermogen 01-01-2017	Eigen vermogen € 165.742	Vreemd vermogen € 107.080
31-12-2017	€ 321.942	€ 93.672
Resultaat 2017	€ 156.200	
Portefeuillehouder	Zonderland	

Recreatieschap voor het Friese Waterland 'De Marrekrite'

Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Doel deelname	Efficiencyvoordeel, machtspositie en kennisconcentratie	
Deelnemers buiten Weststellingwerf	provincie Fryslân en diverse Friese gemeenten	
Belang	Exploitatiebijdrage 2019 € 25.015 inclusief bijdrage baggerfonds. Het eigen vermogen is onderverdeeld in diverse fondsen: onderhouds-, bagger- en ontwikkelingsfonds. Deze fondsen zijn bestemmingsreserves en worden aangewend voor de uitvoer van taken, bijvoorbeeld groot vervangingsonderhoud.	
Ontwikkelingen 2019	Duurzame (vervangings)investeringsopgave in de recreatieve voorzieningen in Fryslân.	
Vermogen 01-01-2017	Eigen vermogen € 4.410.207	Vreemd vermogen € 635.465
31-12-2017	€ 4.012.195	€ 1.520.946
Resultaat 2017	€ -398.012	
Portefeuillehouder	Hoen	

OLAF / OMRIN

Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Doel deelname	Efficiencyvoordeel, machtspositie en kennisconcentratie	
Deelnemers buiten Weststellingwerf	provincie Fryslân en de Friese gemeenten	
Belang	Zie onder OMRIN	
Ontwikkelingen 2019	Zie onder OMRIN	
Vermogen	Zie onder OMRIN	
Resultaat 2017	Zie onder OMRIN	
Portefeuillehouder	Rijkers	

GR SW Fryslân

Vestigingsplaats	Drachten	
Doel deelname	Uitvoering van de Wet sociale voorziening en de uit deze wet voortvloeiende wettelijke voorschriften	
Deelnemers buiten Weststellingwerf	Achtkarspelen, Heerenveen, Leeuwarden, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland en Tytsjerksteradiel	
Belang	Exploitatiebijdrage 2019 € 4.534.411 (SW-loonkosten incl. opslag)	
Ontwikkelingen 2019	We staan voor een vereenvoudiging van de Governance structuur van Caparis NV en GR SW Fryslan. Er vindt een onderzoek plaats naar de mogelijkheden voor vereenvoudiging van de dubbele structuur. Een werkgroep heeft de opdracht gekregen een onderzoek te doen naar de mogelijkheden en consequenties die een vereenvoudiging met zich meebrengt.	
Vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
01-01-2017	€ 690.000	€ 8.266.000
31-12-2017	€ 625.000	€ 6.394.000
Resultaat 2017	€ 65.000	
Portefeuillehouder	Rijkers	

2. Lijst met stichtingen waarin de gemeente deelneemt

Stichting Kredietbank Nederland (KBNL)

Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Doel deelname	Op maatschappelijke en zakelijk verantwoorde wijze voorzien in de behoefte aan onder andere geldkrediet, schuldhulpverlening, budgetbeheer, bewindvoering, wettelijke schuldsanering van natuurlijke personen	
Belang	Deelname € 120.892	
Ontwikkelingen 2019	Voorkomen schuldproblematiek.	
Vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
01-01-2017	€ 2.450.000	€ 32.864.000
31-12-2017	€ 2.392.000	€ 35.692.000
Resultaat 2017	Niet bekend	
Portefeuillehouder	Rijkers	

Stichting FRIGEM

Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Doel deelname	Krachtenbundeling aandeelhouders (voormalig) Essent	
Opmerking	Gezamenlijke vertegenwoordiging oud-aandeelhouders NV FRIGEM in aandeelhoudersvergadering (voormalig) Essent. Lid college in bestuur	
Belang	Geen	
Ontwikkelingen 2019	Er worden geen gemeentelijke taken uitgevoerd.	
Vermogen	Niet van toepassing	
Resultaat 2017	Niet van toepassing	
Portefeuillehouder	Jongebloed	

Stichting Comprix (openbaar primair onderwijs)

Vestigingsplaats	Wolvega	
Doel deelname	Voldoen aan wettelijke taak inzake instandhouding van kwalitatief goed openbaar primair onderwijs in een genoegzaam aantal scholen.	
Belang	Indirect in relatie tot onder doel genoemde wettelijke taak, alsmede financieel toezicht door goedkeuring van begroting en rekening van de stichting.	
Ontwikkelingen 2019	Geen specifieke ontwikkelingen	
Vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
01-01-2017	€ 6.366.465	€ 5.941.409
31-12-2017	€ 6.413.448	€ 5.559.347
Resultaat 2017	€ 46.982	
Portefeuillehouder	Hoen	

Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A. (voorheen Stichting Openbare Verlichting Fryslân)

Vestigingsplaats	Sneek	
Doel deelname	Samenwerkingsverband op het gebied van beheer en onderhoud van openbare verlichting en gezamenlijke inkoop van duurzame energie.	
Belang	Exploitatiebijdrage 2019 € 23.000	
Ontwikkelingen 2019	Professionalisering van dit samenwerkingsverband op het gebied van beheer openbare verlichting en inkoop energie verder ontwikkelen.	
Vermogen	Niet van toepassing	
Resultaat 2017	Niet van toepassing	
Portefeuillehouder	Rikkers	

3. Lijst deelnemingen in vennootschappen

Caparis NV

Vestigingsplaats	Drachten	
Doel deelname	Uitvoering geven aan de WSW	
Deelnemers buiten Weststellingwerf	Achtkarspelen, Heerenveen, Leeuwarden, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland, Tytsjerksteradiel	
Belang	De gemeente is aandeelhouder.	
Ontwikkelingen 2019	Zie de ontwikkelingen GR SW Fryslan	
Vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
01-01-2017	€ 13.920.000	€ 9.966.000
31-12-2017	€ 16.091.000	€ 7.505.000
Resultaat 2017	€ 2.171	
Portefeuillehouder	Jongebloed	

NV Bank Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Doel deelname	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	
Belang	Deelname 58.071 aandelen à € 2,50 = € 145.178	
Ontwikkelingen 2019	Geen specifieke ontwikkelingen.	
Vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
01-01-2017	€ 4.486.000.000	€ 149.514.000.000
31-12-2017	€ 4.953.000.000-	€ 135.072.000.000
Resultaat 2017	€ 393.000.000	
Portefeuillehouder	Jongebloed	

OMRIN (Afalsturing Friesland NV)		
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Doel deelname	Het afval van overheden en bedrijven op een professionele en milieuhygiënisch verantwoorde manier inzamelen, bewerken en verwerken.	
Belang	Deelname 120 aandelen à € 450 = € 54.000	
Ontwikkelingen 2019	Omrin is bezig met doorontwikkeling en geeft onder meer inhoud aan de transitie Van afval naar grondstof (Vang). Vanuit die visie is Omrin ook aanjager van het principe circulaire economie.	
Vermogen	Eigen vermogen	Vreemd vermogen
01-01-2017	€ 44.721.000	€ 180.871.000
31-12-2017	€ 48.680.000	€ 160.130.000
Resultaat 2017	€ 4.080.000	
Portefeuillehouder	Rijkers	

PARAGRAAF GRONDBELEID

Portefeuillehouder	Jongebloed en Zonderland
Organisatie	Ruimte

ALGEMEEN

De aantrekkende economie is ook merkbaar in Weststellingwerf. Er is toenemende belangstelling voor de bedrijventerreinen en de woningbouwkavels. Dit blijkt ook uit de gerealiseerde verkopen in 2018. Voor de bouwkavels aan de Heerenveenseweg en De Tuinen is dit mede een gevolg van de kortingsactie van € 20.000 op de kavelprijs (vrij op naam). Gezien het positieve resultaat willen wij deze actie voortzetten in 2019. In het algemeen verwachten wij dat de positieve trend in 2019 wordt voortgezet.

Gedurende het jaar worden de grondexploitaties kritisch gevolgd bij de jaarlijkse planning & controlcyclus. Dit betekent dat jaarlijks de ramingen van de grondexploitaties bij de jaarrekening worden geactualiseerd. Bij de begroting worden de kosten, fasering en verkoopritme getoetst aan de hand van de ramingen. Bij de ontwikkelingen van de bouwgrond in exploitatie (BIE) is per exploitatie de verwachtingen voor 2019 aangegeven.

VENNOOTSCHAPSBELASTING

Vanaf 2016 toetst de gemeente jaarlijks of ze Vennootschapsbelasting (VPB) moeten betalen over ondernemingsactiviteiten. Het verkopen van grond uit de grondexploitatie is een ondernemingsactiviteit. Voor 2019 en volgende jaren is de gemeente geen ondernemer voor de VPB. In de paragraaf vennootschapsbelasting wordt de VPB verder toegelicht.

MARKETING

De ingezette lijn om meer publiciteit te geven aan de beschikbare woningbouwkavels en bedrijventerreinen wordt voortgezet en zo mogelijk uitgebreid. Hierbij worden verschillende communicatiemiddelen ingezet om een zoveel mogelijk potentiële belangstellenden te bereiken. In de Lindewijk worden eveneens weer diverse activiteiten in de wijk georganiseerd.

BOUWGROND IN EXPLOITATIE (BIE)

Hieronder wordt nader ingegaan op zeven grondexploitaties waarvan drie bedrijventerreinen en vier woningbouwlocaties.

Woningbouwlocaties

De Tuinen te Wolvega

Er zijn nog twee kavels in De Tuinen te koop, waarvan we één kavel verwachten te verkopen in 2018. Per 1 januari 2019 moet er dan nog één kavel worden verkocht zodat de looptijd van deze grondexploitatie verlengd moet worden. Dit zal van negatieve invloed zijn op het verwachte eindresultaat.

Lindewijk te Wolvega

De begroting van 2019 ligt, behoudens de geactualiseerde rekenrente, volledig in het verlengde van de vastgestelde grondexploitatie Lindewijk deelgebied 1 2018-2024.

De woningmarkt toont herstel, met name in het goedkopere en middeldure segment. Ook de verkoop van particuliere bouwkavels in het dure segment loopt gestaag door. De teller voor 2018 staat inmiddels op 7 verkochte particuliere en 22 projectmatige bouwkavels. Gezien de actuele stand van 58 uitgegeven opties voor zowel de particulier als projectmatig uit te geven bouwkavels lijkt de in de grondexploitatie 2018 verwachte piek realistisch.

De verwachting voor 2019 is een voortzetting van de huidige koers, waarbij de actuele woningmarkt nauwlettend wordt gevolgd en het uitgifteprogramma zo goed mogelijk hierop zal worden afgestemd.

Oldeholtpade Noord Oost

De laatste kavelverkoop in dit plangebied wordt verwacht in 2019. Tevens zal in 2019 of 2020 het laatste deel van het plangebied woonrijp worden gemaakt. Dit betekent dat de bestrating in de Weidekamp definitief wordt aangelegd.

Locatie voormalige Renbaanschool te Noordwolde

Dit is een vrij nieuwe ontwikkelingslocatie waarvan de grondexploitatie een looptijd heeft tot en met 2022. Voor 2019 is de verkoop van één projectmatige ontwikkelkavel geraamd. Door het gereed komen van vier rijwoningen in 2018, zullen in 2019 het trottoir, inritten en de parkeervakken voor deze woningen worden aangelegd.

Bedrijventerreinen

De Plantage te Wolvega

Tot de grondexploitatie van De Plantage behoort het bedrijventerrein en de vier woningbouwkavels aan de Heerenveenseweg. Voor 2019 is de verkoop van twee percelen bedrijventerrein geraamd, waarvan één zichtlocatie. Tevens is de verkoop van een woningbouwkavel aan de Heerenveenseweg geraamd.

Noord West III te Wolvega

De looptijd van deze exploitatie is t/m 2019, zodat in het laatste jaar het woonrijp maken is verwacht. Dit is nog onzeker omdat de bouwactiviteiten nog niet is afgerond en de laatste kavel nog niet is verkocht en bebouwd. Een eventueel uitstel van de werkzaamheden zal effect hebben op de looptijd van de exploitatie. Dit zal een nadelig effect hebben op de grondexploitatie.

Uitbreiding Schipsloot te Wolvega

Dit betreft de grondexploitatie met de langste looptijd t/m 2030. In dit plangebied zijn vier verkopen geraamd bestaande uit één werken/wonen kavel en drie bedrijfslocaties waarvan één zichtlocatie. Gelet op de verkochte percelen in 2018 wordt verwacht dat de belangstelling in 2019 voor dit plangebied wordt voortgezet.

PROGNOSE 2019

Toelichting grondexploitaties

De prognoses in onderstaand overzicht zijn gebaseerd op de vastgestelde grondexploitaties bij de jaarrekening 2017. Enige verschil is dat de cijfers worden gepresenteerd met de waarden van 2019 en zijn berekend met een financieringsrente van 2,56%. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de notitie grondexploitaties 2016 en de notitie tussentijdse winst moet jaarlijks het resultaat per grondexploitatie in begroting en jaarrekening worden verwerkt. Dit gebeurt via de Percentage of Completion (POC) methode. Dit betekent dat bij meerjarige grondexploitaties de verwachte winst niet pas aan het einde van de looptijd als gerealiseerd moet worden beschouwd. De winst komt gedurende de looptijd van de grondexploitatie tot stand en dient ook als zodanig te worden verantwoord.

Voor de grondexploitaties van Oldeholtpade Noord Oost en Noordwolde locatie Renbaanschool is met de POC methode een winstverwachting berekend. Voor Wolvega Lindewijk deelgebied 1 is berekend dat de voorziening kan worden verlaagd. Voor de overige grondexploitaties is een verhoging van de voorziening verwacht. De grondexploitatie van Wolvega De Tuinen is niet in het overzicht opgenomen omdat de grondexploitatie een looptijd t/m 2018 heeft. De verwachte winsten en toe- of afname van de voorzieningen in 2019 zijn voorzichtigheidshalve niet verwerkt in de Begroting 2019.

x € 1.000

	Gerealiseerde waarde 1-1-2019	Verlies- voorziening tot 2019	Winst- Uitname tot 2019	Balans- waarde 1-1-2019	Invest- eringen	Opbreng- sten	Voorzien- ing 2019	Winst- uitname 2019	Balans- waarde 31-12-2019
Woningbouwterreinen									
2010 Oldeholtpade Noord Oost	-704	30	618	-117	45	145	-30	187	0
2020 Wolvega Lindewijk deelgebied 1	7.148	1.464	0	5.685	1.576	2.496	-387	0	4.378
2030 Noordwolde locatie Renbaanschool	203	0	0	203	83	104	0	30	213
Totaal Woningbouwterreinen	6.647	1.494	618	5.771	1.705	2.745	-417	217	4.590
Bedrijventerreinen									
2100 Wolvega Industrie Noord-West III	210	358	0	-148	151	0	3	0	0
2110 Wolvega bedrijventerrein uitbreiding Schipsloot	4.763	672	0	4.090	173	417	11	0	3.858
2120 Wolvega bedrijventerrein De Plantage	4.487	2.373	0	2.114	157	655	96	0	1.712
Totaal Bedrijventerreinen	9.460	3.403	0	6.057	482	1.072	110	0	5.571
Eindtotaal	16.107	4.897	618	11.828	2.186	3.817	-307	217	10.161

PROGNOSE EINDE LOOPTIJD

Toelichting grexen

De eindwaardes van Oldeholtpade en Noord-West III zijn gelijk aan de NCW waarden, dit komt omdat de grondexploitaties (grexen) aflopen in 2019.

x € 1.000

	Resterende looptijd (jaren)	Gerealiseerde waarde 31-12-2019	Nog te maken kosten	Nog te ontvangen opbrengsten	Eind waarde (einde looptijd)	NCW 2,00%	NCW 2,56%	Verliesvoorziening cumulatief	Winstuitname cumulatief
Woningbouwterreinen									
2010 Oldeholtpade Noord Oost	-	-804	-	-	-804	-804	-804	-	804
2020 Wolvega Lindewijk deelgebied 1	5	6.228	4.521	9.561	1.188	1.076	1.047	1.076	-
2030 Noordwolde locatie Renbaanschool	3	182	281	574	-111	-104	-102	-	30
Totaal Woningbouwterreinen	8	5.606	4.802	10.135	273	168	140	1.076	835
Bedrijventerreinen									
2100 Wolvega Industrie Noord-West III	-	361	-	-	361	361	361	361	-
2110 Wolvega bedrijventerrein uitbreiding Schipsloot	11	4.520	2.005	5.675	850	683	643	683	-
2120 Wolvega bedrijventerrein De Plantage	5	3.989	1.500	2.764	2.726	2.469	2.402	2.469	-
Totaal Bedrijventerreinen	16	8.870	3.505	8.439	3.936	3.513	3.406	3.513	-
Eindtotaal	24	14.476	8.307	18.573	4.210	3.681	3.547	4.589	835

PARAGRAAF STREEKAGENDA

Portefeuillehouder(s)	Van de Nadort
Organisatie	Ruimte en Sociaal domein

ALGEMEEN

In 2017 is besloten dat binnen de Streekagenda thematisch zal worden gewerkt en dat in eerste instantie 6 thema's nader zullen worden geconcretiseerd. Voor elk thema is een bestuurlijke trekker aangewezen. De 6 benoemde thema's zijn:

- herstructurering bedrijventerreinen;
- klimaatagenda;
- circulaire economie;
- energietransitie;
- investeringsagenda;
- leefbaarheid platteland.

Wij zijn samen met de gemeente Ooststellingwerf bestuurlijk trekker van het thema circulaire economie. In 2018 zijn deze thema's uitgewerkt en is de concrete aanpak gestart. Financiële middelen en benodigde ambtelijke capaciteit zijn hiervoor in de voorjaarsnota 2018 en de deze programmabegroting geregeld. In 2019 zullen de onderdelen van de thema's moeten zijn uitgewerkt in uitvoerbare onderdelen.

In 2017 is gestart met een gebiedsbudget. Vanuit de provincie zijn vanuit specifieke beleidsvelden middelen beschikbaar gesteld voor dit gebiedsbudget. Voor de gehele provincie, vijf regio's, gaat het hierbij om een totaal bedrag van € 16,5 miljoen voor de jaren 2016-2019. Het gaat om de volgende beleidsvelden:

- Duurzame energie € 1 miljoen;
- Cultuurtoerisme en plattelandsrecreatie € 2 miljoen;
- Gemeentelijke fietsroutes € 4 miljoen;
- Pilots veenweidevisie € 9 miljoen;
- Aandachtsgebieden Oosterwolde en Noordwolde € 0,5 miljoen.

Door de regio is het projectplan ErVaren en Turf ingediend voor een financiële bijdrage vanuit het budget Cultuurtoerisme en plattelandsrecreatie. Dit verzoek is gehonoreerd en in 2018 is gestart met het concreet uitwerken van de in het projectplan opgenomen deelprojecten. In 2019 moeten de deelprojecten zijn afgerond. Wij zijn trekker van het deelproject visie 'Entrees en poorten'. Eind 2018 wordt dit document opgeleverd en in 2019 zal op basis hiervan een plan worden opgesteld voor het gebied Driewegsluis.

Voor het project bestemming Noordwolde fase 5 is een provinciale bijdrage toegezegd van € 232.500. De totale kosten zijn geraamd op € 742.700, de uitvoering is gepland in jaren 2018-2020.

Het opstellen van een nieuw landschapsbeleidsplan voor de regio zuidoost is in 2018 afgerond. De procedure tot vaststelling en het opstellen van een gemeentelijk uitvoeringsprogramma wordt in 2019 afgerond.

In de diverse beleidsmatige vraagstukken speelt de demografische ontwikkeling steeds meer een belangrijke en sturende rol. Binnen de regio hebben wij hier aandacht voor. In regionaal verband maken wij kwantitatieve en kwalitatieve afspraken over gewenste aanpassing van de woningvoorraad. Het gaat daarbij om nieuwbouw in aantallen en in de diverse segmenten.

Bij de kwaliteit van de woningvoorraad gaat het ook om het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad. Het gaat daarbij niet alleen om het treffen van energetische maatregelen, maar ook het aanpassen van woningen waardoor mensen langer in hun woonruimte/woonomgeving kunnen blijven valt onder het begrip verduurzamen.

Projecten die nog op de uitvoeringsagenda staan en waarvan de financiering loopt via het proces streekagenda zijn onder meer:

- Afronden van het project dorpen in het groen;
- Integrale Stedelijke Vernieuwing (locatie aula Noordwolde en herstructurering gebied Ds. Reitsmastraat/Ds. Van der Tuukstraat);
- Uitvoeren regionaal uitvoeringsprogramma recreatie en toerisme, uitwerken projectvoorstellen ErVaren en Turf;
- Gebiedsopgave Rottige Meente;
- Gebiedsontwikkeling Beekdal Linde;
- Aandachtsgebied Noordwolde.

FINANCIEEL

Voor de volgende uitvoeringsprojecten zijn al middelen beschikbaar: afronden van het project dorpen in het groen, integrale Stedelijke Vernieuwing, uitvoeren regionaal uitvoeringsprogramma recreatie en toerisme, gedeelte van de uitvoering gebiedsopgave Rottige Meente, gebiedsontwikkeling Beekdal Linde en bestemming Noordwolde fase 5.

Uiteenzetting van de financiële positie

x € 1.000

Overzicht van baten en lasten	Jaarrekening	Begroting	Begroting	MJB	MJB	MJB
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten						
0 Bestuur en Ondersteuning	2.147	2.580	2.574	2.447	2.434	2.389
1 Veiligheid	1.429	1.508	1.536	1.550	1.582	1.613
2 Verkeer, Vervoer en Waterstaat	5.497	6.191	6.157	6.168	6.171	6.200
3 Economie	605	602	719	691	675	516
4 Onderwijs	3.969	3.640	3.455	3.903	3.820	3.798
5 Sport, Cultuur en Recreatie	2.821	3.286	3.360	3.531	3.442	3.443
6 Sociaal domein	31.831	28.668	30.453	30.155	29.928	29.935
7 Volksgezondheid en Milieu	6.904	6.707	6.849	6.920	6.917	6.945
8 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing	3.754	3.414	3.767	3.383	3.611	3.473
Overzicht algemene dekkingsmiddelen	4.121	3.975	3.443	3.290	3.121	637
Overzicht kosten Overhead	11.593	12.918	12.947	13.098	13.192	13.595
Overzicht onvoorziene uitgaven	0	493	530	530	530	530
Totaal lasten	74.671	73.983	75.791	75.667	75.424	73.073
Baten						
0 Bestuur en Ondersteuning	1.017	438	327	299	309	270
1 Veiligheid	57	71	70	70	70	70
2 Verkeer, Vervoer en Waterstaat	244	134	105	75	75	75
3 Economie	411	450	538	510	530	370
4 Onderwijs	703	694	745	994	994	994
5 Sport, Cultuur en Recreatie	503	491	482	482	482	482
6 Sociaal domein	7.655	8.220	8.015	7.969	7.892	7.892
7 Volksgezondheid en Milieu	5.059	4.930	4.945	4.945	4.945	4.945
8 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing	2.586	2.251	2.288	1.688	1.863	1.863
Overzicht algemene dekkingsmiddelen	51.686	49.746	52.403	52.601	52.864	50.793
Overzicht kosten Overhead	4.680	4.809	4.948	5.128	5.228	5.539
Overzicht onvoorziene uitgaven		0				
Totaal baten	74.601	72.233	74.867	74.761	75.252	73.294
saldo lasten en baten	-70	-1.749	-923	-906	-172	221
Mutaties reserves						
Toevoegingen aan de reserves(L)	-100	-47				
Onttrekkingen van de reserves (B)	966	886	392	451	335	360
Saldo mutaties reserves	866	839	392	451	335	360
Geraamd resultaat	796	- 910	- 531	- 455	163	581
Saldo incidenteel			538	485	220	180
Saldo structureel evenwicht			7	30	383	761

GEPROGNOSTICEERDE BALANS 2019-2022

x € 1.000						
Activa per 31-12	Rekening 2017	Begroting 2018*	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
<u>Vaste activa</u>						
Immateriële vaste activa	977	888	966	884	802	719
Materiële activa	72.111	76.067	78.283	77.118	72.333	66.982
Financiële activa	2.980	3.335	3.177	3.151	3.123	3.103
Totaal vaste activa	76.068	80.290	82.426	81.153	76.258	70.804
<u>Vlottende activa</u>						
Voorraden	14.724	11.203	10.161	7.852	4.059	3.082
Uitzettingen < 1 jaar	11.912	10.086	6.680	7.740	9.388	10.300
Liquide middelen	474	541	500	500	500	500
Overlopende activa	19					
Bijstelling op basis van geïnventariseerde risico's			1.600	3.200	4.800	6.400
Totaal vlottende activa	27.129	21.830	18.941	19.292	18.747	20.282
Totaal activa	103.197	102.120	101.367	100.445	95.005	91.086

x € 1.000						
Passiva per 31-12	Rekening 2017	Begroting 2018*	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
<u>Vaste passiva</u>						
Eigen vermogen	23.043	22.378	21.460	20.554	20.382	20.738
Voorzieningen	9.215	14.154	16.365	18.578	20.817	20.732
Vaste schulden > 1 jaar	61.923	58.577	55.232	51.887	48.542	45.197
Totaal vaste passiva	94.181	95.109	93.057	91.019	89.741	86.667
<u>Vlottende passiva</u>						
Vlottende schulden < 1 jaar	6.810	5.811	7.110	8.226	4.064	3.219
Overlopende passiva	2.206	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
Totaal vlottende passiva	9.016	7.011	8.310	9.426	5.264	4.419
Totaal passiva	103.197	102.120	101.367	100.445	95.005	91.086

* betreft de geactualiseerde begroting 2018

TOELICHTING OP DE GEPROGNOSTICEERDE BALANS

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing worden de verplichte kengetallen genoemd. Een van de kengetallen is het solvabiliteitsratio. Het geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Conclusie op basis van deze geprognosticeerde balans is dat het solvabiliteitsratio de komende jaren ruimschoots boven ons streefpercentage van minimaal 20% komt.

Daarnaast is er nog de schuldratio of debratio. Het geeft aan welk deel van het gemeentelijk vermogen is gefinancierd door derden. Voor onze gemeente is de schuldratio als volgt:

- 2019 78,8%;
- 2020 79,5%;
- 2021 78,6%;
- 2022 77,2%.

Het solvabiliteitsratio en het schuldratio zijn met elkaar verbonden doordat ze samen altijd 100% zijn.

RESERVES EN VOORZIENINGEN

x 1.000

Reserves en voorzieningen						
Stand per 31 december	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve						
Algemene reserve	19.572	19.362	18.830	18.375	18.538	19.119
Totaal Algemene reserve	19.572	19.362	18.830	18.375	18.538	19.119
Bestemmingsreserves						
Reserve afvalstoffenverwijdering	1.035	860	616	376	127	00
Reserve vervanging/onderhoud riolering	1.517	1.460	1.412	1.301	1.215	1.117
Reserve onderhoud gebouwen	106	6	6	6	6	6
Reserve Kontermanshaven	17					
Bestemmingsreserve investeringsambities	796	696	596	496	496	496
Totaal bestemmingsreserves	3.471	3.016	2.630	2.179	1.844	1.619
Totaal reserves	23.043	22.378	21.460	20.554	20.382	20.738
Voorzieningen						
Voorziening nalatenschap dames Hofstee	151	151	151	151	151	151
Voorziening uitkering pensioenen gewezen wethouders	2.363	2.286	2.209	2.132	2.055	1.978
Voorziening opbouw pensioenen gewezen wethouders	2.134	2.211	2.287	2.364	2.440	2.517
Voorziening ontslagvergoeding voormalige wethouders		460	330	206	113	52
Voorziening afkoopsom onderhoud graven	547	541	530	514	494	470
Voorziening precariobelasting	4.019	8.505	10.858	13.211	15.564	15.564
Totaal voorzieningen	9.214	14.154	16.365	18.578	20.817	20.732
Totaal reserves en voorzieningen	32.257	36.532	37.825	39.132	41.199	41.469

ALGEMENE RESERVE

Doel

Reserve ter dekking van (on)voorziene risico's die niet op een andere wijze zijn op te vangen. Onvoorziene risico's zijn risico's die niet van te voren zijn in te schatten en niet te voorkomen en niet te beïnvloeden zijn.

Mutatie

Op de reserve ligt nog een beslag van ruim € 400.000 voor incidentele budgetten. Deze budgetten zijn via de jaarrekening vanuit 2016 (€ 99.000) en 2017 (€ 309.000) voor 2018 opnieuw beschikbaar gesteld. Het betreft de budgetten voor Gezond in de Stad, Omgevingsvisie, Rottige Meente enzovoort.

Op basis van deze meerjarenbegroting komen we eind 2022 op een stand van € 19,1 miljoen.

BESTEMMINGSRESERVES

Reserve afvalstoffenverwijdering

Doel

Egalisatiereserve om eventuele fluctuaties in het tarief op te kunnen vangen.

Mutatie

Uitgangspunt is een 100% kostendekkende exploitatie. Om te voldoen aan de landelijke doelstelling koersen wij op een structurele verlaging van de hoeveelheid huishoudelijk afval en daarmee op een verlaging van de kosten van de afvalinzameling en -verwerking. Vooruitlopend daarop is in 2018 het tarief van de afvalstoffenheffing met € 10 per huishouden verlaagd en wordt het tarief voor 2019 gelijk gehouden aan 2018.

Dit leidt tot een jaarlijks exploitatietekort van gemiddeld € 245.000 waarvoor we een beroep moeten doen op deze egalisatiereserve. Een aandachtspunt is wel dat als het exploitatietekort de komende jaren ongewijzigd blijft, we aan het einde van deze bestuursperiode niet voldoende middelen hebben in de reserve om het jaarlijkse tekort op te vangen. Vooruitlopend op de begroting 2020-2023 zullen we de exploitatie afval doorlichten en met inachtneming van de dan actuele ontwikkelingen binnen het taakveld een voorstel doen voor het op termijn kostendekkend maken van het taakveld.

Reserve vervanging/onderhoud riolering

Doel

Egalisatiereserve om eventuele fluctuaties in het tarief op te kunnen vangen.

Mutatie

Uitgangspunt is een 100% kostendekkende exploitatie. In de exploitatie zijn de financiële gevolgen van het vastgestelde GRP 2016-2020 meegenomen met uitzondering van de tariefsverhoging voor 2019. Als wij de voorgenomen tariefsverhoging voor 2019 doorvoeren, dan zal de kostendekkendheid van het taakveld boven de toegestane 100% komen. Wij stellen dan ook voor om het tarief voor 2019 gelijk te houden aan 2018. We zijn dan nagenoeg kostendekkend. Voor het jaarlijkse exploitatietekort wordt een beroep gedaan op deze egalisatiereserve.

Reserve onderhoud gebouwen

Doel

Reserve ter dekking van de kosten van onderhoud aan gemeentelijke gebouwen. Gezien het geringe saldo stellen wij voor deze reserve bij de jaarrekening 2018 op te heffen en het saldo mee te nemen in het exploitatieresultaat 2018.

Mutatie

Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve investeringsambities

Doel

Deze reserve is bij de behandeling van de jaarstukken 2017 door de raad ingesteld en gevoed met het voordelig exploitatieresultaat van 2017 (€ 796.000).

Mutatie

Voor de opvang van kosten van voorbereiding op projecten in de openbare ruimte wordt voor de jaren 2018, 2019 en 2020 (jaarlijks € 100.000) een beroep gedaan op deze reserve.

VOORZIENINGEN

Voorziening nalatenschap dames Hofstee

Doel

Deze voorziening is gevormd uit een legaat met als verplichting dat de opbrengsten ten gunste komen van de Triade.

Mutatie

Jaarlijks vindt zowel een dotatie als een onttrekking aan deze voorziening plaats ter grootte van de bespaarde rente. Dit bedrag komt ten goede aan de Triade

Voorziening uitkering pensioenen gewezen wethouders

Doel

Pensioenuitkering aan (weduwen/weduwnaars van) gewezen wethouders.

Mutatie

De genoemde pensioenuitkeringen worden hieruit betaald. Jaarlijks wordt gekeken of deze voorziening nog op peil is.

Voorziening opbouw pensioenen gewezen wethouders

Doel

Reservering voor de pensioenen van wethouders.

Mutatie

Jaarlijks wordt de hoogte van deze voorziening op peil gebracht aan de hand van actuariële berekeningen.

Voorziening ontslagvergoeding voormalig wethouders

Doel

Reservering voor de betaling van wachtgeld voor voormalig wethouders.

Mutatie

Jaarlijks wordt de hoogte van deze voorziening op peil gebracht aan de hand van de laatste ontwikkelingen aangaande de wachtgeldregeling.

Voorziening afkoop onderhoud graven

Doel

Deze voorziening voorziet in de dekking van toekomstige onderhoudskosten aan de graven en begraafplaats.

Mutatie

Jaarlijks wordt de afkoopsom van het onderhoud voor toekomstige jaren gedoteerd in de voorziening. De onttrekking betreft de bijdrage aan de exploitatie voor het betreffende jaar.

Voorziening precariobelasting

Doel

De raad heeft besloten tot invoering van de precariobelasting met ingang van 1 januari 2014. In afwachting van de jurisprudentie wordt de jaarlijkse opbrengst voorlopig gestort in deze voorziening.

Mutatie

Jaarlijks wordt de opbrengst gestort in de voorziening in afwachting van de uitkomst van een (eventuele) juridische procedure. We verwachten ten opzichte van de vorige meerjarenbegroting ruim € 1 miljoen extra op te kunnen leggen. Dit omdat het aantal te belasten strekkende meters kabels en leidingen is toegenomen (zie ook paragraaf lokale heffingen). Daarmee komt de opbrengst jaarlijks op ruim € 2,3 miljoen tot 1 januari 2022.

MEERJARENINVESTERINGSPLAN 2019-2022

Hierbij bieden wij u het investeringsplan voor de begrotingsperiode 2019 -2022 aan. Wij vragen u om de geplande investeringskredieten voor 2019 beschikbaar te stellen. De bijbehorende lasten zijn meerjarig meegenomen in deze programmabegroting.

GEPLANDE INVESTERINGEN 2019

Geplande investeringen 2019*	Bruto investering	Algemene exploitatie	Reserves	Exploitatie riolering/ reiniging	Subsidies en andere bijdragen
<u>Programma 2</u>					
Vervangingsbudget openbare verlichting	89.000	89.000			
Verbeteren bereikbaarheid station	647.000				647.000
Uitvoeringsplan bermen	688.000	688.000			
Vervanging brug over de Tjonger	100.000	100.000			
1e fase upgrading fietspad langs De Linde (Kontermansbrug-IJkenverlaatpad)	206.000	206.000			
2e fase upgrading fietspad langs De Linde (Lindepad)	43.500	43.500			
3e fase upgrading fietspad langs De Linde (Kontermansbrug-IJkenverlaatpad)	43.500	43.500			
<u>Programma 4</u>					
Aanvragen voorzieningen onderwijshuisvesting	216.000	216.000			
<u>Programma 5</u>					
Investeringsbudget gemeentelijke gebouwen op basis van het MOP	550.000	550.000			
Groot materiaal sporthallen	30.000	30.000			
Aanvragen voorzieningen onderwijshuisvesting	83.000	83.000			
<u>Programma 6</u>					
Project bestemming Noordwolde fase 5	193.000	77.500			115.500
<u>Programma 7</u>					
Budget rioleringswerkzaamheden:				422.000	
Vervangen riolering	271.000				
Vervangen rioolgemalen (elektromechanisch)	151.000				
<u>Programma 8</u>					
Algemeen budget voor Investeringskalender en overige ambities	694.000	694.000			
<u>Overzicht kosten overhead</u>					
Budget informatisering	450.000	150.000			300.000
<u>Vervangingsbudget:</u>					
Automatisering	1.200.000	400.000			800.000
Tractie	280.000	280.000			
Totaal geplande investeringen 2019	5.929.000	3.644.500	0	422.000	1.862.500

* exclusief grondexploitatie

GEPLANDE INVESTERINGEN 2020

Geplande investeringen 2020 *	Bruto investering	Algemene Reserves exploitatie	Exploitatie riolering/reiniging	Subsidies en andere bijdragen
<u>Programma 2</u>				
Vervangingsbudget openbare verlichting	89.000	89.000		
Uitvoeringsplan bermen	1.000.000	1.000.000		
2e fase upgrading fietspad langs De Linde (Lindepad)	375.500	375.500		
3e fase aanleg deel fietspad De Linde (Kontermansbrug-IJkenverlaatpad)	251.000	251.000		
<u>Programma 4</u>				
Toekomstbestendig onderwijshuisvestingsplan	1.350.000	1.350.000		
<u>Programma 5</u>				
Investeringsbudget gemeentelijke gebouwen op basis van het MOP	250.000	250.000		
Groot materiaal sporthallen	30.000	30.000		
<u>Programma 6</u>				
Project bestemming Noordwolde fase 5	186.000	77.500		108.500
<u>Programma 7</u>				
<u>Budget rioleringswerkzaamheden:</u>			661.000	
Vervangen riolering	407.000			
Vervangen rioolgemalen (elektromechanisch)	165.000			
Aanleg hemelwaterriool	89.000			
<u>Programma 8</u>				
Algemeen budget voor Investeringskalender en overige ambities	500.000	500.000		
Rottige Meente	150.000	150.000		
<u>Overzicht kosten overhead</u>				
Budget informatisering	450.000	150.000		300.000
<u>Vervangingsbudget:</u>				
Automatisering	800.000	267.000		533.000
Tractie	380.000	380.000		
Totaal geplande investeringen 2020	6.585.000	4.982.500	0	941.500

* exclusief grondexploitatie

GEPLANDE INVESTERINGEN 2021

Geplande investeringen 2021 *	Bruto investering	Algemene Reserves exploitatie	Exploitatie riolering	Subsidies en andere bijdragen
<u>Programma 2</u>				
Vervangingsbudget openbare verlichting	89.000	89.000		
Uitvoeringsplan bermen	688.000	688.000		
2e fase upgrading fietspad langs De Linde (Lindepad)	413.000	413.000		
3e fase aanleg deel fietspad De Linde (Kontermansbrug-IJkenverlaatpad)	213.500	213.500		
<u>Programma 5</u>				
Investeringsbudget gemeentelijke gebouwen op basis van het MOP	50.000	50.000		
<u>Programma 7</u>				
<u>Budget rioleringswerkzaamheden:</u>			496.000	
Vervangen riolering	407.000			
Aanleg hemelwaterriool	89.000			
<u>Programma 8</u>				
Algemeen budget voor Investeringskalender en overige ambities	500.000	500.000		
Rottige Meente	150.000	150.000		
<u>Overzicht kosten overhead</u>				
Budget informatisering	450.000	150.000		300.000
<u>Vervangingsbudget:</u>				
Automatisering	700.000	234.000		466.000
Tractie	670.000	670.000		
Totaal geplande investeringen 2021	4.457.000	3.195.000	0	766.000

* exclusief grondexploitatie

GEPLANDE INVESTERINGEN 2022

Geplande investeringen 2022 *	Bruto investering	Algemene Reserves exploitatie	Reserves	Exploitatie riolering en andere	Subsidies en andere bijdragen
<u>Programma 2</u>					
Vervangingsbudget openbare verlichting	89.000	89.000			
<u>Programma 5</u>					
Investeringsbudget gemeentelijke gebouwen op basis van het MOP	126.000	126.000			
<u>Programma 7</u>					
<u>Budget rioleringswerkzaamheden:</u>				697.600	
Vervangen riolering	407.000				
Vervangen rioolgemalen (elektromechanisch)	201.600				
Aanleg hemelwaterriool	89.000				
<u>Programma 8</u>					
Rottige Meente	158.000	158.000			
<u>Overzicht kosten overhead</u>					
Budget informatisering	450.000	150.000			300.000
<u>Vervangingsbudget:</u>					
Automatisering	600.000	200.000			400.000
Tractie	180.000	180.000			
Totaal geplande investeringen 2022	2.300.600	903.000	0	697.600	700.000

* exclusief grondexploitatie

OVERZICHT VAN INCIDENTELE LASTEN EN BATEN

x € 1.000

Incidentele lasten en baten	Begroot 2019	MJB 2020	MJB 2021	MJB 2022
Lasten				
0 Bestuur en Ondersteuning				
Beleidsplan (digitale) dienstverlening		50		
Werkbudget bestuurlijke vernieuwing	40	40	40	
2 Verkeer, Vervoer en Waterstaat				
Kappen zieke bomen en herplanten	100			
Vorbereidingsbudget projecten openbare ruimte	100	100		
4 Onderwijs				
Schilderwerk Lindecollege		71		
5 Sport, Cultuur en Recreatie				
Project dorpen, landschap en biodiversiteit (2017 t/m 2019)	50			
Incidenteel voor sport en bewegen		150	150	150
6 Sociaal domein				
ESF brug naar werk 2019	46			
Bestemming Noordwolde fase 5	133	155		
Impulsprogramma participatie vergunninghouders	18			
Extra middelen armoedebeleid uit Mei-circulaire	39	39		
Sociale stimulering kleine dorpen	50	25		
Sociale stimulering Wolvega	50	25		
Extra ondersteuning herijken welzijnswerk	65			
Overzicht kosten Overhead				
Intensivering Vlechtwerkers	67			
Doorontwikkeling OWO samenwerking	33	17		
Onvoorziene uitgaven				
Jaarlijks beschikbare budget voor onvoorziene incidentele uitgaven	30	30	30	30
Totaal incidentele lasten	821	702	220	180
Baten				
5 Sport, Cultuur en Recreatie				
Project dorpen, landschap en biodiversiteit, bijdrage derden	20			
6 Sociaal domein				
ESF brug naar werk 2019	46			
Bestemming Noordwolde fase 5	78	78		
Extra middelen armoedebeleid uit Mei-circulaire	39	39		
Bijdrage uit reserve voor voorbereidingsprojecten	100	100		
Totaal incidentele baten	283	217	-	-
Saldo incidenteel	538	485	220	180

Bijlagen

BIJLAGE I: SUBSIDIEPLAFONDS 2019

Hieronder vindt u in de bijlage I subsidieplafonds 2019 bestaande uit 2 onderdelen namelijk:

- Overzicht subsidies per product
- Overzicht subsidies per preferente instelling

OVERZICHT SUBSIDIES PER PRODUCT / INSTELLING

Overzicht subsidies per product / instelling	Subsidie plafond 2019	Preferente instelling/regeling per product/product
2 Verkeer, Vervoer en Waterstaat		
Waterwegen	1.015	IJswegencentrale
4 Onderwijs		
Schoolbegeleidingsdienst	36.102	Samenwerkingsverband de Stellingwerven
5 Sport, Cultuur en Recreatie		
Bibliotheekwerk	414.876	Stichting Bibliotheek Zuidoost Fryslân
Muziekonderwijs	129.500	Diversen
- doorlopende leerlijn jeugd en jongeren	40.000	Diversen
Ontwikkelingssamenwerking	12.210	Wereldwinkel, Stichting Gered Gereedschap en diversen
Buurtsportwerk	212.000	Sport Fryslân (deels uit rijksbijdrage)
Sportbevordering	128.962	Jeugd Sport en Cultuur (JSC)*
Cultuurbevordering	158.513	Stellingwarver Schrieversronte, Opera Spanga, JSC* en Stimuleringsregeling Kunst en Cultuur
Oudheidkunde en musea	82.493	Stichting Nationaal Vlechtmuseum + Oudheidkamer
Heite Schaaktoernooi	-	Heite schaaktoernooi**
Multifunctionele accommodaties	37.657	Stichting Harten Tien
Lokale omroep	15.923	Radio Weststellingwerf Centraal (bijdrage per inwoner)
Toerisme	50.000	Toeristische netwerken
Gemeentelijk monumentenbeleid	40.600	Diversen
6 Sociaal domein		
Ouderenzorg	36.885	Humanitas, Ouderenorganisaties, diversen (flankerend ouderen beleid) en JSC*
Ouderenwerk	27.328	Timpaan***
Maatschappelijke dienstverlening	25.588	Tûmba, Slachtofferhulp Nederland en JSC*
Sociaal-cultureel werk	16.120	Timpaan/onbekend*** en JSC*
Opbouwwerk	16.600	Timpaan***
Lokaal sociaal beleid	7.892	Lokale sociale initiatieven
Jeugd en jongerenwerk	175.570	Timpaan***
Vrijwilligerswerk en mantelzorg	40.000	Timpaan/onbekend*** en diversen
Peuterspeelzalen	288.166	Stichting Doomijn, diversen
Armoedebeleid	135.455	Stichting Leergeld (koppeling rijksuitkering) en

		Timpaan***
Schuldhelpverlening	7.600	Humanitas
Maatschappelijke begeleiding nieuwkomers	120.000	Timpaan, diversen
7 Volksgezondheid en Milieu		
Openbare gezondheidszorg	28.726	Lokaal Gezondheidsbeleid en EHBO
Inzameling droge componenten	25.000	Regeling oud papier
Totaal	2.310.781	

* Betreft instellingen die voorheen op basis van de regeling Jeugd Sport en Cultuur subsidie verkregen.

** Het plafond voor het Heite schaaktoernooi wordt tweejaarlijks geraamd.

*** Subsidie aan Timpaan loopt tot 1 juli 2019, daarna nog onbekend. Uitzondering: Maatschappelijke begeleiding nieuwkomers.

PREFERENTE INSTELLING/REGELING

Preferente instelling/regeling	Subsidie plafond 2019	Uit beleidsveld
Overzicht per budgetinstelling		
5 Sport, Cultuur en Recreatie		
Stichting Bibliotheek Zuidoost Fryslân	414.876	Bibliotheekwerk
Wereldwinkel Wolvega	3.299	Ontwikkelingssamenwerking
Wereldwinkel Noordwolde	3.299	Ontwikkelingssamenwerking
Stichting Stellingwarver Schrieversronte	40.577	Cultuurbevordering
Stichting Nationaal Vlechtmuseum	77.492	Oudheidkunde en musea
Vereniging Oudheidkamer Weststellingwerf	5.000	Oudheidkunde en musea
Stichting Harten Tien	37.657	Multifunctionele accommodaties
Sport Fryslân	212.000	Buurtsportwerk
6 Maatschappelijke en Sociale Voorzieningen		
Stichting Doornijn	218.205	Peuterspeelzalen
Timpaan****	27.828	Ouderenwerk
Timpaan****	5.926	Sociaal-cultureel werk
Timpaan****	16.000	Opbouwwerk
Timpaan****	175.570	Jeugd en jongerenwerk
Timpaan****	5.000	Armoedebeleid
Timpaan****	20.000	Vrijwilligerswerk en mantelzorg
Humanitas	7.600	Schuldhelpverlening
Timpaan	117.344	Maatschappelijke begeleiding nieuwkomers
Stichting Leergeld	125.000	Armoedebeleid (koppeling rijksuitkering)
Tûmba	9.797	Maatschappelijke dienstverlening
Slachtofferhulp	4.851	Maatschappelijke dienstverlening
Radio Weststellingwerf Centraal	15.923	Lokale omroep (bijdrage per inwoner)
Overig		
Welzijnswerk****	250.454	Ouderenwerk, Sociaal Cultureel werk, opbouwwerk, jeugd- en jongerenwerk inclusief overig, vrijwilligerswerk en mantelzorg, armoedebeleid
Totaaloverzicht per budgetinstelling, Samenleving	1.513.449	

**** Subsidie aan Timpaan loopt tot 1 juli 2019, daarna nog onbekend. Uitzondering is Maatschappelijke begeleiding nieuwkomers.

BIJLAGE II: LIJST MET AFKORTINGEN

A

AED	Automatische externe defibrillator (voor reanimatie)
Amvb	Algemene maatregel van bestuur
AOW	Algemene Ouderdomswet
APPA	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
AVE	Aanpak Voorkoming Escalatie
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB	Algemene wet bestuursrecht
AWBZ	Algemene wet bijzondere ziektekosten

B

BAG-WOZ	Basisregistraties adressen en gebouwen waardering onroerende zaken
BBV	Besluit begroting en verantwoording
BCF	Btw Compensatie Fonds
BDU	Brede Doeluitkering
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BIE	Bouwgrond in exploitatie
BIG	Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BNG	Bank Nederlandse gemeenten
BOSD	afdeling Backoffice Sociaal Domein
BRK	Basis registratie Kadaster
BRP	BasisRegistratie Personen
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten
BV	Besloten vennootschap
BVI	afdeling Belasting, Vastgoed en Informatie
BW	Boekwaarden
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

C

C02	Koolstofdioxide (Koolzuurgas)
cao	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCW	Commerciële club Weststellingwerf

D

DAEB	Diensten van Algemeen Economisch Belang
DBC	Diagnose Behandel Combinatie
DHW	Drank- en horeca wet
DMS	Document Management Systeem

E

EMU	Europese Economische en Monetaire Unie saldo
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit

Eph	Eenpersoonshuishouden
F	
Fido	Wet financiering decentrale overheden
Fumo	Friese Uitvoeringsdienst Milieu en Omgeving
G	
GAP	Gemeentelijk afvalstoffen plan
GFT	Groente-, fruit- en tuinafval
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GiB	Groen in Bedrijf
GIDS	Gezond in de stad
GOAB	Gemeentelijk Onderwijsachterstandenbeleid
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GRIP	Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
GVA	Gemeentelijk versnellingsarrangement
GVVP	Gemeentelijk verkeer en vervoerplan
GZZA	Gemeentelijke zelfzorgarrangement
H	
Hof	Wet houdbare overheidsfinanciën
HOWO	Heerenveen, Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland
HRM	Human Resource Management (Personeelszaken)
't Hek	t 'Hek' omvat de rijksmiddelen Jeugdzorg, Wmo, Participatie en BUIG
I	
IB	Interne begeleider
IBP	InterBestuurlijk Programma
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IKC	Integraal kind centrum
i-NUP	implementatieagenda Nationaal Uitvoeringsprogramma e-overheid
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Wet inkomensvoorziening oudere zelfstandigen
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISK	Internationale schakelklas (voortgezet onderwijs)
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IUSD	Integratie Uitkering Sociaal domein
IVA	Instructie verantwoord alkoholschenken
J	
JGZ	Jeugd Gezondheidszorg
JHF	Jeugdhulp Fryslân
JOGG	Jongeren op gezond gewicht
JOS	Jongeren op straat
K	

KIES	Kinderen in Echtscheiding Situatie
KPI	Kritieke prestatie indicatoren
KTO	Klant tevredenheids onderzoek
L	
LPK	Landelijk Professioneel Kader
LTO	Land en Tuinbouworganisatie
LV-WOZ	Landelijke voorziening waardering onroerende zaken
M	
MBO	Middelbaar beroeps onderwijs
MFC	Multifunctioneel centrum
MKB	Midden en kleinbedrijf
MOP	Meerjaren Onderhouds Plan
Mph	Meerpersoonshuishouden
MT	Management team
MVI	Manifest verantwoord inkopen
N	
NCW	Netto Contant Waarde
NIEGG	Niet in exploitatie genomen (bouw)grond
NIX18	Geen alcohol voor 18 jaar
NS	Nederlandse Spoorwegen
NV	Naamloze Vennootschap
O	
OAB	Onderwijsachterstandenbeleid
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OVN	Ondernemersvereniging Noordwolde
OWO	gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland
OZB	Onroerende- zaakbelastingen
P	
PGB	Persoonsgebonden budget
PHP	Preventie- en handhavingsplan alcohol
PIM	Professionele dienstbaaheid, Integraliteit en Maatwerk
PNIK	Paspoorten en Nederlandse Identiteitskaarten
POC	Percentage Of Completion
PRO	praktijkonderwijs
R	
REC	Reststoffen Energie Centrale
RMC	Regionale Meld- en Coördinatiefunctie
ROC	Regionaal opleidingscentrum
S	
SDF	Sociaal domein Fryslân
SISA	Single information single audit

SOVF	Stichting Openbare Verlichting Fryslân
SvB	Sociale Verzekeringsbank
SVLO	Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden
SW	Sociale werkvoorziening
T	
TBC	Tuberculose-screening
TDI	Tekst Data Integratie
U	
UNESCO	De Organisatie der Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
UvW	Unie van Waterschappen
V	
VANG	Van Afval Naar Grondstof
Vecozo	Internetportaal voor veilig internet en communicatie in de zorg tussen zorgverzekeraars, zorgverleners en zorgkantoren
VFG	Vereniging Friese Gemeenten
VIP	Vluchtelingen Investeren in Participeren
VKD	Vereniging kleine dorpen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet onderwijs
VPB	Vennootschapsbelasting
VRF	Veiligheidsregio Fryslân
VSO	voortgezet speciaal onderwijs
VSV	Voortijdig schoolverlaters
VTH	Vergunning, Toezicht en Handhaving
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VVN	Veilig Verkeer Nederland
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
W	
WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WEB	Wet Educatie Beroepsonderwijs
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
WKO	Warmte Koude Opslag
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WNT	Wet Normering Topinkomens
WNRA	Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren
WOW	Winkeliers- en Ondernemersvereniging Wolvega
WOZ	Waardering Onroerende zaken
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
WsW	Wet sociale Werkvoorziening
WW	Werkloosheidswet
WWB	Wet werk en bijstand

BIJLAGE III: COLLEGEPROGRAMMA 2018-2022

Zie afzonderlijke bijlage.